

ČASOPIS MINISTERSTVA NÁRODNÍ OBRANY

VOJENSKÁ MYSL

TŘICÁTÝ DRUHÝ ROČNÍK

3

K některým úkolům kádrové práce v ČSLA po XVI. sjezdu KSČ

XVI. sjezd KSČ zdůraznil, že jednou ze základních podmínek úspěšného plnění generální linie budování rozvinuté socialistické společnosti v nadcházejícím období je další zkvalitňování a pozvednutí úrovně kádrové práce. To platí i pro plnění úkolů v podmínkách ČSLA. Jak dokumentovalo jednání celoarmádního stranického aktivu k rozpracování a realizaci úkolů XVI. sjezdu KSČ v ČSLA směřuje činnost jejího velitelského sboru k tomu, aby všichni příslušníci armády aktivně podpořili závěry sjezdu a vyvinuli maximální úsilí k dalšímu upevňování bojové připravenosti a pohotovosti ČSLA.

Rozhodující úlohu v tomto procesu sehraává velitelský sbor ČSLA jako realizátor politiky strany a organizátor bojové a politické přípravy a výchovy vojáků. Jeho politická pevnost, oddanost věci socialismu a politice KSČ a vysoká profesionální připravenost je zárukou splnění náročných úkolů obrany socialismu.

Proto Komunistická strana Československa, její ústřední výbor i vláda ČSSR věnují výstavbě armády a jejímu velitelskému sboru stálou pozornost. Realizace řady

závažných usnesení a rozhodnutí nejvyšších stranických a státních orgánů umožnila vypracovat ucelenou koncepci průběhu služby praporčiků, důstojníků a generálů ČSLA, doplňování a přípravu vojenských kádrů a řešit otázky jejich materiálního zabezpečení. To ve svém komplexu vedlo k celkovému zkvalitnění velitelského sboru a k dalšímu posílení jeho sociálních a právních jistot.

Jeho třídně politické složení odpovídá charakteru a poslání socialistické armády. Z dělnických a rolnických rodin pochází 67,3 % důstojníků a 76,0 % praporčiků. Postupně se zlepšuje věková struktura velitelského sboru. Průměrný věk u důstojníků činí 38,3 let, u praporčiků 33,1 let. Přitom důstojníků mladších 30 let je 38,9 %, praporčiků 50,7 %. Národnostní složení velitelského sboru se přibližuje celospolečenské skladbě. Vojáků z povolání české národnosti je 67,7 %, slovenské národnosti 30,1 %.

Cílevědomá a plánovitá práce s kádry, její těsné sepětí s řídicí prací velitelů, náčelníků a politických orgánů se tak stává základním nástrojem dalšího růstu bojové

sfly armády, bojové a mobilizační pohotovosti a všestranné připravenosti k ochraně socialismu.

Nároky na vojenské kádry však neustále narůstají. Na úrovni připravenosti a příkladnosti velitelského sboru závisí v nemalé míře stupeň připravenosti armády a její bojové pohotovosti i kvalita plnění úkolů armády. Ne náhodou upozornil XVI. sjezd KSČ ve svých závěrečných na neustále rostoucí požadavky na vedoucí kádry, zejména na jejich schopnost řídit, vést, vychovávat a organizovat pracující ke splnění hospodářského a sociálního programu strany. Sjezd zdůraznil také důležitost jejich disciplinovanosti, zásadovosti, smyslu pro nové, tvůrčího iniciativního přístupu, rozhodnosti při překonávání projevu byrokratismu, stereotypu, rutiny a schovávavosti k nedostatkům. Za základní kritérium politické vyspělosti, odborné připravenosti a organizačních schopností vyhlásil „konkrétní výsledky přinášející prospěch společnosti, socialismu“.

Naplňování sjezdové linie v kádrové práci vyžaduje především důslednou realizaci systému výběru, přípravy a rozmísťování kádru podle potřeb armády při plném respektování třídně politických a odborných kritérií, včetně požadavků na jejich morální hodnoty a charakter. Další zvyšování nároků a odpovědnosti řídicích pracovníků na všech stupních velení za realizaci linie strany a iniciativní výběr schopných a talentovaných kádru a jejich cílevědomou přípravu k výkonu odpovědných funkcí se musí stát nedílnou součástí řídicí činnosti.

Praktickou realizací přijatých opatření v kádrové práci je zabezpečování další upevňování vedoucí úlohy strany v ČSLA, zvyšování úrovně řídicí a organizačtorské práce a velení, vytváření podmínek pro uplatňování lidí v souladu s jejich vojenskoodbornou připraveností a potřebami armády, jakož i další růst jejich politických, odborných i osobních kvalit.

Proces řízení a dalšího zkvalitňování kádrové práce vyžaduje mimo jiné více využívat sociologických, statistických i dalších metod. Proto jedním z významných

úkolů v této oblasti je zvyšovat jejich rozsah a schopnost aplikovat tyto metody na kádrovou práci. Tak rozšiřovat potřebné údaje a znalosti, zejména o nomenklaturních kádrech, získávat a hlouběji poznávat pozitivní nebo negativní vlivy, které působí na jejich formování, s postižením jejich sociální dynamiky, ve vývoji či stagnaci, pozorně sledovat jaké postoje zaujímají a jak přistupují k řešení problémů. Využití těchto metod umožňuje hlubší objektivizaci stavu a konkrétnost poznání, zlepšuje tvorbu kádrových programů se zřetelem na rostoucí potřeby a náročnost, zvyšuje cílevědomost, plánovitost ve výběru, výchově a rozmísťování kádru. Využití zkušeností a poznatků, které získávají velitelé, politické orgány a kádroví pracovníci z analýzy kvantitativního a kvalitativního složení kádru, prohloubí a upevní politické, ideové, organizační a kádrové předpoklady k dalšímu rozvíjení pozitivních tendencí v souladu s celkovým vývojem po XV. a XVI. sjezdu KSČ.

Jedním z rozhodujících úkolů kádrové práce zůstává i nadále plynulé a rovnoměrné doplňování armády novými mladými kádry. Pozornost se orientuje především na doplňování vojenských škol kvalitními uchazeči o studium. Cílevědomá péče je věnována i náborům absolventů vojenských kateder civilních vysokých škol do služebního poměru vojáka z povolání. Při získávání občanské a vojenské mládeže ke studiu na vojenských školách se v souladu s usnesením předsednictva ÚV KSČ „Ke zvýšení úrovně branné propagandy a účinnější popularizace ČSLA ve společnosti“ soustavně prohlubuje spolupráce armády s územními stranickými a státními orgány.

V souladu s požadavky sjezdu klade velení ČSLA důraz na výchovu a přípravu vojenských kádru. Za základní požadavek formování jejich vysokých politických, odborných a morálních kvalit, jejich třídního přístupu ke společenským jevům a hlubokého internacionálního citění. Současně vyzdvihuje nutnost toho, aby se zejména řídicí kádry vyznačovaly dobrými organizačtorskými schopnostmi, byly náročné

k sobě i k druhým a těšily se vážnosti, uměly ve své práci organicky spojit důsledný stranický přístup s odbornými kvalitami a tvůrčím přístupem k řešení problémů, aby se vyznačovaly iniciativností. Vysoká míra političnosti v jejich činnosti a jejich výtečná profesionální připravenost musí být účinně doplňována požadovanými morálními a osobními vlastnostmi.

Rostoucí náročnost a složitost úkolů se odráží ve zvyšování požadavků na nepřetržitý růst kvalifikace kádru, jejímž základem je systematická příprava velitelů a štábů, rozvoj vojenskoteoretického myšlení velitelského sboru, jeho organizátorských a řídicích schopností, hluboké zvládnutí závěrů vojenské vědy a operačního umění taktiky.

Plnění těchto požadavků dokumentuje růst vzdělanosti důstojnického i praporčíckého sboru. Počet důstojníků s vysokoškolským vzděláním se za posledních deset let zvýšil téměř dvojnásobně a činí 47,3 %. Počet praporčíků s úplným středním vzděláním se proti roku 1970 zvýšil pětinásobně a v současné době dosahuje 53,8 %. Již 40,5 % velitelů rot a 33,5 % velitelů čet je absolventy vojenských vysokých škol.

Celoarmádní stranický aktiv k rozpracování a realizaci závěrů XVI. sjezdu KSČ v ČSLA upozornil zejména na nutnost soustředit pozornost na studium vlivu mezinárodního vojenskopolitického vývoje revoluce ve vojenství.

Systematická příprava kádru a péče o růst jejich vzdělanosti patří v současné době mezi rozhodující prvky zvyšování bojovosti armády. Rozvíjení jejich kvalifikace je trvalým procesem a objektivním požadavkem kladeným na všechny vojáky z povolání. V přípravě kádru zaujímá rozhodující místo vojenské školství, které půjde i nadále cestou všestranného zkvalitňování přípravy posluchačů a žáků vojenských škol, cestou prohlubování jejich výchovy k uvědomělému vztahu k vojenskému povolání, odpovědnému plnění vojenských povinností a praktickému výkonu

funkcí u vojsk. Zvyšují se proto i nároky na zkvalitňování výchovného působení velitelského a pedagogického sboru vojenských škol.

Proces výběru, výchovy a přípravy se orientuje na schopné a perspektivní kádry, které se v praxi osvědčily. Kádrová opatření jsou přijímána se zřetelem na dlouhodobou koncepci kádrového zabezpečení ČSLA tak, aby řídicí funkce byly obsazovány v souladu s usnesením předsednictva ÚV KSČ z 6. 11. 1970 „Ke kádrové a personální práci“ a se závěry XVI. sjezdu KSČ kvalifikovanými důstojníky. Plná podpora je dáвана těm, kteří odpovědně a směle plní úkoly.

Spolu s tím je věnována pozornost plynulé obměně velitelského sboru. V procesu výběru, výchovy, přípravy a rozmísťování kádru má proto velký význam uplatňování principu plánového a cílevědomého vyzvedávání mladých, schopných, politicky a odborně připravených důstojníků. Zároveň jsou vytvářeny podmínky pro optimální stabilizaci kádru ve funkcích.

Nutnost takového přístupu ke kádrovému zabezpečení ČSLA vyplývá z rychlého rozvoje prostředků ozbrojeného boje, zdokonalování norem a způsobů vedení bojové činnosti a z ostatních důsledků vědeckotechnické revoluce ve vojenství. Tato praxe odpovídá zásadě, kterou zdůraznil na XVI. sjezdu KSČ soudruh Gustáv Husák, že „... každodenní zkušenosti potvrzují, že kádry rostou a zocelují se na úkolech, v praktickém zápase za politiku strany, za socialismus“.

Kádry je přitom třeba rozmísťovat v zájmu společnosti a armády tak, aby byl každý člověk zařazen do funkce podle svých znalostí, schopností, politických, profesionálních i morálních kvalit a aby je mohl plně uplatnit a dále rozvíjet. Za základní kritérium pro ustanovení nebo vyzdvižení ve funkci nelze, jak zdůrazňoval V. I. Lenin, považovat ani věk, ani předcházející zásluhy nebo dokonce konexe, ale pouze oddanost věci socialismu, spojenou s důkladnými politickými a odbornými vědomostmi, organizátorským ta-

lentem, s uměním řídit kolektivy lidí a s vysokými morálními a osobními vlastnostmi.

Při výběru kádrů je nezbytně přísne zachovávat zásadu objektivního dlouhodobějšího hodnocení výsledků práce s přihlédnutím k tendencím jejich dalšího růstu. Pravidelné objektivní hodnocení kádrů je nástrojem kontroly, výchovy k odpovědnosti a k upevňování soudružských vztahů. Je proto nutné objektivně posuzovat jejich práci, hodnotit je podle dosahovaných výsledků včetně toho, jakou péči věnují výchově podřízených. Předpokladem správného hodnocení jsou kritéria, která vycházejí z požadavků na kvalifikaci a z obsahu činnosti na daném úseku a podílu na plnění úkolů. Hodnocení se nemůže opírat o nahodilé jevy, vyžaduje posouzení kladných i záporných stránek a otevřený vztah k hodnocenému. Má vždy vyústit v konkrétní závěry, z nichž vyplývá objektivní charakteristika hodnoceného a možnosti jeho dalšího vývoje. Musí podat obraz o vývoji a perspektivách kádrů, ukázat jak pracují, upozornit je na chyby a ukázat cesty k jejich odstranění.

Důležitým kritériem hodnocení práce vojenských kádrů je důsledné spojování politických přístupů a odbornosti v jejich činnosti. Političnost v jejich práci se projevuje ve vztahu k plnění úkolů, v houževnatosti v boji s těžkostmi při prosazování linie strany a vysokou politickou vyspělostí. Jejich odbornost spočívá ve specifických odborných vědomostech a ve zkušenostech, které jim umožňují těchto vědomostí využívat na příslušném úseku řídicí práce. Vzdělání, zkušenosti, mistrovství vojenských kádrů mají skutečnou hodnotu jen tehdy, jsou-li úzce spojeny s hlubokou politickou a morální zralostí. Pouze v jejich jednotě se také utváří jejich vysoká autorita. Obě tyto vlastnosti — političnost a odbornost — nelze tedy oddělovat.

Významné místo v kádrové práci má plánovitá příprava kádrových rezerv. Jejich cílevědomá tvorba je základním před-

pokladem úspěšné kádrové práce. Za jejich výběr a přípravu je odpovědný každý řídicí pracovník, který řídí příslušný úsek činnosti v armádě. Na tvorbu kádrových rezerv se proto soustřeďuje rozhodující pozornost na všech velitelských stupních ČSLA. K prohlubování jejich přípravy bude i nadále využíván systém postgraduálního studia na vojenských akademiích ČSLA a ministerstva obrany SSSR. Jen v uplynulém roce si zvýšilo kvalifikaci na vojenských vysokých školách a akademiích dalších 622 důstojníků. Svou úlohu zde sehrává také vědecká příprava, která musí náročněji a plánovitěji zabezpečovat výchovu kádrů pro doplňování výzkumné a vývojové základny ČSLA a vojenských vysokých škol.

Tvorba kádrových rezerv je zabezpečována jako nepřetržitý proces výběru, výchovy a přípravy kádrů. Vychází se přitom z perspektivních úkolů a nároků na řídicí kádry, kterými jsou politické, odborné a morální kvality, řídící přístup ke společenským jevům, internacionalismus, organizační schopnosti, vysoká náročnost na sebe i druhé a přirozená autorita a vážnost u podřízených. Při tvorbě kádrových rezerv je třeba dosáhnout toho, aby nejschopnější velitelé a náčelníci byli vybíráni včas a aby byli cílevědomě připravováni pro výkon vyšších funkcí, aby funkcemi procházeli postupně, získávali potřebné zkušenosti a vzdělání a osvojovali si nejvhodnější metody řízení a velení. Cílem je zabezpečit především kontinuitu při plnění náročných úkolů armády. To vyžaduje hlubokou znalost kádrů. V tomto musí sehrát svou úlohu i kádroví pracovníci. Zdrojem kádrových rezerv musí být postupný a systematický růst důstojníků v nižších funkcích a na nižších stupních velení.

Nedílnou součástí cyklické přípravy kádrů je i výběr a plánovitá příprava kádrových rezerv pro vedoucí funkce v armádě. Cílevědomé vytváření kádrových rezerv vytváří základní předpoklad pro stále vyšší politickou a odbornou úroveň velení a řídicí činnost. Základnou pro výběr kádrů pro

řídící funkce jsou talentovaní mladí důstojníci s náležitými politickými, ale i odbornými předpoklady, s potřebnými morálními kvalitami, projevující společenskou a pracovní aktivitu. Při výběru je třeba dávat přednost těm, kteří již v nižších funkcích se osvědčili a dosáhli dobrých výsledků.

Více než doposud je třeba výběr vhodných pracovníků začínat již sledováním jejich studia ve školách za pomoci pedagogického sboru v součinnosti s politickými orgány a organizacemi KSČ.

Za přirozený vývoj je třeba považovat takový, kdy pracovník postupuje plynule od nižší funkce k vyšší. Přitom předpokladem k postupu na vyšší funkci je zvládnutí úkolů na nižší úrovni, a to politicky i odborně. Tento proces je možné urychlovat tím, že se nadaným důstojníkům dává možnost projít práci v různých velitelských a nebo štábních funkcích, aby si rozšířili zkušenosti, nebo vykonávat funkci zástupce zkušeného velitele — náčelníka, jehož uvědomělost, morálka, znalosti, dovednosti a návyky mohou být vzorem.

Připravení zástupci, velitelé a náčelníci podřízených velitelských stupňů, kteří mají předpoklady dalšího růstu, jsou přirozenými kádrovými rezervami na vyšší řídící funkce. Při obsazování vedoucích funkcí je však třeba brát v úvahu nejen kádry, které byly připraveny na daném řídicím stupni, ale i připravené kádry z vyšších orgánů nebo jiné podřízenosti.

Zejména při obsazování vedoucích funkcí na vyšších stupních velení je třeba zvažovat co nejpozorněji dosažitelné kádrové alternativy, podrobně rozebírat celkový vývoj navrhovaných kandidátů, předpoklady jejich dalšího růstu a uvážlivě přijímat nejlepší kádrové řešení. To vyžaduje hlubokou znalost kádrů, neustále je sledovat v řídicí činnosti, hodnotit jejich politické i odborné předpoklady a dosahované výsledky, pověřovat je náročnými úkoly, na nichž se ověří jejich politická připravenost a řídicí umění. Toho lze dosáhnout jedině za podmínky, že se rozvine plánovitá a aktivní kádrová práce za osobní účasti

velitelů, náčelníků, politických orgánů a uplatní vliv a zkušenosti organizací strany.

XVI. sjezd KSČ znovu zdůraznil, že „...zásada spojovat zkušenost starších osvědčených pracovníků s elánem mladých, talentovaných kádrů, platí dnes s ještě větší naléhavostí...“. Je to trvalý požadavek i na práci s vojenskými kádry. Realizace této zásady, jak bylo v dokumentech KSČ nejednou zřetelně, vyžaduje, aby vyzvedávání mladých perspektivních pracovníků na odpovědné funkce bylo spojeno s citlivým vztahem ke starším kádram, s využíváním jejich znalostí a zkušeností. Současně s tím poskytovat nově ustanoveným kádram účinnější pomoc při zapracování a vytvářet jim optimální podmínky pro plnění svěřených funkcí.

Generační obměna kádrů jako objektivně nutný proces v životě armády vyžaduje cílevědomou a plánovitou regulaci. Neznamená tedy prostě nahrazování starších a zkušenějších mladšími.

Pro zachování kontinuity výstavby velitelského sboru je v současné době nutné spolu s cílevědomým doplňováním armády mladými kádry, tvorbou a přípravou kádrových rezerv vytvářet předpoklady pro to, aby bylo plněji využíváno zkušeností starších kádrů ve prospěch další výstavby a připravenosti ČSLA.

V praxi se zásada spojování zkušeností starších osvědčených kádrů s elánem mladých většinou uplatňuje tak, že ke staršímu veliteli se vybírá mladý zástupce, nebo k mladému náčelníkovi se ustanovuje zástupce věkově starší. Takovou praxi je třeba ještě šířeti uplatňovat jak u vojsk, tak i ve vojenských školách a vědeckovýzkumných zařízeních. Zkušenosti lze získávat pouze tehdy, jestliže člověk pracuje v podmínkách, kdy je nucen samostatně rozhodovat při plnění konkrétních úkolů.

Kádrová práce v ČSLA se orientuje v neposlední řadě na práci s mladými vojáky z povolání. Jsou stanovena opatření k jejich přípravě a výchově. Umožňuje se jim postupné získávání zkušeností i potřebných teoretických znalostí tak, aby odpovídaly požadavkům na výkon jejich funkce.

Mladým vojákům z povolání je věnována už dlouhou dobu zvýšená pozornost. Tuto pozornost vyzdvihl ve svém vystoupení na celoarmádním stranickém aktivu soudruh ministr národní obrany ČSSR. Zdůraznil především aktuálnost potřeby "... důsledněji přihlížet k jejich životním a praktickým zkušenostem, citlivěji řešit jejich služební, rodinné a osobní problémy i vzájemné vztahy uvnitř vojenských kolektivů". Péče o mladé vojáky z povolání vyžaduje také výraznější formování jejich velitelských a metodických schopností a prohlubování praktických návyků k řízení a vedení vojáků a zvýšenou péči o jejich potřeby, citlivým řešením jejich služebních, rodinných a osobních problémů při zachování priority zájmů společnosti a armády upevňovat jejich pozitivní vztah k vojenské službě. Vyžaduje to další prohloubení

a zkvalitnění individuální výchovné práce a vytváření příznivých podmínek pro jejich práci, reprodukci sil, rodinný život a kulturní vyžití při plném respektování náročných požadavků na výkon služby. Tyto zásady jsou aktuální především v práci s novými důstojníky a praporčíky — absolventy vojenských škol.

Příslušníci Československé lidové armády přistupují k realizaci XVI. sjezdem přijatých závěrů odpovědně. Růst nároků na vojenské kádry a stoupající význam kádrové práce se dostává stále více do popředí. Soustavná příprava kádrů, jejich cílevědomá výchova, výběr a rozmísťování se stávají jednou z rozhodujících podmínek vytváření předpokladů pro co nejúčinnější využití jejich kvalit v zájmu budování a obrany socialismu v duchu závěrů XVI. sjezdu Komunistické strany Československa.

Úlohy veliteľ'ov a politických pracovníkov pri realizácii záverov XVI. zjazdu KSČ v útvaroch a zväzkoch ČSLA

XVI. zjazd Komunistickej strany Československa vytýčil pred celú našu spoločnosť náročné úlohy. Ich plnenie je základnou podmienkou pre budovanie rozvinutej socialistickej spoločnosti, pre zvyšovanie materiálnej a kultúrnej úrovne nášho ľudu.

Neoddeliteľnou súčasťou budovania rozvinutej socialistickej spoločnosti je tiež jej obrana. Pri zabezpečení obrany našej vlasti a v spojení s ostatnými armádami socialistických štátov vo Varšavskej zmluve a celého socialistického spoločenstva, nezastupiteľnú úlohu má Československá ľudová armáda. Súdruh Husák na XVI. zjazde Komunistickej strany Československa povedal: „Budeme aj naďalej budovať Československú ľudovú armádu ako neoddeliteľnú súčasť ozbrojených síl štátov Varšavskej zmluvy. Nebudeme ľutovať sily a prostriedky, aby naša armáda bola modernou armádou, bezvýhradne oddanou strane a ľudu, schopnou spoločne so Sovietskou armádou a armádami ostatných štátov Varšavskej zmluvy ubrániť mier a vymoženosti socializmu.“ (XVI. zjazd KSČ, Pravda, Bratislava 1981, s. 38—39.)

Na plnení týchto náročných úloh sa zúčastní celá armáda. Nezastupiteľnú úlohu pri realizácii týchto úloh majú velitelia a politickí pracovníci útvarov a zväzkov. Oni sú tými činiteľmi, ktorí v kladnom ale i zápornom zmysle ovplyvňujú prácu v útvaroch a zväzkoch, ktorí majú rozhodujúcu úlohu pri zvyšovaní bojovej pripravenosti a bojovej pohotovosti vojsk.

Realizáciou záverov XVI. zjazdu Komunistickej strany Československa do podmienok našej armády sa zaoberal celoarmádny stranícky aktiv. Z jeho rokovania vyplynuli náročné úlohy. Pri ich naplňovaní budeme vychádzať z tých úspechov a poznatkov, ktoré príslušníci armády získali pri realizácii úloh stanovených na XIV. a XV. zjazde Komunistickej strany Československa, s cieľom dosiahnuť ešte vyššiu obratnosť našej vlasti a narastanie bojaschopnosti Československej ľudovej armády.

Toto obdobie bolo v znamení ďalšieho narastania vedúcej úlohy strany vo všetkých oblastiach života našej spoločnosti. Politika Komunistickej strany Československa, jej schopnosť z marxisticko-leninských pozícií riešiť problémy, ktoré vznikajú pri budovaní rozvinutej socialistickej spoločnosti a zabezpečovaní jej obrany, ďalej prispeli k upevňovaniu pozícií strany.

Pri plnení záverov XIV. a XV. zjazdu strany, sa zásluhou práce veliteľského zboru, politického aparátu, armádnej straníckej organizácie, ako i ostatných príslušníkov armády, ďalej prehĺbil socialistickej charakter ČSLA, zdokonalila sa bojová a mobilizačná pohotovosť a pripravenosť ku spoľahlivej obrane socialistického štátu. Narástla triedne politická a vojenskoodborná pripravenosť veliteľského zboru. Vplyvom prenikania výsledkov vedecko-technického pokroku do armády došlo

k zavedeniu značného množstva modernej techniky, ktorá zodpovedá najnáročnejším požiadavkám súčasného vševojskového boja.

Všetky tieto úspechy tvoria pevný základ, o ktorý sa velitelia a politickí pracovníci môžu opierať v ďalšej práci, pri naplňovaní náročných úloh, stanovených pre našu spoločnosť a Československú ľudovú armádu.

Pri naplňovaní záverov XVI. zjazdu Komunistickej strany Československa a úloh, ktoré vyplývajú z celoarmádneho stranického aktívu pre rozpracovanie a realizáciu záverov XVI. zjazdu KSČ v Československej ľudovej armáde, dôležité miesto majú velitelia s nedeliteľnou velitelskou právomocou na stranických základoch a politickí pracovníci. Oni sú tými činiteľmi, ktorí v každodennej príprave vojsk, v celom procese výchovy a výcviku všetky tieto úlohy uvádzajú do života. Ich úloha nie je ľahká a vyžaduje od nich premyslenú, cieľavedomú a sústavnú prácu.

Kvalita práce veliteľov a politických pracovníkov je závislá od ich schopnosti veliť, riadiť, viesť, vychovávať a organizovať prácu svojich kolektívov, podriadených, vedieť ich získať pre plnenie náročných úloh v tých najzložitejších podmienkach.

Takéto požiadavky je schopný plniť len taký veliteľ a politický pracovník, ktorý sám je hlboko presvedčený o správnosti politiky Komunistickej strany Československa, príkladne ju realizuje, má široký rozhľad, dokáže sa opierať o široký kolektív spolupracovníkov a podriadených. To predpokladá aby velitelia a politickí pracovníci venovali pozornosť sústavnému zvyšovaniu svojej politickej a vojenskoodbornej pripravenosti pre výkon konkrétnej funkcie u vojsk. Aby ich príprava na stupni zväzok a útvar sa uskutočňovala diferencovane, podľa toho, kto aké úlohy plní, popríklad na plnenie akých úloh sa s ním počítá v prípade vojny.

V súčasnosti, v súlade s potrebami omladzovania velitelského zboru a politického aparátu prichádzajú na tieto funkcie spravidla dobre pripravení súdruhovia po teoretickej stránke z vojenských škôl. Nachádzajú sa predovšetkým na velitelských funkciách alebo na funkciách politického pracovníka u jednotiek, útvarov a štáboch zväzkov. Musíme vidieť, že rozhodujúcim miestom, kde môžu mladí velitelia a politickí pracovníci tvorivo uplatňovať a ďalej rozvíjať svoje politické, vojenské a technické predpoklady, kde sa môžu naučiť pracovať s ľuďmi, je služba v jednotkách a útvaroch našej armády. Prítom tu výrazne vystupuje do popredia úloha starších skúsenejších veliteľov, politických

pracovníkov, úloha štábu zväzku, útvaru, politického oddelenia a politickej skupiny. Od toho, ako vedú a vychovávajú svojich podriadených pre praktický výkon funkcií, ako im pomáhajú pri plnení úloh výcviku a výchovy je často závislá dosahovaná úroveň prípravy vojsk na jednotlivých stupňoch velenia. Pochopiteľne, že dôležité miesto tu zohráva aj samotné úsilie o ďalšie rozvíjanie teoretických znalostí a praktických skúseností každým jednotlivým veliteľom a politickým pracovníkom.

V konkrétnom živote vojsk, pri výcviku a výchove sme často svedkami toho, že nedostatky v riadiacej a organizátorskej práci sú spajované len s mladým velitelským zborom, politickými pracovníkmi, ktorí nemajú dostatok skúseností, aj keď po teoretickej stránke sú v prevažujúcej miere pripravení pre dané funkcie na požadovanej úrovni. To však je len jedna stránka skvalitňovania riadiacej a organizátorskej práce veliteľov a politických pracovníkov. Druhou stránkou je skutočnosť, že aj starší, skúsení velitelia politickí pracovníci sa musia v budúcom období, pri plnení náročných úloh rozlúčiť s nie jednou víťaznou predstavou, metódou riadenia, nesprávnym myslením a spôsobom správania vo vzťahu k spolupracovníkom a podriadeným.

Náčelník Hlavnjej politickej správy ČSĽA na celoarmádnom stranickom aktíve k realizácii záverov XVI. zjazdu KSČ poukázal, že aj v nasledujúcich rokoch sa velitelský zbor bude dopĺňať mladými kádrami. Z toho vyplýva požiadavka dôsledne uplatňovať v živote vojsk závery pre prácu s mladými dôstojníkmi a príporčikmi, formovať ich velitelské a metodické schopnosti, viesť ich k aktívnej stranickopolitickej práci vo vojenských kolektívoch. Úspechy pri plnení náročných úloh výcviku a výchovy možno dosiahnuť len spoločným úsilím celého kolektívu veliteľov a politických pracovníkov. V tejto súvislosti v plnom rozsahu treba realizovať zásadu spájovania skúseností starších, osvedčených veliteľov, politických pracovníkov s elánom mladých, talentovaných kádrov, ako sa to požaduje v materiáloch XVI. zjazdu KSČ. Aj v ďalšom období bude treba v útvaroch a zväzkoch cieľavedome pripravovať mladých veliteľov a politických pracovníkov, ako organizovať a uskutočňovať výcvik a výchovu v konkrétnych podmienkach tak, aby sme zabezpečili čo najlepšiu pripravenosť vojsk na obranu socialistickej vlasti a celého socialistického spoločenstva.

Jedným zo základných predpokladov pre dosahovanie vyšších výsledkov vo výcviku a výchove, ako to pred velitelský zbor a politický aparát stavia celoarmádny

stranícky aktiv k realizácii záverov XVI. zjazdu KSC do podmienok ČSEA, je usku- točňovanie vedeckých prístupov v riadiacej a organizátorskej práci. Riešiť otázky vý- cviku a výchovy na vedeckých základoch predpokladá tvorivú činnosť, iniciatívu v práci, umenie správne analyzovať a zo- všeobecňovať konkrétne dosahované vý- sledky, odhaľovať príčiny neúspechov v procese výcviku a výchovy vojsk. Zname- ná to aj schopnosť pochopiť a odhaliť vý- vojové tendencie, ktoré prácu veliteľov a politických pracovníkov ovplyvňujú a na základe diferencovaného prístupu k po- riadeným nachádzať optimálne cesty a zodpovedajúce metódy a formy pre reali- záciu vytýčených úloh v našich podmien- kach.

Podstatu **vedeckého prístupu** veliteľov a politických pracovníkov vidíme v cieľa- vedomom poznávaní **nových zákonitostí a progresívnych tendencií**, ktoré sú spojené so životom všetkých oblastí vojenskej čin- nosti a ktoré berú do úvahy konkrétne technické vybavenie vojsk. Musí umož- ňovať riešiť úlohy útvarov a zväzkov per- spekzívne, z hľadiska upevňovania bojovej pohotovosti. Zároveň vyžaduje využívať a zo- všeobecňovať všetko nové, čo prináša tvorivá činnosť veliteľov a politických pra- covníkov. Vedeckosť v práci veliteľov a politických pracovníkov znamená aj kom- plexný prístup k riešeniu otázok denného výcviku, získavanie nových poznatkov z iných vedných oblastí za účelom sústre- dovania objektívnych informácií a ich vy- užívania v procese výcviku a výchovy.

Ak položíme otázku, na ktorú oblasť orientuje XVI. zjazd Komunistickej strany Československa prvoradú pozornosť veli- teľov a politických pracovníkov, tak je to ďalšie zvyšovanie bojovej pohotovosti útvarov a zväzkov našej armády. Pritom veliteľom a politickým pracovníkom na jednotlivých stupňoch velenia ukladá ve- novat prvoradú pozornosť kvalitnému uskutočňovaniu bojovej a politickej prípra- vy, čo je nevyhnutnou podmienkou ne- prestajného zvyšovania bojovej pohotovosti a pripravenosti našej armády.

Vplyv vedeckotechnického pokroku do armády, ktorý sa okrem iného prejavuje aj zavádzaním novej zložitej bojovej tech- niky a zbraňových systémov do výzbroje, vyžaduje venovať pozornosť príprave ve- liteľov a politických pracovníkov na zvlád- nutie týchto prostriedkov vedenia súčas- ného vševojskového boja.

Zavádzanie novej, výkonnejšej výzbroje a bojovej techniky zvyšuje na jednej strane efektívnosť plnenia bojových úloh, vedie k uľahčeniu fyzickej práce, ale na druhej

strane prináša nové podstatne vyššie po- žiadavky na morálne a bojové vlastnosti vojsk. Velitelia a politickí pracovníci vo svojej práci si musia byť vedomí, že vplyv novej techniky prináša úplne nové faktory, ktoré ovplyvňujú integritu vojenských ko- lektívov a spôsoby ich riadenia. Ze tech- nický pokrok kladie kvalitatívne nové požiadavky na vojenskú disciplínu, zvyšuje požiadavky na kvalitu príslušníkov armády, zvyšuje úlohu subjektívneho čini- teľa pri zvyšovaní bojovej pohotovosti vojsk.

Velitelia a politickí pracovníci nesmú strácať zo zreteľa, že o výsledkoch boje- vej a politickej prípravy a tým aj samot- nej bojovej pohotovosti útvarov a zväzkov našej armády rozhodujú ľudia, ktorí sú presvedčení o spravodlivosti vecí za ktorú bojujú, ktorí nie len disponujú určitými prostriedkami pre vedenie boja, ale sú na boj aj morálne, fyzicky a psychicky dobre pripravení. Tu plne platia slová náčelníka HPS Sovietskej armády a vojenského ná- morníctva, že víťazstvo na bojisku dosa- hujú ľudia, vojaci presvedčení o sprav- odlivosti svojho boja, majstrovsky ovláda- júci bojovú techniku a zbrane, morálne a fyzicky zocelení. Preto má v celkovom potenciálu bojovej mohutnosti sovietskych ozbrojených síl významné miesto ideová vyspelosť, politická uvedomelosť, morálne a psychologické zocelenie vojakov.

Ideologická práca sa tak stáva jedným z **významných činiteľov**, rozhodujúcich o úspechu v práci veliteľov a politických pracovníkov pri zvyšovaní bojovej po- hotovosti vojsk, čo je v konečnom výsledku rozhodujúcim kritériom účinnosti a efek- tivnosti všetkej ich práce.

Zvyšujúce sa požiadavky na ideologickú prácu v jednotkách a útvaroch našej armá- dy vyplývajú aj za skutočnosti, že sa zvyšuje úroveň vzdelania a všeobecných zna- lostí mladej generácie, mení sa zloženie veliteľského zboru a politického aparátu, zavádzajú sa nové zbrane a bojová tech- nika, vyžadujúca vysoké nároky na tých čo ju obsluhujú. To všetko kladie pred veliteľov a politických pracovníkov stále náročnejšie požiadavky na výchovu no- vého, socialistického človeka s vedeckým svetovým názorom a pevným komunistic- kým presvedčením, oddaného socialistic- kej vlasti a veci socializmu.

Narastajúce úlohy vojenskej výstavby a zložitosti vojenstva vôbec vyžadujú, aby všetci príslušníci veliteľského zboru a po- litického aparátu si stále hlbšie osvojova- li rozhodujúce marxisticko-leninské tézy, marxisticko-leninskú metodológiu. To im umožňuje správne sa orientovať aj v naj-

zložitejších politických situáciach, organizovať konkrétnu činnosť na základe poznania objektívnych zákonitostí, vyvažovať sa chýb pri výcviku a výchove vojsk. Účinná a cieľavedomá ideologická práca je prostriedkom zabezpečenia ďalšieho postupu vpred, napomáha smerovať príslušníkov Československej ľudovej armády k dôslednej realizácii úloh strany stanovených na XVI. zjazde KSČ a konkretizovaných do podmienok armády na celarmádnom straníckom aktíve.

V referáte náčelníka HPS ČSEA na celarmádnom straníckom aktíve po XVI. zjazde KSČ sa hovorí, že prvoradou úlohou ideovo-politickej výchovy po XVI. zjazde KSČ je výchova príslušníkov našej armády k vedeckému svetovému názoru, zvyšovať ich socialistické uvedomenie, pomáhať im orientovať sa v spoločenských procesoch a udalostiach v našej vlasti a vo svete, dosiahnuť aby boli presvedčení o správnosti politiky Komunistickej strany Československa, stotožnili sa s ňou a uvedomelo a aktívne sa zúčastňovali na jej realizácii.

Z tejto požiadavky vyplývajú aj úlohy ideologickej práce v Československej ľudovej armáde, tak ako sú stanovené v Smernici pre ideologickú prácu v Československej ľudovej armáde.

Velitelia a politickí pracovníci v súlade s týmito úlohami musia vidieť ako prvoradé presvedčenie a nepretržité objasňovanie záverov XVI. zjazdu KSČ, uznesení jednotlivých zasadnutí ÚV KSČ a hľadať cesty ich realizácie v armáde. Rozvíjajú výchovu vojakov v duchu revolučných a bojových tradícií pracujúceho ľudu, Komunistickej strany Československa a ČSLA a viesť ich k pochopeniu súvislosti slávnej revolučnej minulosti národov a národností ČSSR so socialistickou prítomnosťou a k potrebe tieto tradície číť, uchovávať a rozvíjať. Rozvíjaním vojenskej výchovy utvárať a upevňovať morálne a politické, psychické kvality príslušníkov armády, nevyhnutné pre splnenie bojových úloh.

Súčasná ideologická práca tesnejšie primknúť k životu a činnosti útvarov a štábov, aby účinnejšie napomáhala zdokonaľovať riadiacu a organizátorskú prácu, skvalitňovať výcvik a výchovu vojsk. Usilovať, aby sa vojenská výchova rozvíjala v celom procese bojovej a politickej prípravy, prostredníctvom pevnej organizácie vojenského života, režimu a prostredia v ktorom vojaci žijú.

V súlade s požiadavkami celoarmádného straníckeho aktívu významnú pozornosť treba venovať **individuálnej práci** s príslušníkmi útvarov a zväzkov. Často sa stretávame s preceňovaním účinnosti hromadných podujatí, čo spravidla nezodpovedá

skutočným potrebám výchovnej práce vo vojskách. Z hľadiska zvyšovania významu individuálnej práce s príslušníkmi armády výrazne vystupuje do popredia úloha bezprostredných veliteľov a náčelníkov, v jednotkách predovšetkým úloha veliteľov rôt, čiat a družstiev, vzorných vojakov, komunistov a funkcionárov Socialistického zväzu mládeže. Tomu musí zodpovedať aj ich osobná príprava, aby ich výchovné pôsobenie bolo v súlade s požiadavkami na príslušníkov Československej ľudovej armády.

Významným činiteľom v tomto procese je veliteľ roty. Je základným riadiacim článkom v štruktúre našej armády, súčasne však je bezprostredným realizátorom obsahu ideologickej práce v rote, tam kde sa pôsobí na myslenie a konanie celého kolektívu vojakov. Od jeho komplexnej pripravenosti na výkon funkcie v jednotke závisí naplnenie obsahu základnej formy politickej prípravy, ktorým je politické školenie mužstva a poddôstojníkov a účinnosť jeho vplyvu na obsah a formy masovej politickej práce a kultúrno-výchovnej činnosti. Vysoká obsahová úroveň politického školenia mužstva, masovej politickej práce a kultúrno-výchovnej činnosti je bezprostredne závislá od kvality prípravy vedúcich týchto základných foriem. To vyžaduje zamerať pozornosť na ich prípravu tak na stupni politického oddelenia, ako i na stupni politickej skupiny pluku. V prvom rade treba ďalej zvyšovať úroveň marxisticko-leninskej prípravy ako významného prostriedku osvojovania a upevňovania vedeckého svetového názoru veliteľského zboru a politického aparátu, metódy myslenia a motivácie činnosti pri výcviku a výchove vojsk a nie len ako nevyhnutnosť osvojovať si určitú sumu znalostí, ako sme tomu často svedkami u niektorých jednotlivcov.

Pochopenie náročných úloh a ich uvedoméle plnenie všetkými príslušníkmi útvarov a zväzkov je jedinou cestou, ktorá vedie k zvyšovaniu iniciatívy a tvorivej aktivity veliteľov a vojsk. Je jedine správnu cestou v úsilí o vysokú bojovú pohotovosť, o kvalitu a efektívnosť výcviku a výchovy.

S rastom požiadaviek na morálnu a politickú, bojovú pripravenosť vojsk sa zvyšujú aj nároky na vojenskú disciplínu. Sústavná výchova príslušníkov armády musí cieľavedome smerovať k uvedomelej vojenskej disciplíne. Zákonom života každého útvaru musí byť dôsledné dodržiavanie poriadkov, presná organizovanosť služby, splnenie rozvrhov zamestnaní, plánov a programov bojovej a politickej prípravy.

V každom vojenskom kolektíve treba vytvárať ovzdušie nezmieriteľnosti k akémukol'vek narušovaniu režimu života vojsk.

O význame vojenskej disciplíny svedčí aj skutočnosť, že Predsedníctvo ÚV KSČ 8. mája 1981 prerokovalo na svojom zasadnutí „Zprávu o stavu vojenskej kázně a ďalších úkolech zvyšování její úrovně v Československé lidové armádě“ a prijalo uznesenie kde zameriť pozornosť našej práce v ďalšom období.

V súlade s týmto uznesením Predsedníctva ÚV KSČ, v sústavnom upevňovaní uvedomelej vojenskej disciplíny, založenej na hlbokom presvedčení o nevyhnutnosti obrany socialistickej vlasti, vidíme jednu z významných otázok zamerania obsahu a foriem práce veliteľov a politických pracovníkov. Je tomu tak predovšetkým preto, že súbežne s kladnými tendenciami pri plnení náročných úloh, vo vývoji morálneho a politického stavu a zvlášť v oblasti vojenskej disciplíny sa koncentruje rad nedostatkov. V tejto oblasti sa nemôžeme a nesmieme uspokojovať s čiastkovými výsledkami. Musíme cieľavedomou a sústavnou prácou veliteľov a politických pracovníkov prispievať k jej vysokej úrovni na všetkých stupňoch velenia. Ďalšie upevňovanie vojenskej disciplíny a tým aj morálneho a politického stavu v útvaroch a zväzkoch našej armády vo výchovnej práci sa zameriť na zlepšovanie vzťahov v samotnom veliteľskom zbore, dosiahnuť pri zachovaní náročného vzťahu k plneniu služobných povinností podstatný obrat vo vzťahu starších a mladších príslušníkov veliteľského zboru a politického aparátu. Aby to boli vzťahy spolupráce, družného úsilia pri plnení náročných úloh s cieľom dosiahnuť čo najlepšie výsledky v procese prípravy príslušníkov útvarov a zväzkov našej armády.

Skúsenosti od vojsk, výsledky v bojovej a politickej príprave vojsk dokumentujú, že ľudia chcú pracovať, majú elán aj snahu náročné úlohy plniť. To však vyžaduje vytvárať k tomu potrebné podmienky. Na ich vytváraní je podiel veliteľov a politických pracovníkov nezastupiteľný.

V ďalšom období pri upevňovaní vojenskej disciplíny treba zvyšovať nároky

na uplatňovanie disciplinárnej právomoci veliteľov. Táto nemôže byť v rozpore s ideovo-politickými požiadavkami, ktoré sú kladené na výchovu vojakov pri disciplinovanom plnení náročných vojenských povinností. Disciplinárna prax veliteľov musí byť založená na skutočnom pedagogickom majstrovstve, na vysokej náročnosti, spojené so starostlivosťou o potreby podriadených. Na individuálnej práci s jednotlivými príslušníkmi veliteľského zboru a ostatných príslušníkov útvaru, na sústavnom poznávaní kvalít podriadených, na ich pravidelnom a spravodlivom hodnotení. Tu majú nezastupiteľnú úlohu politické oddelenia zväzkov, politické skupiny útvarov a politickí pracovníci jednotiek.

Náročné úlohy, ktoré pred nás postavil XVI. zjazd KSČ nie je možné splniť bez sústavného upevňovania vedúcej úlohy strany. V tom majú nezastupiteľnú úlohu predovšetkým základné organizácie strany, ktoré bezprostredne vplyvajú na prácu komunistov v základných vojenských kolektívoch. Politické oddelenia zväzkov a politickí pracovníci v útvaroch, velitelia na jednotlivých stupňoch musia vo väčšom rozsahu usmerňovať obsah a formy ich práce a súčasne využiť silu ich pôsobenia vo vojenských kolektívoch. Politické oddelenia, ktoré bezprostredne riadia prácu základných organizácií v súlade s požiadavkami z celoarmádneho stranického aktívu po XVI. zjazde KSČ, musia venovať väčšiu pozornosť dôslednejšiemu uplatňovaniu leninských princípov výstavby a činnosti strany, predovšetkým demokratického centralizmu a vnútrostranícku demokraciu. Ďalej skvalitňovať prácu z uzneseniami a zvyšovať podiel dielčích organizácií a stranických skupín na ich realizácii. Súčasne venovať pozornosť prehľbovaniu kritického prístupu k práci, vytvárať atmosféru, v ktorej konštruktívna kritika a sebakritika budú mať zásadný význam pre plnenie úloh. Len takýto prístup stranických organizácií môže prispieť ku zvyšovaniu bojovej pohotovosti a pripravenosti vojsk a získať pre plnenie týchto úloh široké masy vojakov v útvaroch a zväzkoch našej armády.

K formování vztahu posluchačů VVŠ k vojenskému povolání

Na celoarmádním stranickém aktivu po XVI. sjezdu Komunistické strany Československa zdůraznil ministr národní obrany armádní generál M. Džur potřebu věnovat zvýšenou pozornost formování morálně politického profilu příslušníků armády, zvláště mladých vojáků z povolání: „Zvýšenou pozornost budeme věnovat formování morálně politického profilu příslušníků armády, zejména výchově k socialistickému vlastenectví, proletářskému a socialistickému internacionalismu. Počítáme s pomocí stranických a mládežnických organizací při rozvíjení takových vlastností vojáků, jako jsou čestnost, odpovědnost, disciplinovanost, pracovitost, vytrvalost a obětavost. Spolu s upevňováním vztahu k vojenské službě a vojenskému povolání je nezbytné rozvíjet tyto vlastnosti u všech vojáků a především u mladých příslušníků velitelského sboru.“
iZ vystoupení člena ÚV KSČ, ministra ná-

rodní obrany ČSSR armádního generála M. Džura na celoarmádním stranickém aktivu po XVI. sjezdu KSČ. Obrana lidu 11. 6. 1981.)

Při formování profilu nové generace mladých důstojníků sehrávají nezastupitelnou roli vojenské vysoké školy. V případě budoucího velitele či technika jde o to, aby nejen rozuměl vojenskoodborným problémům svého povolání, ale zároveň hluboce chápal jeho společenské souvislosti a aktivně se angažoval ve společensko-politickém dění. Proto žádnému příslušníku velitelsko-pedagogického sboru nemůže být lhostejné, jak posluchači vojenské vysoké školy chápou tendence společenského vývoje, s jakými názory, postoji a hodnotami přistupují ke své práci a k budoucímu povolání, k úkolům socialistické výstavby a obrany a ke společenské realitě vůbec.

Význam a podstata uvědomělého vztahu k povolání

V posledních letech vystupuje velmi výrazně do popředí potřeba formovat uvědomělý, pozitivní vztah posluchačů k práci a k vojenskému povolání. Ten tvoří velmi aktuální složku morálně politického profilu mladého důstojníka, o jejímž významu nelze pochybovat. Existuje nespočet důkazů o tom, že jak pracovní výkon, výsledek činnosti, tak způsob jejího konání závisí na vztahu jedince k této činnosti. Radost z práce a uvědomělý vztah k profesi jsou významnými zdroji pracovní aktivity a iniciativy. Pokud jsou uvedené motivační faktory spjaté s potřebnými pracovními dovednostmi a schopnostmi, přináší obvykle vysoké a kvalitní výsledky.

Vztah k profesi se nepromítá pouze v konkrétním pracovním efektu, ale i v utváření osobnosti pracovníka, v jeho duševním zdraví a v sociálních vztazích na pracovišti i mimo něj. Pozitivní postoj k povolání je významnou pohnutkou zvyšování kvalifikace a zdokonalování pro-

fesionálního mistrovství, podmínkou psychické vyrovnanosti a spokojenosti.

Je známé, že práce vykonávaná bez zájmu či dokonce s nechutí a odporem, vyvolává rychlý nástup únavy, pocit rozmrzelosti, podrážděnosti a nespokojenosti.

Déletrvající negativní prožitky a stavy psychického napětí se pak nepříznivě odrážejí nejen v duševním zdraví jedince, ale i v poruchách interpersonálních vztahů.

Je tudíž zřejmé, že formování uvědomělého vztahu mladého člověka k práci a k budoucí profesi už v průběhu přípravy na školách má mimořádný význam nejen pro společnost, ale i pro každého jedince.

Ačkoli vztah k práci a vztah k povolání jsou blízké psychické jevy, nelze je ztotožňovat. Vztah k práci je pojem širší, který zahrnuje jak postoje k určité profesní činnosti, tak k pracovním činnostem, jež člověk vykonává mimo své povolání. Vztah k povolání zase není možné zužovat pouze na vztah k dané

profesionální činnosti. Zahrnuje totiž i vztah k podmínkám, v nichž se daná činnost uskutečňuje, např. tradice a společenská prestiž povolání, perspektivy a možnosti seberealizace, materiální zabezpečení apod.

Vztah k povolání je tudíž komplexním vyjádřením toho, jak člověk hodnotí svou profesi a pracovní podmínky, jaké místo zaujímá v jeho životě a prožívání. V tomto hodnocení je ovlivňován výchovou a vzděláním, vlastními životními zkušenostmi, plány a perspektivami i veřejným míněním.

Vztah k vojenskému povolání nachází svůj výraz především v postojích k vojenské službě jako celku i k jednotlivým stránkám vojenského způsobu života a

činnosti. Formování uvědomělého vztahu posluchačů k vojenské profesi tudíž zahrnuje jak formování vztahu k vlastní profesionální činnosti, tak formování postojů k ostatním mnohdy nepřímým příjmem stránkám a okolnostem, které výkon vojenského povolání doprovázejí.

Dlouhodobý proces vývoje a utváření vztahu k vojenskému povolání ve své elementární, zpravidla živelné podobě začíná dříve, než se mladý člověk pro tuto profesi rozhodne. Samotná volba povolání je jistým projevem vyhraňování vztahu k profesi. Cílevědoměji a systematictěji se tento vztah vyvíjí až v období profesionální přípravy na vojenských školách a zvláště vlastním výkonem profese.

Motivace volby vojenského povolání, vlivy vstupní informace

Pro pochopení vztahu posluchačů vojenských vysokých škol k vojenskému povolání a hodnot, o něž svým vstupem do armády usilují, je žádoucí poznat motivy volby vojenské školy a vojenského povolání. To má nemalý význam pro zaměření výchovného působení, k jehož předním úkolům patří sladování individuálních hodnot a zájmů s celospolečenskými potřebami.

Empirické zkušenosti vychovatelů vojenských škol a výzkumy realizované v posledních letech potvrzují, že samotná volba vojenské školy i povolání ještě neznamená, že posluchači mají ke zvolené profesi jednoznačně pozitivní vztah. Mladí lidé nastupují do vojenských škol s nevyhraněnými vztahy k povolání. Velká skupina osob je do armády přitahována spíše možností získat za výhodných podmínek vyšší odborné vzdělání, než samotnou přitažlivostí vojenské profese. Pro vstup na vojenskou školu se rozhodují zpravidla po zjištění, že určité zábrany jim neumožňují zvolit si jinou pro ně atraktivnější školu a profesi. Nasvědčuje tomu skutečnost, že nezanedbatelná část posluchačů by raději studovala na jiné, civilní škole a vykonávala jiné povolání, než vojenské. Rekrutační základnu tvoří též mladí lidé s nejasnými profesionálními zájmy a přáními. Nevyhraněné profesionální zaměření nebo zjištění, že určité zábrany nedovolí mladému člověku realizovat původní profesionální záměry, vytvářejí prostor pro agitaci náborových orgánů. Ta je vedle snahy získat vyšší vzdělání nejčastěji uváděnou pohnutkou volby vojenské školy a povolání. Uvedený poznatek svědčí o mimořádné závažnosti práce náborových orgánů.

Náš nedávno realizovaný výzkum potvrdil významnou závislost vztahu poslu-

chačů k vojenskému povolání na úplnosti, kvalitě a objektivnosti vstupních informací o vojenské škole, armádě a vojenském povolání. Posluchači poměrně často označují vstupní informace náborových orgánů o armádě a vojenském povolání za neúplné a pozitivně zkreslené; o něco lépe dopadá hodnocení informací o studiu a životě na vojenské škole. Domnívají se, že náborová pracovníci ve snaze ovlivnit rozhodování zájemců pro vojenskou službu ukazují život v armádě v příznivějším světle.

Je zřejmé, že agitace náborových orgánů při neuspokojivé kvalitě vstupní informace, zvláště je-li spjata s takovými motivy, jako je nemožnost dostat se na civilní školu, snaha nepromarnit dva roky výkonem vojenské základní školy a nespokojenost v civilním zaměstnání, má jen dočasnou působnost. Příliš příznivé představy sice podněcují mladého člověka ke vstupu do armády, avšak v konfrontaci s vojenskou realitou se hroutí a vyvolávají zklamání. Zde je třeba hledat jednu z příčin obtížného vyrovnávání se posluchačů i absolventů škol s požadavky vojenského života a odchodu ze škol již v prvním roce studia.

Jeden z významných předpokladů formování pozitivního vztahu posluchačů k vojenské škole a povolání tedy spočívá ve zvýšení kvality, úplnosti a objektivity vstupních informací. Podle názoru samotných posluchačů je třeba podstatně zlepšit informovanost uchazečů o životě a průběhu služby vojáka z povolání, zejména o perspektivách seberealizace po absolvování školy, pracovních podmínkách, právech a povinnostech i nárocích, jež vojenské povolání přináší. Posluchači postrádají v práci náborových orgánů i reálné údaje o uspořádání práce a odpočinku

na vojenských školách, o množství volného času a možnostech jeho využívání.

Trvalejší pozitivní vztah ke škole a vojenskému povolání je možné úspěšně rozvíjet na dalších frekventovaných motivech volby povolání, jako je zájem o práci s moderní bojovou technikou, zájem o práci s mladými lidmi, dále už uváděná touha po vyšším odborném vzdělání a po pozitivní citový vztah k armádě. Jde o to, aby jak vyučovací, tak mimovyučovací proces naplňoval, prohluboval a rozvíjel uvedené zájmy a nepostrádal pozitivní

emocionální prvky. Jejich význam je v souvislosti s formováním vztahu k profesi příliš často podceňován. Mimořádně závažným úkolem výchovného systému na školách i v praxi je formování ideové politické motivace k vojenskému povolání, vyplývající z hlubokého pochopení významu socialistické armády, jejich funkcí a úloh jejího profesionálního jádra. Aktuálnost této úlohy je mimo jiné dána tím, že podle výsledků výzkumu se z ideově politických důvodů mladí lidé pro vojenské povolání rozhodují jen ojediněle.

Formování vztahu k povolání na vojenských vysokých školách

Poznání motivů volby vojenského povolání je pro upevňování vztahu k profesi důležitou, ne však nejpodstatnější podmínkou. Motivy se rozvíjejí nebo neují v konkrétních životních podmínkách, jež o identifikaci s vojenským povoláním rozhodují.

Rozbor vstupní motivace, výsledky výzkumu i dosavadní praxe potvrzují, že mnozí mladí lidé vstupují na vojenskou vysokou školu s nevyhraněným, nepevným, mnohdy rozporuplným, ambivalentním vztahem k budoucí profesi i škole. Vztah posluchačů ke škole a k vojenskému povolání je do jisté míry produktem adaptačního procesu, v němž se aktivně vyrovnávají s požadavky a životními podmínkami na škole. Vstup člověka na vojenskou vysokou školu představuje vážný zásah do jeho dosavadního způsobu života, návyků způsobů jednání a systému mezilidských vztahů, a to zejména u posluchačů bez předchozí vojenské praxe. Dochází k podstatné změně režimu jejich života, práce a studia, provázené narušením dosavadních sociálních svazků a postupným začleňováním do soustavy nových vztahů na škole, na internátě i v širším sociálním prostředí. Posluchači poznávají život na škole, porovnávají své představy o vojenské službě se skutečností a získávají o ní reálnější obraz. To vše vyvolává změny v jejich vztahu ke škole a k budoucímu povolání. Potíže adaptačního rázu a první poznání ne vždy příjemných stránek vojenské reality vedou řadu posluchačů k přehodnocování správnosti své volby a odchodu ze školy během 1. ročníku, dříve než se stanou vojáky z povolání. Odcházejí převážně pro nezáměr o studium a službu vojáka z povolání. V dalších ročních pak dochází k výraznému poklesu studijního úbytku. Adaptaci vojenského vysokoškoláka v souvislosti s formováním jeho vztahu k profesi není v teorii a výchovné praxi věnována dostatečná pozornost, ač má význam skutečně mimořádný.

Vztah posluchačů ke službě v armádě se nemění pouze po jejich příchodu do prostředí vojenské školy. Pod vlivem rozmanitých formativních činitelů se neustále vyvíjí, v závislosti na prohlubujícím se poznání a míře ztotožňování se základními požadavky, hodnotami a normami vojenské profese.

Hlavním činitelem formování osobnosti posluchače na škole je nepochybně cílevědomá, systematická výchova a sebevýchova. Ústřední postavení v těchto procesech má vzdělávání a sebezvzdělávání. Výsledky nedávno realizovaného výzkumu na vojenských vysokých školách potvrzují, že i při utváření vztahu k povolání sehrává hlavní úlohu výchovně vzdělávací proces. Podle mínění samotných posluchačů z 19 sledovaných činitelů sociálního prostředí nejvýrazněji ovlivňuje formování jejich vztahu k profesi výuka vojenskoodborných předmětů a předmětů marxismu-leninismu.

Vedle osvojování kvanta teoretických poznatků dochází k rozvoji nového, dialektického způsobu myšlení. Posluchači se postupně učí chápat realitu v jejích různorodých souvislostech, geneticky, jako projev boje protikladů. Nová kvalita myšlení je předpokladem tvorby uceleného, harmonického systému poznatků, v němž jsou skloubeny jednotlivé představy, ideje, názory na život, na společnost, na svět, na život v armádě a práci důstojníka.

Studium marxisticko-leninské teorie a vojenskoodborných předmětů vede k utváření stále přesnějšího a pravdivějšího odrazu reality ve vědomí posluchačů. V konfrontaci s praxí si začínají daleko hlouběji uvědomovat společenské souvislosti vojenského povolání, vyhraňují se jejich názory a postoje k různým stránkám vojenského způsobu života a činnosti. Zároveň dochází k významným změnám v hierarchii hodnot, jež posluchači uznávají a o jejichž uchování či dosažení usilují.

Rozumové dozrávání se příznivě odráží

v reálnějším posuzování sebe i druhých lidí. Posluchači se v důsledku nabývání zkušeností hlouběji zamýšlejí nad svými schopnostmi, potřebami a zájmy, porovnávají je s požadavky studia a nároky budoucího vojenského povolání.

Hlubší poznání života na vojenské škole a studium vojenskoodborných a společenskovedních předmětů vede k reálnějšímu nazírání na budoucí profesi, k poznání a hodnocení jejích kladných i záporných stránek. Vyhraňují se vztahy posluchačů k jednotlivým stránkám vojenského života a činnosti. Počáteční globální vztah k povolání se konkretizuje a diferencuje, pochopitelně ne vždy jen žádoucím směrem.

Skutečnost, že část absolventů odchází z vojenských škol s nepříliš kladným, lhostejným, či dokonce odmítavým vztahem k profesi nás nutí k zamýšlení nad efektivností výchovy k povolání. Bylo by snadné hledat chyby jen ve výuce či v málo propracovaném systému výchovy k povolání na vojenských vysokých školách. Vztah posluchačů k profesi je výslednicí cílevědomého, záměrného působení a neorganizované, živelné, často i protichůdné působících vlivů bližšího i širšího sociálního prostředí. Je tudíž podmíněn celou řadou okolností, jež v podstatě nemůže ovlivnit.

Tím není řečeno, že v samotném výchovně vzdělávacím procesu není co zlepšovat. Náš výzkum ukázal, že výuka je skutečně hlavním činitelem, který ovlivňuje pozitivně vztah k profesi a zároveň odhalil i řadu rezerv. Málo efektivní je mj. formování vojenské složky marxisticko-leninského světového názoru posluchačů. Např. jen polovina zkoumaných posluchačů IV. ročníku vyjádřila názor, že spravedlivý, resp. nespravedlivý charakter války vyplývá z politických a hospodářských cílů bojujících stran. Vcelku vysoce pozitivní ideově politické názory zkoumaných osob nemohou zastřít skutečnost, že jistá (i když malá) část posluchačů má tendenci neutrálně hodnotit agresivitu imperialistických armád, výhodnost politiky neutrality pro ČSSR a perspektivnost vojenského povolání. Přitom uvedené názory významně ovlivňují vztah posluchačů k vojenskému povolání.

Ve výuce vojenskoodborných předmětů jsou málo, často jen formálně propracovány výchovné cíle. Hlubšího zamýšlení si vyžadují možnosti jednotlivých předmětů při cílevědomém upevňování přesvědčení posluchačů o společenském významu vojenské služby a povolání, při rozvíjení uvědomělého vztahu k práci, studiu a budoucí profesi.

Důležité místo ve formování vztahu posluchačů k profesi mají učitelé, stranicke a svazácké organizace a političtí pracovníci na škole. Je k jejich cti, že i podle mínění samotných posluchačů působí převážně pozitivně, v souladu s celkovým výchovným snažením na škole. Dobré výsledky jsou podminěny cílevědomou stranickepolitickou prací, aktivní činností posluchačů v ZO KSČ, ZO SSM, v oblasti kultury i sportu. Analýza meziosobních vztahů na školách nás vede k závěru, že posluchači nemají mnoho problémů ve vztazích s učiteli a spolužáky. Citlivým problémem jsou nepříliš dobré vztahy k velitelům školních jednotek. Posluchači jim vytýkají především malou pedagogicko-psychologickou kvalifikaci, jež se odráží v nevhodných způsobech jednání s nimi. Přitom se ukazuje, že postoje posluchačů k velitelům, jež jsou odrazem způsobu jednání s nimi, jsou výraznějšími faktory identifikace se školou a povoláním, než postoje ke kolektivu spolužáků a učitelům. Kvality vychovatelů na vojenských školách, jejich přístup k vychovávaným, silně ovlivňují utváření vztahu posluchačů k nadřazeným, škole i povolání. Nejde o benevolentní přístupy. Naopak, posluchači vysoce oceňují náročnost i přísnost, pokud za nimi stojí spravedlnost, porozumění, takt a kvalifikovaná pomoc.

Již jsme upozornili na rozporné vlivy sociálního prostředí. Někdy i dobře míněná „výchovná“ opatření mohou vyvolávat opačný efekt.

Nezbytným znakem vojenského způsobu života a činnosti je přísně organizovaný vojenský režim. Vyrovnávání se s požadavky režimu, hluboké pochopení jejich účelnosti a významu je důležitým faktorem utváření vztahu k povolání a vojenské škole. Uspodňuje absolventům školy i pracovní sociální adaptaci v podmínkách útvaru. Přitom dosavadní organizace režimu života a studia neovlivňuje podle mínění většiny posluchačů vztah k povolání pozitivně. Výhrady směřují především k neracionální organizaci samostatného studia, systému dozorů, vydávání zbytečně podrobných úkolů, jež brzdi rozvoj samostatnosti a iniciativy posluchačů. Málo příznivé jsou hodnoceny i organizační časové a materiální podmínky pro zájmovou činnost, seberealizaci a všestranný rozvoj osobnosti posluchače. Osobní rozhodování o obsahu, formě a době činnosti na škole je mimořádně omezeno. Tím se ze všech činností stává povinnost, bez výraznějších kompenzačních možností v mimostudijní době. Domníváme se, že přechod posluchačů do vyššího ročníku

by se měl odrazit nejen ve vyšších nárocích na posluchače, ale i v tom, že jim budou dána větší práva, samostatnost a volnost rozhodování, zvláště v samostatném studiu.

V přípravě posluchačů mají významné místo stáže, jejichž posláním je transformování osvojené teorie v praktické dovednosti a návyky výkonu funkcí a vytvoření představ o podmínkách života a služby u útvaru. Škola pochopitelně nemůže dát úplnou představu o skutečné povaze vojenského povolání. Pokud ponecháme vznik těchto představ živelnému porovnávání teorie s praxí života vojsk, pak ve skutečnosti napomáháme negativním tendencím ve vztahu k profesi. Vojenské povolání sebou přináší některé stinné stránky, jež posluchači citlivě zaznamenávají (dlouhá pracovní doba, omezené možnosti věnovat se rodině a zájmům).

Víceméně nepříznivě hodnotí i úroveň práce nadřazených a podmínky pro plnění plánovaných úkolů. V zájmu formování pozitivního vztahu posluchače k profesi je tedy nutné pečlivě vybírat útvary, u nichž se posluchači budou na praxi a její průběh pozorně připravovat.

Mezi významné podmínky utváření vztahu posluchačů k povolání patří faktory společenského pozadí, z nichž do popředí vystupují vlivy veřejného mínění o armádě a prestiž vojenského povolání. Ve vztahu veřejnosti k armádě se směřují jak názory armádě příznivé, tak názory nepříznivé. Jak ukazují poslední výzkumy, právě ty druhé jsou intenzivnější, psychologicky účinnější a posluchači jim ve větší či menší míře podléhají. Postoje veřejnost nezůstává bez vlivu na postoje, hodnoty a intenzitu vztahu k budoucí profesi.

Ukazuje se, že formování vztahu posluchačů VVŠ k vojenskému povolání není dosud záležitostí jednotného, koordinovaného úsilí všech složek a činitelů školy. Přitom ani sebelépe propracovaný systém výchovy posluchačů k povolání ještě nezaručí, že posluchači budou odcházet do praxe s jednoznačně pozitivním vztahem k profesi. Rozporně, mnohdy i negativně totiž ovlivňuje formování osobnosti posluchače řada živelných činitelů širokého sociálního prostředí, jež škola těžko může ovlivnit.

Ve výchovně vzdělávacím procesu je nutné spojit přípravu politicky vyspělého odborníka širšího profilu, jenž hluboce chápe poslání socialistické armády a společenské souvislosti vojenského povolání, s přípravou na praktický výkon základních funkcí u vojsk, práci s lidmi, plánování, řízení a hodnocení bojové a politické přípravy.

Obsah ideové výchovy hlouběji zaměřit na formování vojenské stránky světového názoru a hodnotové orientace posluchačů:

- Ve výuce předmětů marxismu-leninismu jde z tohoto hlediska především o hluboké osvojení marxisticko-leninského učení o válce a armádě, o obranu socialistické vlasti a internacionálním charakteru obrany socialismu, leninských principů výstavby ČSLA.

- Rozvíjet a upevňovat ideové politickou motivaci k vojenskému povolání na základě hlubokého pochopení místa a úlohy socialistické armády a jejího profesionálního jádra, upevňováním důvěry v politiku KSČ a odhalováním agresivní podstaty imperialismu. Ve výuce vojenskood-

borných předmětů propracovat a důsledně realizovat výchovné cíle.

- Podstatně zlepšit výchovnou práci velitelů — vojenských vychovatelů, citlivě přistupovat k řešení osobních problémů posluchačů. Zlepšit připravenost velitelско-педагогического sboru na výkon funkcí soustavným zvyšováním jejich pedagogicko-psychologického a vojenskoodborného vzdělání.

- Zracionalizovat organizaci samostatného studia, prověřit efektivnost a účinnost systému dozorů a zbytečně podrobného úkolování. Ve vyšších ročnících spojit vyšší nároky na posluchače s poskytováním větších práv, samostatnosti a určité volnosti, zvláště v samostatném studiu.

- Posoudit dosavadní systém stáží, přesně stanovit cíle a úkoly stáže, zabezpečit kvalifikovanou přípravu stáží a vedení posluchačů. V zájmu postupného vytváření reálných představ o práci vojáka z povolání a praktických dovedností zavést kratší stáže už v nižších ročnících.

- Zlepšovat časové, materiální a organizační podmínky pro zájmovou činnost, seberealizaci a všestranný rozvoj osobnosti posluchače ve volném čase. Vytvořit lepší podmínky především pro uspokojování zájmů veřejně politických, technických, kulturních a sportovních.

- Při náboru na vojenských školách podstatně zlepšit informovanost uchazečů o životě a průběhu služby vojáků z povolání, zejména o perspektivách po absolvování školy a nárocích, jež vojenské povolání přináší. Do náboru zapojovat kvalifikované pracovníky z praxe u vojsk.

ZASAZENÍ DRUHÉHO SLEDU FRONTU

Jedním z důležitých principů v oblasti teorie a praxe vojenského umění, který ovlivňuje konečný výsledek útočné operace, je princip soustředění hlavního úsilí a vytvoření převahy sil a prostředků nad nepřítelem na rozhodujícím směru, v rozhodujícím prostoru a čase.

Jako ostatní principy se i tento princip postupně rozvíjel. Plného uplatnění dosáhl v průběhu Velké vlastenecké války, kdy se podařilo včas a na rozhodujících směrech vytvořit vlastní úderná uskupení pozemních vojsk a letectva.

Při průlomu nepřátelské obrany byly postupně zasazovány druhé sledy pluků, divizí a sborů. K rozvíjení úspěchu v operační hloubce byly zasazovány tankové nebo mechanizované sbory, popř. tankové armády. Jejich zasazování bylo výrazem postupného narůstání úsilí, které započalo na taktickém stupni. Rozhodující úlohu přitom měly tankové armády, samostatné tankové a mechanizované sbory, které tvořily tzv. rychlé skupiny. Proto také jednou z nejdůležitějších podmínek úspěchu bylo včasné zasazení a všestranné zabezpečení druhých sledů — tzn. rychlých skupin. K vytváření druhých sledů přistoupilo velení Sovětské armády v roce 1943 a front tak v některých operacích měl ve druhém sledu 1—2 vševojskové armády.

Druhé sledy armád (zpravidla sbor) se ve většině případů zasazovaly do sražení s cílem prolomit armádní a další mezilehlá pásma obrany nepřítele. Tak např. 2. sled 37. A (82. střelecký sbor) byl v jaslensko-kišiněvské operaci zasazen do sražení třetí den operace. Po krátkém dělostřeleckém přepadu a úderch letectva z chodu ovládl armádní obrannou čáru a za den pronikl do hloubky 25 km. Druhé sledy armád se také vytvářely k rozvíjení útoku na novém směru k obraně křídla a odražení protiúderu nepřítele.

Druhé sledy frontu (1—2 vševojskové armády) se zasazovaly do sražení po zasazení rychlých tankových skupin na křídlech nebo stycích vševojskových armád prvního sledu 4.—5. den operace a někdy i značně později až po splnění BÚ frontu. V mnohých případech byly však nasazovány i dříve, 1.—2. den k dokončení průlomu hlavního pásma obrany nepřítele. Druhé sledy dostávaly nejčastější úkoly k narůstání úsilí na směru hlavního úderu frontu, rozvíjení útoku na směru, kde bylo dosaženo největšího úspěchu, rozšíření a opevnění dobytých předmostí, zmaření připravovaných protiúderů nepřítele, dokončení a zničení velkých uskupení nepřítele, vytvoření nového uskupení na jiném směru s cílem ovládnout velké průmyslové prostory a zabezpečit křídla hlavního uskupení frontu.

Kromě druhých sledů, s jejichž použitím se počítalo v plánech frontových operací, byly případy, že hlavní velení předávalo frontům armády v průběhu operací.

Tyto armády tvořily zálohy frontů a zpravidla je využívaly při plnění úkolů jako např. rozšíření útočného pásma na jednom z křídel (např. 11. A ZF v orelské operaci), odrazení protiúderu nepřítele (např. 4. gardová armáda Voroněžského frontu v bělorodsko-charkovské oblasti), překonání velkého vodního toku a dobytí předmostí (např. 37. A Stepního frontu v boji o Dněpr), odříznutí přímořského uskupení nepřítele od jeho hlavních sil (např. 51. A Pobaltského frontu v běloruské operaci) apod.

Zasazení druhých sledů bylo jedním z nejdůležitějších momentů při rozvíjení úspěchů frontové operace. 3—7 dnů před začátkem operace zaujímaly druhosledové armády vyčkávací prostory, které byly v hloubce 40—60 km od předního okraje. Ve vyčkávacím prostoru velitelé, štáby a vojska plnili úkoly spojené s přípravou k nadcházející útočné činnosti. 24 hodin před zasazením se druhosledová armáda přemístila z vyčkávacího prostoru do výchozího, který byl ve vzdálenosti 6—12 km od čáry dotyku.

Vševojskové armády 1. sledu v pásmu, kde byl druhý sled zasazován, měly za úkol zmocnit se výhodné čáry, která by zabezpečila rozvinutí a úspěšné zasazení armády 2. sledu. Při zasazení do útoku měla druhosledová vševojsková (tanková) armáda své síly ve dvou sledech. V prvním sledu byly nejčastěji dva sbory a ve druhém sledu jeden sbor. Byla-li armáda zasazována k dokončení průlomu hlavního pásma obrany, tak rozvínovala jen část svých sil — předsunuté odřady (zesílená divize od každého sboru), u tankové brigády zesílená tanková brigáda. Bojová sestava sboru byla potom členěna buď do jednoho nebo dvou sledů.

Armáda byla zasazována v pásmu širokém 20—40 km, byl jí stanoven bližší úkol do hloubky až 40 km s dobou trvání 1—2 dny. Celková hloubka operace se pohybovala kolem 200 km. Byly ovšem případy, kdy hloubka operace byla značně větší. Tak např. v běloruské operaci druhosledová armáda (5. GTA) byla zasazena po prolomení hlavního pásma obrany na směr hlavního úderu frontu v pásmu širokém 30 km a celková hloubka operace dosáhla 500 km. Tato operace trvala 17 dní a bylo tak dosaženo středního tempa útoku 30 km/den.

Posílení zasazované armády bylo různé. Z prostředků velitele frontu to byly zpravidla 1—2 dělostřelecké brigády, 1—2 pluky raketometů, až jedna dělostřelecká divize, tankový sbor, protitanková brigáda, několik ženijních pluků až brigáda.

Pro zabezpečení zasazení druhého sledu se vyčleňovala větší část armádního, sborového a často i divizního dělostřelectva od armád v dotyku i dělostřelectvo zasazované armády. Hustota dělostřelectva v pásmu zasazení dosahovala 60 až 70 děl na jeden kilometr fronty. Zasazení armády ve většině případů podporovaly svazky letecké armády, které do doby jejího zasazení podporovaly armádu, v jejímž pásmu byl druhý sled zasazován. Bitevní letectvo se zasazením armády přecházelo do operační podřízenosti velitele armády a plnilo úkoly podle jeho nařízení. Obvykle se pro podporu bojové činnosti zasazované armády vyčleňoval jeden sbor bitevního letectva.

Ženíjní zabezpečení zasazení druhého sledu spočívalo ve vybudování výchozího prostoru a v úpravě pochodových os (zpravidla po dvou na každý sbor prvního sledu). Pochodové osy se upravovaly od vyčkávacího prostoru po čáru

zasazení. K tomuto úkolu se využívaly ženijní jednotky vojsk frontu a těch armád, v jejichž pásmu byl druhý sled zasazován.

Součinnost pro zabezpečení druhého sledu organizoval velitel frontu a jeho štáb. Stěžejní otázkou zde bylo přesné vymezení úkolů (časově i prostorově), které plnilo letectvo a dělostřelectvo ve prospěch zasazované armády.

Na zkušenostech Sovětské armády z druhé světové války jsem ukázal význam druhých sledů pro dokončení zničení nepřítele a splnění cílů operace.

V soudobých podmínkách mohutné ničivé účinky zbraní hromadného ničení, letectva a nových palebných prostředků vytvářejí optimální podmínky pro rychlé a překvapivé zničení nepřítele. Rovněž úplná motorizace soudobých armád a jejich nasycení moderní bojovou technikou a výzbrojí umožňují rychle využívat účinků úderů raketového vojska, letectva i paleb dělostřelectva k rozvíjení rozhodného útoku k dokončení zničení uskupení nepřítele a k dosažení stanovených cílů operace v krátké době.

Úspěšného vedení a rychlého tempa útočné operace se dosahuje především soustředěním hlavního úsilí ke splnění nejdůležitějších úkolů, na jejichž řešení závisí úspěch operace, včasným zničením nepřátelských prostředků jaderného napadení a dosažením palebné převahy nad nepřítelem, jadernými údery raketového vojska a letectva a rychlým využíváním jejich výsledků, narůstáním úsilí armád prvního sledu posílenými divizemi ze zálohy frontu nebo přeskupením z jiných směrů, zasazením vševojskových nebo tankových armád z druhého sledu frontu.

Druhý sled představuje v soudobé útočné operaci velkou údernou sílu, která při dovedném a překvapivém zasazení může zásadně změnit operační situaci, zmařit zámysl nepřítele a výrazně ovlivnit plnění úkolu vlastních vojsk.

Podle předpisu „Organizace a vedení operací“ je druhý sled frontu určen k rozvíjení útoku na směr hlavního úderu a k úderům na nových směrech. Jednotlivé svazky (útvary) druhého sledu se mohou účastnit ničení uskupení, která zůstávají na bocích a v týlu útočících vojsk prvního sledu nebo mohou zaměnit svazky prvního sledu, jimž byly způsobeny velké ztráty, nebo plnit jiné úkoly. Z uvedeného vyplývá, že hlavním úkolem druhého sledu frontu je především zabezpečit narůstání úsilí vojsk frontu na rozhodujícím směru a udržet nebo zvýšit tempo útoku.

V ojedinělých případech může být zasazen k vystřídání armády prvního sledu, která ztratila bojeschopnost po hromadných jaderných úderech nepřítele.

Podmínky zasazení druhosledové armády ovlivní způsob zahájení a průběh operací na začátku války a především přechod k použití jaderných zbraní.

Druhý sled frontu se nebude zasazovat zpravidla po splnění bližšího úkolu frontu, nebo v průběhu jeho plnění. Zejména v podmínkách obcestřanného používání jaderných zbraní zasazením druhého sledu frontu vrcholí narůstání úsilí zahájené jadernými údery k využití jejich výsledků ve směrech, které umožňují rychlý postup do velké hloubky, proniknutí do boků a týlu nepřátelského hlavního uskupení a dokončení jeho zničení. Zkušenosti ukazují, že v soudobých podmínkách vedení operací je stále nutné hledat vrcholí narůstání způsob vedení hlubokých útočných operací a zejména rozvíjení úspěchu do velké hloubky a ve vysokém tempu. Řešení tohoto úkolu umožňuje použití vysoce pohyblivých skupin, disponujících velkou údernou silou a palebnými možnostmi, schopnými co nejrychleji pronikat do hloubky operační soustavy nepřítele a zabezpečit tak rozvíjení úspěchu útočné operace ve vysokém tempu. Takové

úkoly jsou stavěny **operačním manévrujícím skupinám**, vytvářeným ve frontu i armádě z vojsk prvního nebo druhého sledu.

V počátečním období války, zejména v případě nenadálé agrese a proniknutí hlavního uskupení nepřítelů na naše území, může se jeho obklíčení a zničení řešit vedením vstřícných armádních protiúderů v sestavě frontu nebo v součinnosti se sousedem. V tomto případě se přechod do útoku zpomalí a ke splnění cílů operace vyvstane potřeba zasadit druhý sled frontu podstatně dříve, mnohdy v průběhu plnění bližšího úkolu armád prvního sledu.

Zasazením armády druhého sledu, která může mít 4–6 divizí, z toho 2–3 tankové, arb, plrp, kdb, ptp a další svazky a útvary druhů vojsk a speciálních vojsk, týlové a technické útvary a bude zesílena dělostřeleckou divizí (bez 1–2 kdb) i ženijními útvary, výrazně se změní poměr sil a operační situace v pásmu frontu na směr hlavního úderu.

Armáda druhého sledu se zasazuje zpravidla do mezery mezi armádou prvního sledu. V některých případech při úderech frontu na vnějších bocích může být zasazena v pásmu jedné armády a hlavní úder vést k zabezpečení součinnosti (využití úspěchů) se sousedním frontem. Obvykle se pak do sestavy zasazované armády předávají divize, které zabezpečují její zasazení nebo jsou v jejím pásmu.

Operační sestava druhosledové armády v prostoru rozmístění, za přesunu i při nasazení je obdobná jako u armády v prvním sledu frontu. Musí především zabezpečit nepřetržitou bojovou připravenost k okamžitému použití a zasazení do boje, k odražení vzdušného i pozemního nepřítelů.

Sestava druhého sledu musí odpovídat stanovenému úkolu a zámyslu jeho plnění. Bojová činnost při jeho zasazení může mít charakter útoku z chodu, střetného boje nebo i pronásledování ustupujícího nepřítelů. Podle toho bude uzpůsobována bojová sestava především prvosledových svazků. OMS, která bude zasazována z druhého sledu, může zahájit plnění úkolu buď pro prolomení obrany přechodem do pronásledování, nebo zasazením do mezery nebo i pronásledováním na směr, kde mají vlastní vojska výrazný úspěch.

Ve všech druzích činnosti je nezbytné dodržovat všechna opatření zabezpečení bojové činnosti s důrazem na průzkum, OPZHN, PVO, maskování i opatření proti radioelektronickému boji nepřítelů.

Vzdálenost druhého sledu frontu ve výchozím prostoru může být od 120 až do 200 i více km od státní hranice. V průběhu operace se přibližuje k sestavě prvního sledu frontu tak, aby poslední noc před nasazením zaujal vyčkávací prostor 80–100 km od čáry dotyku. Tato vzdálenost zabezpečuje požadovanou ochranu před prostředky jaderného napadení (Lance) a současně umožňuje přesun na čáru zasazení bez doplnění PHM.

Přesun hlavních sil armády na čáru zasazení se uskutečňuje v širokém pásmu až 100 km tak, aby nepřítel nezjistil prostor zasazení a zámysl použití druhého sledu. Armáda druhého sledu se přesunuje skrytě, zpravidla v noci po 5 až 8 pochodových osách, přičemž pro každou divizi prvního sledu je třeba vyčlenit 2, za výhodných podmínek i 3 pochodové osy.

Přesun a zasazení zabezpečuje protiletadlové raketové vojsko frontu, stíhací letectvo, raketové vojsko frontu, prostředky REB, prostředky PVO armád prvního sledu, svazky, útvary a prostředky zdravotnického, týlového a technického zabezpečení frontu i pořádková služba.

Bezprostřední zasazení a rozvinutí vojsk na stanovené čáře zabezpečují určité prvosledové divize.

K zabezpečení zasazení hlavních sil druhosledové armády se přesunuje vyčleněné armádní a divizní raketové vojsko a dělostřelectvo, prostředky PVO a zálohy speciálních vojsk.

Vzhledem k možnému vývoji operační situace i v době přibližování, před nasazením, se zpravidla pro druhý sled frontu určují dvě čáry zasazení vzdálené od sebe 30—50 km, včetně předpokládané doby zasazení pro každou z nich.

Šířka pásma zasazované armády může být 80—100 i více km. V praxi při cvičeních se stanovuje čára zasazení široká podle počtu divizí v prvním sledu.

Čáru zasazení je třeba volit ve výhodných podmínkách, které umožní přesun, rozčlenění a rozvinutí bojové sestavy prvního sledu zasazované armády a současně zabezpečí efektivní využití jaderných úderů a úderů letectva i rychlý postup vojsk do boku a týlu nepřítele.

Při zasazení bude výhodné mít tři i více divizí v prvním sledu. Tím se dosáhne rozhodných výsledků, ať již to bude k rozvíjení útoku v hloubce, ke zničení záloh nepřítele ve střetném sražení, vystřídání prvosledových svazů zničených jadernými údery nepřítele, nebo plnění úkolů v OMS apod.

Zasazení druhého sledu frontu je jedním z hlavních opatření velitele a štábu frontu v průběhu operace. Na jeho překvapivém a včasném průběhu často závisí úspěch celé útočné operace.

Zasazení armády druhého sledu se plánuje již při přijetí rozhodnutí k útočné operaci a je zakotveno v plánu operace.

V operační směrnicí velitel frontu armádě druhého sledu stanoví prostory rozmístění, způsob přesunu, rozvinutí a předpokládané úkoly při nasazení. V průběhu operace se jí úkoly upřesňují nebo mění podle vzniklé situace. Tato upřesnění zpravidla obsahují: cíl zasazení a úkoly armády druhého sledu, dobu zasazení, pásmo (osy) přesunu a čáry rozvinutí, objekty a dobu vedení jaderných úderů, organizaci palebného ničení nepřítele, úkoly a způsob příkrytí armády před údery vzdušného nepřítele, organizační součinnosti a všestranného zabezpečení přesunu a zasazení, velení a spojení.

Současně se vydávají a upřesňují úkoly armádám prvního sledu a letectvu frontu k zabezpečení zasazení druhého sledu a k součinnosti s ním při dalším rozvíjení útoku.

Práce velitele a štábu druhosledové armády má tu zvláštnost, že plánuje úkol v několika variantách, s předpokladem zasazení armády v operační hloubce sestavy nepřítele po několikadenním vedení frontové operace a po předchozích 2—3 přesunech na vzdálenost 200—300 km.

Operační situace na frontě se může v průběhu vedení operace rázně změnit a velitel armády druhého sledu může obdržet jiný, zcela odlišný úkol, zejména přejde-li se k použití jaderných zbraní.

Proto bude účelné ve štábu druhosledové armády připravovat a vydávat jen rozhodnutí velitele a plán operace v tomto období nezpracovávat.

Velitel a štáb armády musí neustále znát situaci v pásmu celého frontu i sousedů a situaci nepřítele v dotyku i v hloubce. Kromě toho musí sledovat a vyhodnocovat radiační a chemickou situaci a zabezpečit rekognoskaci os přesunu.

Podle získaných podkladů a doplňujících úkolů velitele frontu je štábu druhosledové armády upřesňováno dříve přijaté rozhodnutí.

Před zasazením velitel a štáb frontu konkretizuje úkol veliteli druhosledové armády a stanoví mu složení armády a posilové prostředky, osy přesunu, čas a dobu zasazení, směr hlavního úderu, úkoly v použití jaderných zbraní, bližší

a další úkol, počet přidělené jaderné munice a vyčlenění úsilí letectva ve prospěch armády, co udělá front a prostředky prvosledových armád ve prospěch zasazení druhého sledu, dobu a místo předání vševojskových svazků (útvárů) a posilových prostředků, místa velení, základní časové údaje pro přesun a rozvinutí, způsob součinnosti při zasazení a plnění úkolu, úkoly materiálního a technického zabezpečení.

V praxi při operačních cvičeních se osvědčilo zpracovávat Plán přesunu a zabezpečení zasazení druhého sledu na mapu měřítko 200 000, kde jsou všechny potřebné údaje o přesunu a zasazení včetně jejich všestranného zabezpečení silami a prostředky průzkumu, prvosledovými armádami, raketovým vojskem a dělostřelectvem, letectvem, protiletadlovým raketovým vojskem frontu i prostředky PVO armád, silami a prostředky ženijního vojska, chemického vojska, útvárů REB, silami a prostředky pořádkové služby.

Tento dokument lze plně využít při upřesnění úkolů i jako podklad pro organizaci součinnosti před zasazením.

Štáb armády po obdržení upřesněného úkolu od velitele frontu zpracuje na základě rozhodnutí velitele armády plán útočné operace s příslušnými plány zabezpečení operace druhý vojsk.

Podřízeným stupňům se vydávají úkoly tak, aby bylo zabezpečeno jejich rychlé proniknutí pro souběžné plánování.

Zasazení druhého sledu řídí osobně velitel frontu ze záložního velitelského stanoviště nebo předsunutého místa velení, rozvinutého na směr zasazení druhosledové armády. Tam bude i velitel zasazované armády s potřebnými funkcionáři.

Zasazení druhého sledu bude předcházet hromadný jaderný úder, popř. krátká palebná a letecká příprava. Armáda se zasazuje do boje v předbojových, na některých směrech i v pochodových sestavách k rychlému využití výsledků jaderných úderů.

Při použití pouze klasických prostředků ničení bude zasazení předcházet palebná příprava s použitím dělostřelectva armád prvního i druhého sledu, palebná podpora a palebný doprovod útočících vojsk v hloubce. Přejedou zasazované armády do útoku bude v tomto případě po rozvinutí vojsk do bojové nebo předbojové sestavy.

Divize prvního sledu využívají výsledků jaderných úderů palebné přípravy, úderů letectva a v čase „Č“ zahajují útok, ničí protistojícího nepřítele a co nejrychleji postupují do hloubky. K rozvíjení útoku ve vysokém tempu jsou na směr činnosti armády druhého sledu (především při plnění úkolů u OMS) vysazovány taktické nebo operační vzdušné výsadky.

V dalším průběhu útoku bude nezbytné udržovat nepřetržitou součinnost se sousedními armádami (armádou), které přejdou k vedení druhé armádní operace, popř. s armádou sousedního frontu.

V soudobých podmínkách úloha druhého sledu a záloh značně vzrostla, rozšířily se i jejich úkoly zejména k narůstání úsilí na směr hlavního úderu frontu, plnění úkolů OMS apod.

Proto velitel armády druhého sledu musí stále znát situaci, předvídat její vývoj a se svým štábem včas orientovat a úkolovat podřízená vojska a v krátké době organizovat zasazení.

Ke splnění těchto úkolů musí směřovat i příprava velitelů a štábů.

BOJOVÁ ČINNOST V NOCI

Sovětská vojenská věda věnuje zvýšenou pozornost významu bojové činnosti v noci.

Proto i v Československé lidové armádě, ve spojitosti s rozvojem technických prostředků pro vidění v noci, vedení bojové činnosti procvičujeme, abychom tím realizovali požadavek operačního umění na nepřetržité vedení boje a operace a eliminovali negativní vlivy noci na činnost vojsk.

Ve srovnání s obdobím druhé světové války, kdy byla sice vedena bojová činnost i v noci, ale v menším rozsahu, v příštích možných válce bude noční činnost běžným jevem. Je však nutné počítat s tím, že noc negativně ovlivňuje psychiku člověka, zvyšuje pravděpodobnost ohrožení života tváří v tvář nebezpečí nebo v průběhu realizace složitých úkolů.

Výsledky boje v noci ve značné míře závisí na podrobném a přesném zplánování a organizaci noční bojové činnosti.

V článku chci na příkladě útočné činnosti armády ukázat, jak je nezbytné a složité připravit celou řadu opatření k zabezpečení nepřetržité činnosti vojsk v nočních podmínkách.

Využití noční doby k pokračování útoku zabezpečuje nepřetržitě vedení bojové činnosti a dosažení vysokého tempa útoku. Aktivní noční útočná činnost vojsk kromě toho dovoluje udržovat nepřítele v neustálém napětí, vyčerpávat ho fyzicky i morálně a zbavovat ho možnosti uskutečnit rozsáhlé a rychlé přeskupení.

Přístroje pro noční vidění zabezpečují pozorování na bojišti v noci a vedení efektivní mířené palby ze všech druhů zbraní. Bez ohledu na to, přechod od denní k noční činnosti vyžaduje od velitele armády, štábu armády a vojsk přípravu celé řady opatření organizačního i technického charakteru.

Vedení bojové činnosti nepřetržitě ve dne i v noci vyžaduje vysoký morální a fyzický vypětí vojáků, proto velitel armády i velitelé divizí uskutečňují odpovídající směny jednotek, útvarů i svazků zařazených do prvního sledu.

Rozvíjí-li se útočná operace úspěšně, velitelé divizí prvního sledu v závislosti na síle odporu nepřítele, stavu vojsk a dalších podmínkách situace obvykle v noci pokračují v útoku všemi silami prvního sledu, nebo vyčleňují pro vedení činnosti zvláštní síly charakteru předsunutých odřadů z divizí, popř. bezprostředně z pluků prvního sledu.

Vytvoří-li nepřítel nové uskupení, které může zranit další rozvíjení operace, v takovéto situaci je účelné zavčas ještě v denní době pro vedení noční činnosti zasadit do prvního sledu divize z druhého sledu nebo ze zálohy armády. Pro noční činnost je třeba vždy vyčleňovat síly dostačující ke splnění uložených úkolů pro noc, aniž by bylo třeba zasazovat v noci doplňkové síly a usku-tečnit složitý manévř.

Úspěch noční bojové činnosti v operaci s použitím klasických prostředků ničení v mnohém závisí na jejich všestranné přípravě v denní době. Proto ve-litel armády včas přijímá rozhodnutí pro noční činnost, ve kterém stanoví: síly a prostředky pro vedení noční činnosti; organizaci přeskupení vojsk, úkoly vojskům a způsob jejich přípravy k noční činnosti; zabezpečení vojsk prostřed-ky nočního vidění a osvětlovacími prostředky; způsob osvětlení terénu i cílů, charakter bojové činnosti s rozedněním.

Na základě rozhodnutí velitele zpracuje štáb armády plán osvětlování. Ten zpravidla zahrnuje: úkoly osvětlování; síly a prostředky osvětlování, vyčleňo-vání do podřízenosti svazků (útvárů) a opatření učiněná v jejich prospěch nadřízeným velitelem; celkový způsob osvětlování terénu a dobu používání přístrojů pro noční vidění; opatření k dezorientaci a oslepení nepřítele, opa-tření k boji s jeho osvětlovacími prostředky a přístroji pro noční vidění, proti-opatření na pokusy nepřítele likvidovat osvětlování našich vojsk a využívání přístrojů pro noční vidění; způsob využití osvětlovacích prostředků pro velení vojskům a udržení součinnosti mezi nimi, pro vyrozumění i rozlišení vlastních vojsk; zálohu prostředků osvětlování a způsob jejich spotřeby.

V průběhu bojové činnosti s použitím klasických prostředků ničení organi-zuje štáb armády hlavně využití dělostřeleckých a leteckých osvětlovacích prostředků pro osvětlení objektů v hloubce rozmístění nepřítele a rovněž za-bezpečuje svazky osvětlovacími prostředky. Přitom osvětlování se velmi podrob-ně plánuje bezprostředně v divizích.

Potřeba osvětlovacích prostředků v operaci s použitím klasických prostředků ničení je vyšší než v operaci s použitím jaderných zbraní. Potřeba těchto pro-středků v konkrétní operaci závisí na podmínkách situace, používaného způ-sobu osvětlování a jeho intenzity a též na šířce úseků, počtu čar a objektů, které je třeba osvětlovat, na jejich rozměrech, délce noci, útočném tempu, osvětlování a na technických možnostech používaných osvětlovacích pro-středků.

Směry útoků vojsk v noci obvykle vedou terénem s pokud možno nejmenším počtem přírodních překážek, ale s dobře viditelnými, i ve tmě, orientačními body. Tyto směry musí vést vojska k určeným objektům nejkratší cestou.

V nočních podmínkách zvláštního významu nabývá smělá až drzá činnost průzkumu, jednotlivých útvárů a jednotek, i široká iniciativa všech velitelů s cílem rychle využít výhodných podmínek pro splnění uloženého úkolu.

Svazky a útvary armády při útoku v noci využívají trhlín a mezer v bojových sestavách vojsk nepřítele, rozhodně pronikají do jeho sestavy, narušují systém paleb, velení, součinnost a zmocňují se důležitých prostorů, přeprav a komunikačních uzlů s tím, aby vytvořily výhodné podmínky k rozhodnému pokračování útoku s rozedněním.

V průběhu noci průzkum upřesňuje sestavu protistojícího uskupení nepřítele a zjišťuje jeho záměry pro další činnost.

V průběhu noční bojové činnosti vojsk se používají osvětlovací prostředky (osvětlovací náboje, miny, granáty, osvětlovací letecké pumy), přístroje pro noční vidění a osvětlovací signální prostředky (signální náboje a miny, barevné orientační signální pumy, světélkující dělostřelecké náboje, světelné palubní i silniční značky, semaforey atd.) a rovněž i zápalné náboje a pumy.

V závislosti na situaci a počtu osvětlovacích prostředků se terén i objekty nepřítele osvětlují periodicky nebo trvale. V útočné operaci s použitím klasických prostředků ničení půjde zpravidla o periodické osvětlování, které tkví v osvětlování terénních úseků, cílů a objektů nutných pro boj a závisí na době nutné ke splnění daného úkolu. Nepřetržité osvětlování se používá jen k vytvoření zóny úplného osvětlení terénu bezprostředně před bojovými sestavami vlastních vojsk v zájmu všech svazků a útvarů, např. při překonávání obranných čar nepřítele nebo při odrážení jeho protiztečí a protiúderů.

Terén a objekty nepřítele v průběhu bojové činnosti bezprostředně před bojovými sestavami vlastních vojsk se osvětlují prostředky blízkého dosahu — raketovými osvětlovacími náboji a přístroji pro noční vidění; pro osvětlování objektů v hloubce obrany nepřítele jsou výhodnější osvětlovací miny, dělostřelecké náboje, světelné letecké pumy a zápalné prostředky k vytváření požárů v prostoru rozmístění nepřítele.

Cíle v bezprostřední blízkosti vojsk osvětlujeme s takovým rozpočtem, aby to nevadilo používání přístrojů pro noční vidění.

S cílem zachování utajení příprav a dosažení nenadálosti útoku dodržíme dosavadní režim osvětlování do zahájení zteče.

V noci jsou zvláště příznivé podmínky pro použití prostředků a opatření, která uvádějí nepřítele v omyl pokud jde o směr a zámysl naší činnosti. Patří k nim demonstrační a klamná činnost. **Demonstrační** činnost má za cíl vsugerovat nepříteli jiný směr úderu a způsob útoku, než bude ve skutečnosti. K vyvolání tohoto dojmu plní vojska konkrétní bojové úkoly v plném rozsahu zabezpečení, včetně osvětlení. Naproti tomu vyjití hlavního úderného uskupení na skutečnou čáru a směr útoku musí být uskutečněno pokud možno nejpozději do doby zasazení nepřátelských záloh. **Klamná** činnost spočívá v určité činnosti vojsk, jako je např. pohyb proudů, vyjití uskupení z určených prostorů, naznačení směru úderu atd. Má za cíl zmýlit nepřítele a utajit skutečný zámysl na směr hlavního úderu.

Od noční činnosti k denní přecházíme bez přestávky a snížení tempa útoku. Při přechodu k denní činnosti a při odrážení možných protiztečí nepřítele (které zahajuje obvykle s rozedněním), velitel armády závčas organizuje pečlivý průzkum, zpřesňuje bojové úkoly vojskům i otázky součinnosti, připravuje palubné prostředky, zvláště protitankové, a zesiluje protivzdušnou obranu. K úspěš-

nému rozvíjení útoku s rozedněním v případě potřeby zasazuje do sražení svazky druhého sledu nebo vševojskovou zálohu.

Velitel a štáb armády v průběhu noci učiní nutná opatření k tomu, aby s rozedněním všechny raketové oddíly, zúčastňující se prvního jaderného úderu, byly v pohotovosti k použití jaderných zbraní v okamžiku obdržení bojového signálu (povelu).

Přípravě vojsk i štábů pro činnost v noci je nutné věnovat stále více pozornosti, protože bojovou činnost i vedení operací v těchto podmínkách považujeme za normální jev.

Armády NATO, především americká armáda, považují činnost v noci v 80. letech již za běžnou, přičemž např. Americký polní řád FM-100-5 stanoví, že mechanizovaná vojska mají být schopna útočit v noci tempem až $10 \text{ km} \cdot \text{h}^{-1}$, těžké pěchotní zbraně působit do vzdálenosti 1500 m, tankové kanóny do 2000 metrů a bitevní vrtulníky svými PTRS do 3000 metrů.

To dovoluje rozvoj technických prostředků pro vidění v noci soudobých armád, který dosáhl takového stupně, že výrazně ovlivňuje bojovou činnost vojsk i vedení operací v podmínkách stále více elektronifikovaného bojiště.

Nemůžeme vyloučit, že lepší připravenost některé z válčících stran na vedení bojové činnosti v noci může vyústit v její úslí, aby se tato činnost stala hlavním způsobem vedení boje a tím i rozhodujícím faktorem operačně taktického charakteru k získání převahy na bojišti.

Proto musíme tuto otázku docenit na všech stupních a intenzívně procvičovat vojska a štáby ve vedení noční bojové činnosti.

K POUŽITÍ OMS V ÚTOČNÉ OPERACI ARMÁDY

Vytváření operačních manévrujících skupin je vyvoláno tím, že se ukázala objektivní nutnost zvětšit hloubku současného ničení nepřítele nejen prostředky ničení, ale i zvláštními manévrujícími skupinami vojsk. V hloubce obrany nepřítele je rozmístěno mnoho důležitých objektů. Jsou to hlavně operačně taktické prostředky jaderného napadení, letectvo, prostředky PVO, útvary REB a radiotechnické prostředky, velitelská stanoviště, spojovací uzly, sklady jaderné munice, zásobovací základny a další. Nikdy dříve v operační hloubce neměl nepřítel tolik důležitých objektů, které mají rozhodující vliv na průběh a výsledek operace.

Boj s těmito prostředky je stále složitější, protože nepřítel je brání prostředky PVO, rozmísťuje je na velkých prostorech a maskuje, periodicky mění jejich prostory. Tato opatření do značné míry zhoršují možnosti jejich průzkumu a ničení jinými prostředky.

Zničení prostředků nepřítele rozmístěných v hloubce obrany nepřítele značně snižuje jeho možnosti působit proti útočícím vojskům prvního sledu armády. Současně s tímto se řeší i další důležité úkoly, jako dezorganizace velení, vytváření mezer v systému PVO, narušení práce v týlu a další.

Splnit tyto úkoly v plném rozsahu jen palebným ničením, a to i s použitím jaderných zbraní a taktických vzdušných výsadků prakticky není možné. Proto je potřebné, aby armáda měla prostředek, který je tyto úkoly schopen kvalitně a v plném rozsahu plnit. Právě takovým prostředkem je operační manévrující skupina. Tato skupina má volnost činnosti ve směrech, může působit v celém pásmu armády, nesvázána rozhraním, ničí nepřítele okamžitě po jeho zjištění.

OMS musí být schopna odtrhnout se od vojsk prvního sledu armády, vyjít do operační hloubky a vést bojovou činnost ve vyšším tempu, než vojska prvního sledu.

Bojové složení OMS je podmíněno jejím předurčením a úkoly, které má plnit.

Na základě zkušeností z AVŠC a VŠC svazků se ukázalo jako možné toto složení:

- tanková (motostřelecká) divize,
- 2—3 oddíly samohybného dělostřelectva (ShKH 152 mm),
- letka Mi-8 TB (pro vysazování TVV),
- letka Mi-24 D (nemá-li divize vlastní),
- ženijní prapor žb, pontonový prapor ponp,
- dvě automobilní rotý (pro PHM a munici, včetně munice a PHM pro vrtulníky).

Přítom vycházíme ze zásady, že nemůžeme posilovat OMS jednotkami druhů vojsk za každou cenu z těchto důvodů:

- posilové prostředky musí být pohyblivé natolik, aby stačily postupu tanků a BVP,
- prodlužování délek proudů by ztěžovalo manévr a zasazení (při zkrácených vzdálenostech by pochodová sestava divize neměla na 2—3 osách přesahovat 50—60 km, aby její zasazení netrvalo déle jak 3—4 hodiny),
- v hloubce území nepřítele bude nutná nezbytná ochrana nebojových prvků sestavy, což znamená oslabení buď prvního, nebo druhého sledu.

Nemůžeme rovněž vždy stanovit kritéria, kdy jako OMS vysílat tankovou a kdy motostřeleckou divizi. Záleží na podmínkách a situaci.

Tanková divize má větší údernost, odolnost i celkovou bojovou hodnotu, avšak vzhledem ke značné členitosti terénu v zájmovém prostoru, většímu počtu osob, lepší možnosti použití taktických vzdušných výsadek, vytváření samostatných odřadů, diverzních průzkumných skupin k ničení prostředků jaderného napadení, VS apod. je vhodné rovněž i použití motostřelecké divize vyzbrojené BVP.

Zanedbatelnou otázkou není ani PVO, kde možnosti motostřelecké divize zejména pro boj s nízkou letícími cíli jsou vyšší.

V útočné operaci armády může OMS plnit tyto úkoly:

- ničit prostředky jaderného napadení, ovládnout letiště, ničit další důležité objekty (VS, protiletadlové raketové jednotky, sklady jaderné munice, zásobovací základny, útvary REB, radiotechnické útvary atd.),
- při vedení bojové činnosti v celém pásmu armády umožňuje rychle rozvinout úspěch, z chodu ovládnout mezilehlá postavení a důležité objekty v týlu nepřítele,
- vést úder z týlu proti hlavnímu uskupení nepřítele, který působí proti údernému uskupení armády,
- účastnit se při obklíčování nepřátelských skupin proniknutím do jejich týlů, odříznutím komunikací, ovládnutím a udržením důležitých prostorů v jeho týlu, zvláště komunikačních uzlů a přeprav,
- účastnit se ničení přicházejících záloh nepřítele vedením úderů do jeho boků a týlu,
- ovládnout v týlu nepřítele mosty, přepravy, výhodné úseky pro násilný přechod a předmostí na velkých vodních překážkách,
- vázat a znemožňovat manévr operačních záloh nepřítele při jeho pronásledování vlastními vojsky,

- dokončit zničení svazků nepřítele, na které byly vedeny naše jaderné údery, ničit formující se vojska nepřítele,
- před dokončením první útočné operace ovládnout důležitá postavení a prostory, které by zabezpečovaly úspěšný začátek další operace,
- ovládnout důležitá administrativní, politická a ekonomická centra.

Rozmach bojové činnosti OMS závisí na cílech stanovených OMS, úkolu, bojovém složení, ale také na situaci, složení a možnostech protistojícího nepřítele, terénu a dalších faktorech. OMS musí být schopna vést vysoce manévrovou činnost se středním tempem 80—100 km denně do celé hloubky útočné operace. Maximální hloubka její činnosti v týlu nepřítele může být 200—250—300 km a vzdálenost od prvosledových svazků 70—100 km. Při takovém odtržení od vlastních vojsk budou zpravidla zásobovací komunikace obsazené nepřítelem. Proto musí OMS být zabezpečena důležitými materiálními prostředky do celé nebo téměř celé hloubky a na plánovanou dobu činnosti.

Doba bojové činnosti bude záviset na úkolech a situaci a může se pohybovat v rozsahu 2—5 dnů.

Doba zasazení OMS vychází z požadavku, aby se vojska OMS předčasně nezavazovala do boje na čáře zasazení. Je třeba se maximálně snažit zachovávat její bojeschopnost pro splnění stanovených úkolů v operační hloubce. Proto jako nejvýhodnější způsob jejího zasazení se ukazuje v pochodových nebo předbojových sestavách.

Zkušenosti ze cvičení ukázaly, že velitelé i štáby ne vždy tuto otázku plně chápou. Není totiž plně pochopen smysl použití OMS především v tom, že způsob jejího zasazení a vedení bojové činnosti nemůžeme ztotožňovat se zasazením a úkoly druhých sledů. Nejde jen o hloubku úkolů, odtržení od prvosledových svazků, ale i o manévry a způsoby ničení stanovených objektů nepřítele.

Rovněž nemůžeme divizi stavět dva úkoly, aby splnila úkol jako OMS, nebo jako druhý sled.

OMS zasazujeme zpravidla po ukončení průlomu hlavního obranného pásma do mezery obrany nepřítele. Proto je výhodné ji zasadit na styku dvou divízi, neboť jejich činnost můžeme vhodně usměrnit k vytvoření podmínek pro zasazení OMS. Dále se zvýší možnost jejího zabezpečení maximem sil a prostředků prvosledových divízi.

V případě zahájení války s použitím jaderných zbraní je OMS výhodné zasazovat ihned po prvním jaderném úderu. Proto při plánování operace pro zasazení OMS je výhodné určovat dvě čáry zasazení: při použití jaderných zbraní v blízkosti státní hranice a druhou (hlavní) po průlomu obrany nepřítele na hlavním pásmu v hloubce 50—70 km.

Při přípravě operace je OMS za divizemi prvního sledu v téže vzdálenosti jako druhý sled armády (50—60 km), přičemž za příznivých podmínek do OMS můžeme vylénit i divizi prvního sledu.

Před zasazením OMS zpravidla bude zaujímat výchozí prostor ve vzdálenosti 20—40 km od čáry zasazení. V tomto prostoru si doplňuje PHM a dokončuje přípravu k nasazení.

Bojové úkoly OMS zpravidla určujeme do celé hloubky operace armády. Všeobecně se úkoly dělí na bližší a další úkol. Přitom prostory pro ovládnutí se mohou určovat hlouběji než jsou čáry bližšího a dalšího úkolu armády.

Bližší úkol OMS spočívá v rozvíjení útoku v operační hloubce, zničení prostředků jaderného napadení, ničení bližších operačních záloh, ovládnutí před-sunutých letišť a důležitých objektů na čáře bližšího úkolu armády, nebo o 40 až 60 km hlouběji.

Další úkol OMS může spočívat v rozhodném manévru v operační hloubce s cílem zničit nově zjištěné prostředky jaderného napadení, ničení jeho operačních záloh, narušení velení vojskům, ovládnutím důležitých prostorů a objektů na čáře dalšího úkolu, nebo o 50—80 km hlouběji.

Z dosavadních poznatků ze cvičení i z dostupných materiálů vyplývá možnost odlišného dělení úkolu zejména při vyslání OMS v průběhu operace, kdy OMS je stanoven podle situace vcelku jednoznačný úkol, např. ovládnutí důležitého prostoru a tento se nekryje s úkoly armády. Za této situace jsme nedělili úkoly na bližší a další, ale určili jsme čáry zasazení, směr hlavního úsilí a konečný úkol OMS.

Zkušenosti ukazují, že OMS bude zasazována zpravidla na jednom úseku, přičemž se šířka pásma bude měnit. Při používání klasických zbraní může být kolem 6—8 km a při používání JZ 15—18 km. Úsek zasazení pluku může být 3 až 5 km, s použitím JZ 6—8 km. Rozhraní OMS je nutné stanovit jen při zasazení do sražení. Prostorové omezení si vyžadují otázky zabezpečení jejího zasazení. Dále se rozhraní neurčuje, ale stanoví se směr činnosti. Pro přesun se divizi určují alespoň 3 osy, výchozí čára, regulační čára a čára rozvinutí do prapor-ních proudů (ve vzdálenosti 12—15 km od čáry zasazení). Vzdálenosti mezi osami přesunu mohou být 3—4 km.

Za výhodných podmínek může být OMS vytvořena i v průběhu operace, kdy tanková divize působí v prvním sledu armády. V těchto podmínkách je divize posilována potřebnými prostředky a speciálními jednotkami, část jejího útočného pásma může být předána sousedům nebo jiným útvarům. Příprava bojové činnosti OMS by přitom probíhala bez přerušení útoku.

Bojová sestava OMS musí zabezpečovat rychlý přesun a v případě nutnosti rozvinutí do předbojové nebo bojové sestavy. Musí umožňovat vysoké tempo manévru v operační hloubce s možností rychlých změn postupu na kterýkoliv směr i manévru silami a prostředky uvnitř OMS.

Bojová sestava OMS může mít za přesunu a při zasazení tyto prvky:

- zabezpečovací sled — průzkumné jednotky,
 - předsunuté odřady,
- hlavní síly — pluky 1. sledu,
 - druhý sled,
 - útvary a jednotky speciálního, technického a týlového zabezpečení.

Úkoly bude OMS plnit uskutečněním hlubokých manévru, jejichž podstata spočívá v rozhodné činnosti převážně v proudech, nebo v předbojových sestavách na 1—2 důležitých směrech.

K vedení úderů se divize (luk) rozvinuje do bojové sestavy podle potřeby a využívá jaderných úderů, úderů klasických prostředků a taktických vzdušných výsadků.

K ovládnutí nebo ničení důležitých objektů (VS, prostředků jaderného napadení, skladů jaderné munice apod.) se využívá bojové činnosti samostatných odřadů nebo skupin.

Při vedení bojové činnosti v operační hloubce (ničení uskupení nepřítele, ovládnutí důležitých objektů) může mít bojová sestava stejné prvky jako za útoku.

Složitost bojové činnosti se projevuje i v nejasnostech ve vytváření bojové sestavy. Teoreticky, jak vyplývá z konferencí i VŠC, je tento problém částečně zvládnut na stupni svazek. Problémy na stupni útvar spočívají např. v organizaci zabezpečovacího sledu. Jak praktické zkušenosti ukazují, zabezpečovací sled motostřeleckého pluku, jehož základ tvoří předsunutý odřad pluku v hodnotě mspř zesíleného dělostřelectvem, PTZ, tankovou rotou, může mít i kolem 100 vozidel.

Značné problémy se vyskytují i v zařazování dělostřelectva, zejména PTZ do bojových sestav jednotek a útvarů. Neúplné teoretické rozpracování a někdy i menší představivost vyvolává značné problémy v otázkách týlového zabezpečení, a to jak z hlediska zásobování vojsk, tak i z hlediska ochrany týlových jednotek, neboť jsou značně rozdílné názory na to, kde vést týly praporů, pluků i týl divize a jaké síly vyčlenit k jejich ochraně.

Závažným problémem z hlediska vševojskového je vysílání a úkolování předsunutých odřadů. V celé řadě zaměstnání se projevovaly nedostatky v tom, že PO byly vysílány pouze na čáru zasazení k zabezpečení zasazení hlavních sil obdobně jako při zasazení druhého sledu a tím jejich funkce skončila. Je výhodné, aby předsunuté odřady působily před hlavními silami, ať již útvaru nebo celé OMS do celé hloubky bojového úkolu na vzdálenost 15–30 km. Hlavní síly, které postupují za nimi v pochodové nebo předbojové sestavě, byly připraveny k rozvinutí úspěchu PO.

Úspěšná činnost OMS bude do značné míry ovlivňovat splnění úkolů armády jako celku, zejména v průběhu rozvinutí úspěchu v hloubce obrany nepřítele. Aby OMS byla schopna plnit úkoly odtržené od hlavních sil armády, je nutné již v současné době cílevědomě k tomu připravovat velitele, štáby a vojska.

PRŮZKUM VE PROSPĚCH OMS

Rozkaz ministra národní obrany ČSSR pro přípravu Československé lidové armády ve výcvikovém roce 1981/82 ukládá v přípravě generálů, důstojníků a štábů zvládnout použití operačních manévrujících skupin ve frontových a armádních operacích. Zvláštní pozornost věnovat přípravě svazků, útvarů a jednotek k činnosti v sestavě operačních manévrujících skupin.

Operační manévrující skupiny vytvářejí podmínky k vedení útočných operací ve vysokém tempu, do velké hloubky a dovolují použití vysoce manévrových způsobů vedení bojové činnosti. Pro úspěšný průběh a výsledek útočných operací má, vedle ničivých palebných úderů, určující význam včasné vytvoření úderného uskupení k dosažení rozhodující převahy nad nepřítelem. Na směru útoku úderného uskupení může být zasazena operační manévrující skupina k optimálnímu využití výsledků palebných úderů a k rychlému rozvíjení úspěchu do hloubky sestavy nepřítele. Efektivní použití OMS v útočné operaci frontu a vševojskové armády výrazně ovlivní možnosti vedení manévrové útočné činnosti jejich hlavních sil.

Mezi základní předpoklady úspěchu OMS v útočné operaci patří pečlivá a komplexní příprava jejího zasazení, vedení rozhodné a iniciativní bojové činnosti vojsky skupiny, realizace opatření k všestrannému zabezpečení, zajištění nepřetržitého spojení a trvalého velení. V oblasti všestranného zabezpečení mají značný význam opatření spojená se zabezpečením bojové činnosti. Charakter plnění úkolů OMS zvýrazňuje úlohu a místo průzkumu v celém systému zabezpečení její bojové činnosti.

V článku chci ukázat na nezbytnost efektivního průzkumu pro úspěšné plnění úkolů OMS, rozebrat opatření spojená s řízením průzkumu veliteli, štáby a zejména zpravodajskými orgány a řešit otázky vlastního průzkumu při zasazení a v průběhu plnění úkolu OMS v rámci vševojskové armády.

Především chci zdůraznit, že v aplikaci na řízení průzkumu ve prospěch zasazení a činnosti OMS vystupují v jednotlivých fázích řízení do popředí některé důležité okolnosti.

Při plánování průzkumu je třeba dát cíle a úkoly průzkumu do plného souladu s cíli a úkoly bojové činnosti OMS. Zatímco cíle musí být pevné a jedno-

značné, ve formulaci úkolů můžeme připustit určitou volnost, jelikož počítáme se změnami a upřesňováním v rámci operativního řízení.

Na plánování průzkumu se budou podílet hlavní funkcionáři vševojskové armády (velitel, náčelník štábu) formulací úkolů a pokynů pro průzkum, podpisováním a schvalováním bojové průzkumové dokumentace a dalšími opatřeními. Budou to i hlavní funkcionáři vševojskového svazku, který plní úkol OMS. Vedle dalších funkcionářů velitelství vševojskové armády a velitelství předurčeného vševojskového svazku (např. náčelníků druhů vojsk a speciálních vojsk) budou mít hlavní podíl na plánování průzkumu zpravodajské orgány vševojskových štábů. Bude to náčelník zpravodajského oddělení vševojskové armády s oddělením a zpravodajský náčelník předurčeného vševojskového svazku se skupinou.

Činnost operační manévrující skupiny bude vyjádřena v bojových průzkumových dokumentech vševojskové armády a vševojskového svazku. Žádné jiné (zvláštní) dokumenty není třeba zpracovávat. Zvláštní pozornost ale věnujeme zabezpečení dokonalé zpravodajské součinnosti na stupni vševojsková armáda—vševojskový svazek. Vedle toho při plánování průzkumu musíme přihlížet ke způsobu vytvoření operační manévrující skupiny (z prvního nebo druhého sledu), k její síle a složení, způsobu a době zasazení, ke stanoveným úkolům k podpoře jadernými údery a letectvem, k součinnosti s operačním nebo operačně taktickým výsadem, k zabezpečení boků a týlu, k nutnosti získávat zprávy ve prospěch činnosti speciálních odřadů a v zájmu postupného ničení nepřítelů po částech. Velmi pečlivě je třeba řešit zajištění bezpečnosti zasazených průzkumných orgánů před účinky vlastních jaderných úderů.

Při plánování průzkumu musíme též diferencovaně zabezpečit průzkumná a zpravodajská opatření k zasazení operační manévrující skupiny a k její samostatné činnosti v týlu nepřítelů. Přitom půjde o dělbu povinností a zodpovědnosti mezi zpravodajskými orgány vševojskové armády a vyčleněného vševojskového svazku.

Při organizování průzkumu půjde hlavně o všestrannou přípravu sil a prostředků průzkumu (průzkumných orgánů) k plnění bojových úkolů. Na této činnosti se budou podílet zpravodajské a některé velitelské orgány na stupni vševojskové armády a vševojskového svazku jako OMS. Přitom půjde o komplex úkolů spojených s odbornou, politickou, technickou a materiální přípravou. Zvláště na stupni vševojskového svazku bude tato činnost velmi náročná, jelikož bude třeba připravit průzkumné orgány taktického průzkumu k plnění některých úkolů operačního průzkumu. Další zvláštností v organizování průzkumu bude skutečnost, že mezi zabezpečením a realizací jednotlivých opatření může být relativně delší časové období provázené mnohdy určitými změnami, na něž budeme dosti obtížně plně reagovat před zasazením průzkumných orgánů vševojskového svazku. Z tohoto důvodu je nezbytné, aby již při plánování byly promyšleny a při organizování zabezpečeny různé varianty zasazení a činnosti průzkumných orgánů v závislosti na předpokládaném vývoji situace a jejich možných změnách.

Při organizování průzkumu na stupni vyčleněného vševojskového svazku je třeba počítat s tím, že bojová činnost a průzkum budou vedeny po určité časové období v týlu nepřítelů v odtržení od hlavních sil vševojskové armády. Síly a prostředky průzkumu a z nich vytvářené průzkumné orgány musí proto

být mnohem lépe materiálně zabezpečeny, než za normálních podmínek. Stejně tak jejich morálně politická příprava musí být mnohem pečlivější a účinnější.

Při operativním řízení průzkumu budou zpravodajské orgány vševojskové armády plnit velmi náročné a složité úkoly. Půjde hlavně o nepřetržitě upřesňování úkolů zasazeným průzkumným orgánům a o řešení účinného doplňkového průzkumu. V některých případech bude nezbytné měnit úkoly průzkumným orgánům, vrátet některé do zálohy průzkumu a zasazovat nové.

Pro úspěšnou činnost OMS bude mít značný význam právě tato fáze řízení průzkumu. Složitost operativního řízení průzkumu bude dána zvláštnostmi činnosti OMS, charakterem soudobého boje a operace a častými, nepředvídanými změnami situace. Cesty zvýšení účinnosti operativního řízení průzkumu vidím v:

- reálné předvídavosti již při plánování průzkumu,
- účinném ovlivňování této fáze průzkumu hlavními funkcionáři vševojskové armády a operační manévrující skupiny (velitel, náčelník štábu),
- těsné součinnosti všech orgánů podílejících se na řízení průzkumu po horizontální, ale i vertikální linii,
- schopnosti zpravodajských orgánů řídit průzkum pohotově, rychle a pružně.

Náročnost a různorodost úkolů operativního řízení průzkumu bude ovlivněna způsobem zasazení OMS s charakterem její bojové činnosti při plnění stanoveného úkolu. Přitom bude třeba brát v úvahu bojovou sestavu skupiny, vyčleňování speciálních odřadů, způsob palebné podpory, zejména jaderné, použití výsadků na směr činnosti skupiny atd. Všechny tyto i celá řada dalších okolností vyvolají nutnost řešení odpovídajících opatření v rámci operativního řízení průzkumu.

Při kontrole průzkumu nepůjde obvykle o řešení nějakých specifických otázek. Význam této fáze řízení však vyžaduje uvést alespoň některé zásady a požadavky. Hlavní úsilí bude nezbytné položit do období přípravy k plnění úkolů. Přitom zaměřit pozornost hlavně na odbornou, politickou a materiální připravenost průzkumných orgánů. Víme, že přímá kontrola je neúčinnější. Je možné i nutné ji spojit s pomocí podřízeným. Na kontrolní činnosti se musí podílet nejen zpravodajské orgány, ale i vševojskoví velitelé a velitelé průzkumných jednotek a útvarů, z nichž jsou vytvořeny příslušné průzkumné orgány.

Po zasazení OMS a jejich průzkumných orgánů bude možná převážně kontrola nepřímá, zprostředkovaná pomocí rádiových pojítek.

Zvláštnost vedení průzkumu ve prospěch činnosti OMS vyžaduje, aby byly kontrolní činnosti pokryty zvláště tyto oblasti:

- odborné znalosti (rozmístění a ochrana důležitých objektů průzkumu v operační hloubce, přesné určování souřadnic, hlášení zpráv s využitím technických pojítek atd.),
- morálně bojové vlastností, psychické a fyzické schopnosti,
- materiálně technické a zdravotnické zabezpečení (provozoschopnost rádiových pojítek, připravenost prostředků průzkumu atd.).

Cílevědomé řízení průzkumu, které vychází ze zvláštností činnosti OMS, je jedním ze základních předpokladů úspěšného vedení průzkumu.

Vedení průzkumu

Na stupni vševojskové armády ve prospěch OMS vedou průzkum průzkumné orgány vojskového, hloubkového, speciálního, radioelektronického, vzdušného průzkumu, průzkumu druhů vojsk a speciálních vojsk. Na plnění průzkumných úkolů se podílejí vyčleněné síly a prostředky vševojskové armády a vševojskového svazku (OMS). Tyto stupně velení vedou průzkum diferencovaně s využitím různých průzkumných orgánů jednak v zájmu zasazení operační manévrující skupiny, jednak po jejím zasazení při plnění úkolů v hloubce sestavy nepřítel.

OMS můžeme zasazovat v různých variantách, v různé době a v různé hloubce sestavy nepřítel. V každém případě však půjde o velmi závažný úkol, při jehož realizaci bude skupina značně zranitelná. Ke zmenšení úhrozy v tomto směru přispěje včasné a efektivní průzkum.

Průzkum ve prospěch zasazení OMS povedou vyčleněné průzkumné orgány vševojskové armády a některé průzkumné orgány vlastní OMS. Vedle toho se na plnění tohoto úkolu bude podílet průzkum vševojskového svazku prvního sledu, na jehož směru dojde k zasazení OMS (ve variantě jejího vyčlenění z divize druhého sledu vševojskové armády).

Z průzkumných orgánů vševojskové armády mohou získávat zprávy v zájmu zasazení OMS některé orgány speciálního, radioelektronického a vzdušného průzkumu. Půjde o průzkumné skupiny speciálního určení již dříve vysazené v blízkosti zasazení a na směru činnosti OMS, rádiová a radiotechnická pracoviště v rámci poslední zaujaté zaměřovací základny a odposlechového uzlu rádiového průzkumu KV a zaměřovací základny radiotechnického průzkumu za plánovaným prostorem zasazení OMS. Ke vzdušnému průzkumu můžeme využít části vzletového úsilí průzkumného leteckého pluku frontu vyčleněného ve prospěch vševojskové armády, ale i organické vrtulníkové letky.

Operační manévrující skupina použije své průzkumné orgány podle způsobu jejího zasazení. OMS vytvářená z vševojskového svazku prvního sledu může využívat všech průzkumných orgánů bez jakéhokoli omezení. Zprávy bude získávat zejména činností již zasazených průzkumných orgánů vojskového, hloubkového a radioelektronického průzkumu. Bude však nezbytné pohotově upřesnit jejich úkoly. Zpravidla bude velmi málo času k zasazení dalších průzkumných orgánů ze zálohy průzkumu. Při tvorbě OMS z vševojskového svazku druhého sledu bude použití organických průzkumných orgánů značně obtížné. V závislosti na konkrétních podmínkách situace můžeme počítat se zasazením některých průzkumných orgánů vojskového a radioelektronického průzkumu. Půjde o jejich předpusnutí do sestavy divize prvního sledu na plánovaném směru činnosti OMS.

Ve variantě tvorby OMS z vševojskového svazku druhého sledu vševojskové armády bude hlavní tíha v získání zpráv z prostoru jejího zasazení spočívat na divizi prvního sledu. Ta může k tomuto účelu úkolovat zasazené průzkumné orgány vševojskového, hloubkového a radioelektronického průzkumu. Za této situace bude organizovat převzetí zpráv o nepříteli a terénu zpravodajský náčelník OMS od zpravodajských orgánů vševojskového svazku prvního sledu. Nevylučujeme ani možnost převzetí dopravních údajů rádiových pojítek průzkumných orgánů vševojskového svazku prvního sledu a organizací odposlechu jímí vysílaných zpráv zpravodajskými orgány OMS před jejím zasazením.

Vedle těchto průzkumných orgánů se na stupni vševojskové armády a vševojskového svazku mohou podílet na získávání zpráv ve prospěch zasazení OMS některé průzkumné orgány druhů vojsk a speciálních vojsk. Jde o dělostřelecký průzkum, radiolokační průzkum protivzdušné obrany, ženíjný, radiační a chemický průzkum.

Průzkum v zájmu úspěšného zasazení OMS vedeme tak, abychom získali co nejvíce včasných a hodnověrných zpráv o nepříteli a terénu s patřičným předstihem přímo z prostoru zasazení a plánovaného směru činnosti ihned po zasazení.

Průzkum po nasazení OMS bude mít určité zvláštnosti. Ty vyplývají ze zvláštností úkolů OMS. A průzkum, jak víme, patří mezi nejdůležitější prvky zabezpečení bojové činnosti, protože bezprostředně ovlivní plnění úkolů OMS.

Zvláštnosti vedení bojové činnosti OMS se projeví ve zvýraznění některých požadavků na průzkum, způsobů získávání zpráv, druhů průzkumu a průzkumných orgánů. Zároveň ovlivní volbu hlavního úsilí průzkumu, stanovení hlavních úkolů průzkumu, pásma průzkumu a použití průzkumných orgánů.

Charakter bojové činnosti OMS klade vyšší požadavky na průzkum. Můžeme předpokládat, že se zvýší význam všech požadavků na průzkum, avšak nejmarkantnější to bude u požadavku komplexnosti a aktivity průzkumu a jeho utajení.

Ve způsobech získávání zpráv si podrží své prioritní postavení pozorování a z ostatních způsobů vystoupí do popředí léčka, výsledky zajatců a dotazy u místního obyvatelstva, studium nepřátelských dokumentů, vzorů výzbroje, výstroje a bojové techniky. Podle situace a možností budou však využívány rovněž ostatní způsoby získávání zpráv.

Z druhů průzkumu bude mít vedle pozemního průzkumu značný význam i vzdušný průzkum, zvláště na operačním stupni velení. U pozemního průzkumu poroste úloha některých druhů vojskového průzkumu, dále pak hloubkového a speciálního průzkumu. Svou důležitost si plně zachová radioelektronický průzkum.

Na taktickém a operačním stupni velení bude možné diferencované použití všech průzkumných orgánů. Přesto však vystoupí do popředí používání samostatných průzkumných hlídek, průzkumných odřadů, průzkumných skupin speciálního určení a průzkumných orgánů vzdušného průzkumu.

Zvláštností ve volbě hlavního úsilí průzkumu bude pravděpodobnost jeho častých změn v závislosti na směru činnosti OMS. Formulace hlavních úkolů průzkumu bude závislá na stanovení bojových úkolů operační manévrující skupině. Hlavním úkolem průzkumu zůstane, stejně jako ve všech ostatních druzích bojové činnosti, zjišťování prostředků jaderného napadení. Mezi další úkoly průzkumu může patřit:

- zjišťování přesunu a zámyslu použití operačních záloh,
- získávání zpráv o letištích, prostředcích PVO, místech velení na vyšších stupních, radioelektronických prostředcích, týlových objektech a zařízeních,
- zjišťování stupně ženíjního vybudování a obsazení obranných postavení a pásem v hloubce sestavy nepřítelů,
- získávání zpráv v komunikačních uzlech, přechodech přes vodní toky atd.

V souladu se stanovením směru hlavního úsilí průzkumu a širokými možnostmi manévru OMS v útočném pásmu vševojskové armády bude pásmo průzkumu jednak velmi variabilní a jednak mnohem širší, než u vševojskového svazku v útočném boji.

Všechny uvedené skutečnosti budou mít svůj vliv na konkrétní použití průzkumných orgánů. Po zasazení OMS budou postupně použity její organické síly a prostředky průzkumu. Vedle toho povedou průzkum v její prospěch některé průzkumné orgány vševojskové armády. Při činnosti v hlubokém týlu nepřítel může OMS získávat rovněž zprávy od některých průzkumných orgánů frontu.

Zatímco se ve prospěch zahájení činnosti OMS maximálně angažoval průzkum vševojskové armády, po svém zasazení plně aktivizuje vlastní organické síly a prostředky průzkumu. Na získávání zpráv se podílejí průzkumné orgány vojenského, hloubkového, radioelektronického a vzdušného průzkumu.

Z orgánů vojenského průzkumu získávají zprávy na směru činnosti OMS bojové průzkumné hlídky praporů prvního sledu, samostatné průzkumné hlídky a průzkumné odřady vševojskových útvarů prvního sledu a vševojskového svazku OMS. Tyto průzkumné orgány se zasazují postupně v závislosti na konkrétní situaci. Průzkum ve vlastní sestavě, na odkrytých bocích a v týlu operační manévrující skupiny zabezpečují pozorovatelé, pozorovací hlídky, pátrací vozidla a zejména důstojnické průzkumné hlídky, jejichž význam zvýrazňuje možnost častých a nenadálých změn situace.

Většinu průzkumných orgánů hloubkového průzkumu bude třeba vyslat již před zasazením nebo v době zasazení operační manévrující skupiny ještě z vlastní soustavy. V závislosti na hloubce úkolu OMS budou průzkumné skupiny vysazovány do maximální vzdálenosti (do 100 km od čáry dotyku) a jejich hlavním úkolem bude průzkum prostředků jaderného napadení a zjišťování přísunu záloh.

Radioelektronický průzkum bude pracovat jako za podmínek útočného boje vševojskového svazku. Rozvinutí a zaujetí sestavy průzkumnými orgány rádiového průzkumu VKV a radiotechnického průzkumu bude řešeno v závislosti na vývoji vševojskové situace. Rádiová, radiotechnická a radiolokační pracoviště budou vyžadovat zvýšenou ochranu před pozemním a vzdušným nepřítelem při plnění úkolů.

Výsledky vzdušného průzkumu nadříděných stupňů velení budou u operační manévrující skupiny a jí podříděných útvarů využívány formou odposlechu zpráv vzdušného průzkumu. Mimo to může předkládat požadavky na vzdušný průzkum (včetně fotografického) na štáb vojskové armády.

Ve prospěch činnosti OMS v týlu nepřítel mohou být využity některé průzkumné orgány vševojskové armády. Získávají zprávy o nepříteli a terénu zejména z takové hloubky, která je mimo dosah průzkumných orgánů OMS. Při zpracování zpráv speciálního, radioelektronického a vzdušného průzkumu bude třeba operativně vybrat a rychle doručit ty z nich, které jsou v dané době a situaci pro činnost OMS důležité.

Značná hloubka činnosti OMS poskytuje možnost, ale zároveň i vyvolává nutnost využívat zpráv od některých průzkumných orgánů frontu. Budou to orgány speciálního radioelektronického, vzdušného a agenturního průzkumu. Pohotové a včasné doručení jejich zpráv o nepříteli a terénu potřebných pro činnost OMS musí zabezpečit zpravodajské orgány vševojskové armády.

Stejně jako při průzkumu ve prospěch zasazení operační manévrující skupiny budeme i v období její činnosti v týlu nepřítelů využívat průzkumných orgánů druhů vojsk a speciálních vojsk. Přestože budou získávat zprávy hlavně pro potřeby svého druhu vojska (speciálního vojska), mohou a musí některé z nich přebírat rovněž zpravodajské orgány vševojskových štábů v zájmu komplexního vyhodnocení situace, možností a pravděpodobného zámyslu nepřítelů.

Použití operačních manévrujících skupin patří mezi jeden z možných způsobů realizace požadavku vedení soudobých hlubokých a rozhodných útočných operací. Výslednost činnosti OMS ovlivní mimo jiné centralizovaně řízený a komplexně vedený průzkum ve prospěch jejich zasazení a činnosti v týlu nepřítelů. Na stupni vševojskové armády i operační manévrující skupiny se na řízení průzkumu budou diferencovaně podílet velitel, náčelník štábu, další příslušníci štábu a hlavně zpravodajské orgány. K vedení průzkumu budou zapojeny organické síly a prostředky průzkumu operační manévrující skupiny a dále pak některé průzkumné orgány vševojskové armády a frontu. Sama činnost operační manévrující skupiny bude významným zdrojem zpráv. Proto musíme v daném systému průzkumu ve prospěch operační manévrující skupiny věnovat výjimečnou pozornost rychlému a neselehávajícímu informačnímu toku zpráv. Ve všech fázích řízení průzkumu a při všech variantách použití průzkumných orgánů musíme plně přihlížet k určitým zvláštnostem, vyplývajícím z charakteristik zasazení a činnosti operační manévrující skupiny.

ŽENIJNÍ ZABEZPEČENÍ

OPERAČNÍ MANÉVROJÍCÍ SKUPINY

V roce 1981 jsme poprvé procvičovali tematiku ženijního zabezpečení OMS. V souladu s přípravou celého štábu VVO jsme tyto otázky řešili v přípravě velitelů a štábů, odborné přípravě OŽV, na komplexním štábním nácviku a při VŠC. K řešení jednotlivých úkolů ženijního zabezpečení OMS jsme využili i názorů z článku pplk. Ing. Němce (VM 1/1981). Při těchto zaměstnáních jsme získali některé zkušenosti a poznatky, jejichž uveřejněním bychom chtěli přispět k rozvinutí diskuse a vytříbení názorů na řešení úkolů ženijního zabezpečení OMS frontu. Vycházím při tom z předpokladů, že OMS je tvořena v průběhu frontové operace ze tří divizí (z toho jedna tanková), že může působit v celém pásmu útočné operace frontu a dalších zásad stanovených pro rozmach OMS a její bojovou činnost. Dále z toho, že současně se soustředěním svazků a útvarů vyčleněných pro OMS je určen také odpovídající štáb pro velení.

Z hlediska celkové činnosti OMS můžeme uspořádat hlavní úkoly ženijního zabezpečení:

- soustředění OMS,
- zasazení a dosažení vysokého tempa postupu OMS,
- zasazení divize 2. sledu do bojové činnosti,
- násilný přechod vodních toků,
- dosažení prostoru do příchodu prvosledových svazků frontu.

K jejich splnění je třeba zesílit OMS aspoň jedním ženijním praporem pro každou divizi a 2—3 ponpr s jednou rotou pásových samohybných soulodí pro násilný přechod širokých vodních překážek.

Při soustředění OMS půjde především o úpravu a udržování os přesunu vyčleněných svazků a útvarů, ženijní budování jejich prostorů soustředění pro ukrytí živé síly a techniky před účinky ZHN, budování míst velení OMS. Náčelník ženijního vojska musí také řešit soustředění vyčleněných posilových ženijních sil a prostředků a jejich účelné využití.

Úpravu komunikací pro přesun do prostoru soustředění OMS musí zabezpečit buď front, nebo jen organické síly a prostředky vyčleněných svazků a útvarů. Podle konkrétní situace může OMS využít cest upravovaných ženijními silami frontu, armád nebo i týlovými svazky a útvary.

Vázným úkolem v tomto období je ukrytí živé síly a bojové techniky před účinky ZHN nepřítele v prostoru soustředění OMS. Ani za předpokladu maximálního využití ochranných vlastností terénu a osad se nevyhneme budování okopů, krytů a úkrytů. Prostory na území nepřítele, které bezprostředně zaujmají jednotky, je nutné také prověřit na přítomnost min a nástrah. Pokud nemůže využít prověřených a upravených prostorů jinými svazky, musí předstoupit část organických ženijních sil a prostředků svazků i útvarů ke splnění těchto úkolů. Rovněž zesílit divize přidělenými ženijními prapory je účelné co nejdříve, aby se mohly podílet na ženijní úpravě terénu ve prospěch svazků a útvarů OMS.

Je samozřejmé, že přesuny a zaujímání prostorů soustředění musíme přísně utajovat. Proto při plnění úkolů ženijního zabezpečení musíme položit důraz na maskování prací i pohybu jednotek.

Přesun do výchozího prostoru a na čáru zasazení musí zabezpečit front v rozsahu 7 pochodových os, za předpokladu sestavy OMS s dvěma divizemi v 1. sledu. Pro překonávání překážek způsobených nepřítelem leteckým napadením v průběhu přesunu nebo překonávání minových polí kladených na dálku je třeba vyčlenit u pluků a divizí silné OZP již před zahájením přesunu. Do pochodových sestav musí být začleněny tak, aby zabezpečovaly přesun svazků, míst velení, posilových prostředků a týlů. Po zasazení je vhodné, aby každá divize si upravovala svými OZP dvě osy. Z nich jednu (někdy i obě) bude OMS využívat k přesunu záloh, míst velení a ostatních prvků sestavy.

Výchozí prostor si bude OMS ženijně budovat organickými silami s využitím ženijní techniky. Rozsah budování závisí na době, po kterou se v něm jednotky zdrží. Především je nutné využívat ochranných a maskovacích možností terénu a osad.

Pro **ženijní zabezpečení zasazení OMS** bude rozhodující konkrétní situace a odpor nepřítele. Při rozvinutí OMS do bojových sestav musí být zabezpečeny průchody v minových zátarasech pro každou tankovou četu 1. sledu pomocí návěsných odminovacích zařízení, nebo s využitím ROD-200. Pro druhosledové jednotky je třeba ženijními silami zabezpečit rozšíření potřebného počtu průchodů. Překonávání zátarasů v hloubce a **ženijní zabezpečení vysokého tempa postupu OMS** bude plněno jako v útočné operaci. Je třeba vytvořit minimálně jednu odtarasovací a doprovodnou skupinu na každý prapor, jednu skupinu pro zneškodňování jaderných min na pluk 1. sledu a na příslušných stupních obvyklé prvky bojové sestavy jako OZP, POZ a ženijní zálohu.

Vzhledem k tomu, že u OMS není zatarasovací prapor a pásmo činnosti OMS může být značně široké, není účelné vytvářet na tomto stupni POZ. Pro případné odrážení protiúderů a protiztečí nepřítele bude nejvýhodnější u divizí vytvořit POZ zesílený 8 ks UMU s dopravními prostředky od posilového ženijního praporu. V některých situacích bude vhodné vytvořit u divize i dva POZ.

V případech, že pro splnění úkolů budou u pluků nebo divizí vytvářeny úderné nebo přepadové skupiny a odřady, bude nutné řešit jejich ženijní zabezpečení.

Jedním ze způsobů může být jejich zesílení ženisty s trhavinami, speciálním náloživem a jiným vhodným materiálem. Proto je potřebné mít na stupni pluk a divize dostatečnou ženijní zálohu, ze které si bude zesílení podle úkolů vyčleňovat. U ženijní zálohy je třeba počítat s vyčleněním ženijního jádra do odřadu odstraňování následků a plněním obvyklých úkolů jako v útočném boji.

K zabezpečení **přesunu divize 2. sledu OMS** využije především komunikací upravených divizemi prvního sledu. Dojde-li k **zasazení** v pásmu jedné z prvosledových divizí, která upravuje jen dvě divizní osy, bude třeba ještě upravit a po dobu přesunu udržovat ještě třetí osu. K tomu nemá OMS předurčené jednotky. Jestli chceme dodržet zásadu, že osy přesunu pro zasazení zabezpečuje nadřazený stupeň, je třeba řešit tento úkol netradičně. V případě, že je posílení OMS ženijními prapory dostatečné a v ZZ OMS je ženijní komunikační rota, bude plnit tento úkol ona. V případě, že v ZZ OMS není žádná ženijní jednotka a jsou v ní jen přidělené pontonové prapory, může být jejich část se zemními stroji pobřežní čety použita pro tento úkol. Jde o dočasné a výjimečné řešení, které použije NŽV jen v takovém případě, že úkol nelze splnit jiným způsobem.

Před zasazením divize, pokud to nebylo učiněno dříve, je nutné ji posílit aspoň jedním ženijním praporem. V případě, že bude divize po zasazení usku- tečňovat násilný přechod vodního toku, je nutné přidělit jí také potřebné pře- pravní a pontonové jednotky. Ženijní zabezpečení tempa postupu divize bude obdobné jako u svazků prvního sledu OMS.

Násilný přechod vodních toků, zejména operačního významu, bude jedním z nejsložitějších úkolů, které má OMS plnit. Velmi náročné bude i **jeho ženijní zabezpečení**. Zpravidla půjde o násilný přechod z chodu a na široké frontě. Po- čty plavidlových, brodových, přívozových a mostových přepravišť budou závislé na konkrétních podmínkách vodní překážky, bojové situaci a množství pře- pravních prostředků u divizí a OMS. Je žádoucí, aby množství jednotlivých pře- pravišť na divizi bylo obdobné jako v útočné operaci armády, s výjimkou násil- ného přechodu velmi široké řeky, kde uvažované zesílení pontonovými jednot- kami umožňuje jen zřízení jednoho mostu PMS v divizi, 2—3 mostů u celé OMS.

Na rozdíl od zesilování divizí ženijními prapory, které je nutné řešit co nej- dříve, je zesílení přepravními jednotkami a prostředky vhodné uskutečnit až před zahájením násilného přechodu. Do té doby je účelné vést je v ženijní zá- loze za prvosledovou divizi na směru hlavního úsilí OMS. Přitom je třeba zvýše- nou pozornost věnovat otázkám zabezpečení bojové činnosti při přesunu i v pro- storech soustředění, protože OMS působí hluboko v týlu nepříteli a ženijní záloha nemá žádnou vševojskovou jednotku ke své ochraně.

Po splnění úkolu OMS a **dosažení stanoveného prostoru musí být řešena jeho ženijní úprava**. Za předpokladu, že tempo postupu OMS bude 80—100 km/den a při splnění dalšího úkolu může dojít k jejímu odtržení od hlavních sil frontu na 150—200 km, bude zapotřebí udržet dosažený prostor asi 3—4 dny. Tuto dobu je nutné maximálně využít pro ženijní budování obrany. Obrana musí být kruhová, s možností odrazit útok nepříteli z každé strany i z týlu. Tomu musí odpovídat i ženijní budování, kde v prvním pořadí je třeba budovat palebné okopy pro zbraně, objekty pro místa velení a k ukrytí živé síly i techniky před účinky ZHN.

V návaznosti na systém paleb musíme vybudovat i systém zátarasů a manévr zátarasy. Pro zřizování výbušných i nevýbušných zátarasů bude třeba využít maximum ženijních jednotek a zatarasovací techniky. Zvláště zodpovědně je třeba vyhodnotit a plánovat zásahy POZ pluků a divízi k přehrazení úderů nepřitele. Při zatarasování bude limitující množství min, trhavin a speciálního náloživa. Je proto žádoucí, aby na úkor jiného, méně potřebného ženijního materiálu byly zvýšeny pohyblivé zásoby ženijní munice aspoň o 20 %. Kromě toho bude třeba počítat i s využitím kořistního materiálu k vytvoření odpovídající hustoty zátarasů.

Při řešení ženijního zabezpečení OMS je nutné, kromě uvedených úkolů, po celou dobu její bojové činnosti počítat s plněním i dalších opatření, jako ženijní průzkumu nepřitele a terénu, ženijní opatření při odstraňování následků po jaderných úderech, maskování, zřizování vodních stanic a ženijní materiálně technické zabezpečení. V případě, že bude OMS plnit úkoly s použitím operačních výsadků, nebo v součinnosti s nimi, bude třeba také řešit jejich ženijní zabezpečení.

Před zasazením OMS je nutné **doplnit zásoby ženijního materiálu a munice** u všech vyčleněných svazků a útvarů do OMS tak, aby byly vytvořeny zvýšené zásoby především ženijní munice, náhradních dílů a souprav spotřebního materiálu nevyhnutelného pro činnost skupiny na úkor složení některého nepotřebného materiálu v rámci svazků a útvarů.

Zvýšené zásoby naložíme u vševojskových útvarů a ženijních praporů na uvolněná vozidla po složení méně potřebného materiálu, jako např.: úkryty, koutové odražeče, pily, soupravy pneumatických přístrojů apod., čímž ušetříme 3—4 ks ANTS u vševojskových pluků a ženijního praporu divize, které jsou třeba pro naložení zvýšené zásoby ženijní munice. Soupravy spotřebního materiálu a náhradních dílů pro hlavní druhy ženijní techniky přiložíme na neúplně vytížená vozidla a do dílenských prostředků útvarů.

Zvýšené zásoby představují asi 20 % nad plánované počty ženijního materiálu a munice, což představuje pro materiální orgány zabezpečit přísunem k jednotlivým stupňům velení materiál — viz **tabulku 1**.

Na stupni svazku naložíme zvýšené zásoby na uvolněná vozidla po složení souprav náhradních dílů pro 5 BO a souprav spotřebního materiálu SM-1—SM-4,

Tabulka 1

Název	tp	msp	žpr
PT-Mi	240	240	320
PP-Mi	50	50	50
Nálož VO	6 souprav	2 soupravy	-
Nálož ROD-200	-	1	2
Trhaviny	0,5	0,5	1
Souprava ND pro 5 BO	na každý hlavní druh ŽT po jedné soupravě pro 5 BO		
Souprava spotřebního materiálu	1 souprava SM-2	1 souprava SM-2	1 souprava SM-3

což představuje ušetření 7—8 vozidel s vleky, na které naložíme zvýšené zásoby ženijní munice o 20 %, a to 1000 ks PT-Mi, 150 ks PP-Mi, 5 souprav nálože VO, 2 ks nálože ROD-200 a 5 t trhavin.

Materiální zabezpečení jednotlivých útvarů a svazků je nutné řešit na všech stupních velení, dohovorit součinnost s týlovými orgány k přepravě materiálu a k řešení zásobování v průběhu činnosti OMS.

Při procvičování problematiky ženijního zabezpečení OMS se ukázalo, že pro splnění úkolů je **nezbytné**:

- posílit každou divizi aspoň jedním ženijním praporem, který jí přidělit již v prostoru soustředění OMS,

- pro násilný přechod vodních toků počítat se zesílením pontonovými jednotkami tak, aby na divizi zabezpečovaly zřízení dvou mostů, na větší řece aspoň jednoho mostu. Na každou td kromě toho přidělit i rotu pásových samohybných soulodí. Divizím přidělovat přepravní prostředky až před zahájením násilného přechodu,

- na stupni OMS mít vytvořenu ženijní zálohu, ve které vést do doby zasažení všechny přepravní jednotky. Pro velení ženijní záloze vyčlenit velitele a štáb ponp, jestliže je v hodnotě dvou nebo více ponpr,

- pro zabezpečení budování míst velení a jejich přesunů, ženijní opatření při odstraňování následků po jaderných úderech a jiné nepředvídané úkoly, je třeba mít u OMS ženijní síly a prostředky do jednoho ženijního praporu.

Vzhledem k požadavku maximální mobility OMS, není účelné zesilovat ji dílenskou rotou. Případné opravy budou řešit jen vojskové dílenské prostředky a vytvoříme zvýšené zásoby náhradních dílů.

K ORGANIZÁCIÍ SPOJENIA V OPERAČNEJ MANÉVROUJÚCEJ SKUPINE

Dôležitú úlohu pri všestrannom zabezpečení operačnej manévrujúcej skupiny (OMS) zohráva zabezpečenie spoľahlivého spojenia. V článku Vojenskej myslí č. 1/1981 podplukovníka Ing. Lokajčíka „Spojenie v operačnej manévrujúcej skupine“ bolo ukázané na hlavné problémy organizácie spojenia v skupine. Cieľom článku je na základe takticko-operačných podkladov rozpracovať niektoré problémy organizácie spojenia v operačnej manévrujúcej skupine. Preto, že tieto podklady boli dostatočne vysvetlené v uvedenom čísle Vojenskej myslí, obmedzím sa len na niektoré otázky systému velenia.

Kľúčové postavenie pre úspešnú činnosť OMS má systém velenia. Zabezpečenie pevného, pružného a nepretržitého velenia OMS bude vyžadovať veľké úsilie veliteľa a štábu. Zo spôsobu vedenia bojovej činnosti skupiny vyplýva, že miesta velenia budú pracovať prevažne za pohybu alebo s krátkymi zastávkami. Je pravdepodobné, že veliteľ OMS bude pre priame riadenie bojovej činnosti využívať vzdušné miesto velenia.

Pokiaľ OMS je tvorená z organického zväzku alebo zväzu, potom veliteľ a štáb skupiny je tvorený organickým veliteľom a štábom zväzku (zväzu). Veľmi často sa stane najmä u frontu, že OMS bude tvorená z niekoľkých zväzkov, ktoré nie sú v zostave armády druhého sledu. V takom prípade sa musí určiť veliteľ a vytvorí štáb OMS. Tento štáb sa musí vybaviť štábnymi pracoviskami a potrebnou spojovacou technikou.

Príprava, zasadenie a riadenie bojovej činnosti OMS bude vyžadovať zvýšené úsilie štábu armády (frontu).

Úlohy a požiadavky kladené na spojenie

Okrem všeobecne platných úloh a požiadaviek kladených na spojenie, vystupujú do popredia úlohy z hľadiska funkcie spojenia v systéme velenia.

Prvú skupinu úloh bude tvoriť **veliteľské spojenie**, do ktorého treba počítať:

— zabezpečenie spojenia veliteľov a štábu armády (frontu) s veliteľom a štábom OMS,

- zabezpečenie spojenia náčelníkom druhov vojsk, špeciálnych druhov vojsk a služieb armády (frontu) s OMS,
- zabezpečenie spojenia skupiny (strediska) bojového velenia letectva, ktoré je začlenené do štábu skupiny s letectvom frontu,
- spojenie veliteľa a štábu OMS s podriadenými veliteľmi útvarov (zväzkov) alebo vševojskovými prvkami bojovej (operačnej) zostavy,
- spojenie štábu skupiny s prieskumom,
- spojenie náčelníka raketového vojska a delostrelectva OMS s podriadenými útvarmi (zväzkami),
- spojenie náčelníka protivzdušnej obrany s podriadenými útvarmi,
- spojenie náčelníkov špeciálnych druhov vojsk s podriadenými útvarmi (prvkami bojovej alebo operačnej zostavy).

Druhá skupina je tvorená úlohami, ktoré sú kladené na **súčinnostné spojenie**. Tu treba počítať so zabezpečením súčinnosti:

- s leteckým prieskumom,
- so vzdušným výsadbom,
- s vojskami v dotyku,
- so zálohami armády (frontu),
- medzi útvarmi (zväzkami) a prvkami bojovej (operačnej) zostavy OMS.

Tretia skupina úloh bude vychádzať z potrieb **varovania vojsk** pred nepriateľským letectvom, radiačným, chemickým a biologickým zamorením.

Do štvrtjej skupiny úloh treba počítať **zabezpečenie spojenia**:

- tyla armády (frontu) s tylom OMS,
- tyla OMS s tyľami podriadených útvarov (zväzkov),
- tyla OMS s tylovými útvarmi a zariadeniami,
- orgánom technického zabezpečenia OMS.

Na zabezpečenie splnenia týchto úloh budujeme u OMS spojovaciu sústavu. Jednotlivé prvky spojovacej sústavy sú podľa zloženia skupiny prepojené priamymi spojmami alebo kombinovaným spôsobom. Na prepojenie sa používajú všetky druhy spojovacích prostriedkov.

Rádiové spojenie u OMS je hlavným druhom spojenia. V niektorých dôležitých situáciách je jediným prostriedkom, ktorý zabezpečuje velenie. Je pochopteľné, že použitie rádiového spojenia bude vždy závislé od konkrétnej činnosti OMS.

Pri zaujatí priestoru sústredenia OMS bude spravidla prísny zákaz používania rádiového spojenia. Rádiové stanice na jednotlivých spojoch budú trvať na príjme.

Po čas presunu OMS z priestoru sústredenia do východiskového priestoru a na čiaru zasadenia, môže byť úplny zákaz alebo povolená obmedzená prevádzka na niektorých určených spojoch. Rozsah použitia rádiového spojenia za presunu bude závislé od organizácie poriadkovej služby.

Keď poriadkovú službu organizuje štáb, ktorý vysiela OMS, potom tento štáb musí zabezpečiť aj spojenie poriadkovej služby, ktoré využíva tiež skupina vstupom do tejto siete. V niektorých prípadoch bude poriadkovú službu organizovať priamo OMS. V takom prípade musí byť určené miesto velenia, z ktorého

rého sa bude riadiť presun. Z tohto miesta velenia musí byť zabezpečené spojenie s nadriadeným veliteľom a štábom, poriadkovou službou a kontrolnými orgánmi. Do rádiových sietí poriadkovej služby môžu vstupovať útvary (zväzky) OMS.

Po zasadení OMS do bojovej činnosti sa spravidla používa rádiové spojenie bez obmedzenia. Najzložitejším problémom pri zabezpečovaní rádiového spojenia bude zabezpečenie spojenia s nadriadeným veliteľom a štábom po celý čas bojovej činnosti skupiny.

S ohľadom na dôležitosť činnosti OMS je výhodné organizovať samostatný rádiový smer s utajenou prevádzkou na krátkovlnných staniciach stredného výkonu (R-140). Tento rádiový smer by mal byť zdvojený rádiovými stanicami veľmi krátkovlnnými stredného výkonu (R-137). Aktivovanie tohto spoja by sa malo uskutočniť v prípade rušenia alebo pri vzdušných jadrových výbuchoch, najmä keď skupina pôsobí na väčšiu vzdialenosť.

V prípade, že nadriadený veliteľ alebo veliteľ skupiny bude riadiť bojovú činnosť zo vzdušného miesta velenia, treba aktivovať rádiový smer na veľmi krátkovlnných staniciach (R-111).

Keď je OMS tvorená vojskami prvého sledu, potom treba štábu tvorenej skupiny určiť čas od kedy bude plniť úlohy skupiny a spôsob zabezpečenia spojenia s nadriadeným veliteľom a štábom. V prípade, že OMS bude tvorená vojskami prvého a druhého sledu, bude potrebné určiť veliteľa a štáb skupiny, čas kedy sa vojská druhého sledu spoja s vojskami prvého sledu, ako i čas a spôsob spojenia s nadriadeným veliteľom a štábom. Pri tvorení skupiny z druhého sledu organickým zväzkom (zväzom) treba určiť čas, kedy bude vyvedený na samostatný rádiový smer. Najzložitejšia situácia vznikne, keď OMS bude tvorená u frontu z divízií, ktoré sú v zálohe frontu. Okrem určenia veliteľa skupiny a vytvorenia štábu musí byť tento štáb vybavený aj príslušnou spojovacou technikou.

Týmto vzniká celý rad organizačných problémov pri zladení štábu ako i s naplánovaním rádiového spojenia a jeho realizáciou. Dôležitú úlohu tu bude zohrávať časové zladenie celej činnosti pri zabezpečovaní spojenia.

Podľa počtu rádiových staníc stredného (veľkého) výkonu môže sa organizovať rádiotelegrafický smer štábu armády (frontu) so štábom skupiny. V prípade, že bude nedostatok rádiových staníc, potom bude štáb skupiny začlenený do rádiového siete štábu armády (frontu) s možnosťou vyvedenia štábu skupiny na smer.

Tento rádiový spoj štábu zohráva dôležitú úlohu. Okrem riadenia činnosti štábu používa sa ho i na odborné riadenie náčelníkov druhov vojsk a špeciálnych druhov vojsk.

V čase zasadzovania OMS do boja musí byť zabezpečené súčinnostné spojenie štábu skupiny so vševojskovými zväzkami (zväzmi) v dotyku, raketovým vojskom a delostrelectvom armády (frontu), so vzdušným výsadbom pokiaľ je vysadený, s vojskom protivzdušnej obrany armády (frontu), s letectvom, ktoré bude pôsobiť v prospech skupiny, s prieskumným letectvom a ostatnými prvkami bojovej (operačnej) zostavy armády (frontu), ktoré môže pôsobiť v prospech skupiny.

Súčinnostné spojenie OMS s vojskami v dotyku, raketovým vojskom a delostrelectvom a ostatnými prvkami bojovej (operačnej) zostavy sa uskutočňuje v rádiovkej sieti súčinnosti armády (frontu).

Spojenie veliteľa OMS s letectvom, ktoré pôsobí v prospech skupiny, sa uskutočňuje prostriedkami letectva frontu skupinou (strediskom) bojového velenia letectva, ktorá je začlenená do štábu OMS.

Pri použití vzdušného výsadku je dôležité zabezpečiť s ním spoľahlivé súčinnostné spojenie. Zabezpečenie súčinnosti s výsadkom v období preletu sa uskutočňuje prostredníctvom letectva. Súčinnostné spojenie s výsadkom po vysadení sa zabezpečuje aktivovaním rádiovkej siete súčinnosti s výsadkom. Do rádiovkej siete súčinnosti s výsadkom vstúpi vzdušný výsadok, útvary (zväzky), ktoré majú úlohu spojiť sa s výsadkom a štáb OMS. Pre spoľahlivé zabezpečenie súčinnosti sa musí určiť čiara nadviazania spojenia so vzdušným výsadkom, ktorá by sa mala voliť s ohľadom na dosah použitých rádiových staníc. Okrem toho sa určujú čiary vzajomného rozpoznania, zastavenia paľby, stretnutia a miesto stretnutia veliteľov. Na mieste stretnutia veliteľov sa okrem iného musí upresniť ďalší spôsob zabezpečenia spojenia.

Podľa počtov rádiových staníc môže byť organizovaná rádiová sieť náčelníka raketového vojska a delostrelectva armády (frontu), s náčelníkmi raketového vojska a delostrelectva zväzkov (zväzov) a OMS. Najčastejšie sa toto spojenie bude uskutočňovať na rádiovom spoji štábu armády (frontu). V prípade, že veliteľ armády (frontu) bude veliť z predsunutého miesta velenia alebo zo vzdušného miesta velenia, musí sa zabezpečiť spojenie náčelníka raketového vojska a delostrelectva z týchto miest velenia.

Na zabezpečenie zladenia činnosti protivzdušnej obrany armády (frontu) s protivzdušnou obranou OMS, začleňuje sa rádiová stanica náčelníka protivzdušnej obrany skupiny do rádiovkej siete náčelníka vojska protivzdušnej obrany armády (frontu).

Na riadenie tylového, technického a zdravotníckeho zabezpečenia organizuje sa rádiová sieť tyla armády (frontu), do ktorej sa začleňuje aj rádiová stanica tyla OMS.

Rádiové spojenie veliteľa OMS s veliteľmi podriadených útvarov (zväzkov) sa spravidla organizuje v krátkovlnnej a veľmi krátkovlnnej rádiovkej sieti. V prípade, že sa vyčleňuje silné čelné, bočné a zadné zaistenie, je výhodné organizovať samostatnú rádiovú sieť na riadenie činnosti prvkov zaistenia.

Rádiové spojenie OMS s ostatnými prvkami bojovej (operačnej) zostavy bude v podstate rovnaké ako pri vedení bojovej činnosti v iných podmienkach. Pri realizácii rádiového spojenia sa bude musieť venovať pozornosť umiestneniu rádiových staníc s ohľadom na skutočnosť, že činnosť skupiny môže prebiehať na veľkej rozlohe. Preto v prípade používania pohyblivých retranslačných medzistaníc by sa tieto stanice mali zriaďovať v takých priestoroch, ktoré sú chránené vlastnými vojskami.

V každom prípade musí spojovací náčelník (náčelník spojovacieho vojska) OMS ovplyvniť voľbu miest velenia ako i ich premiestňovanie s ohľadom na zabezpečenie rádiového spojenia.

Rádioreléové, troposférické, linkové a poľné poštovné spojenie sú základnými druhmi spojenia a podľa činnosti OMS môžu zohrávať dôležitú úlohu. Preto na použitie jednotlivých druhov spojenia u OMS treba pristupovať diferencovane.

Použitie **rádioreléového** spojenia s nadriadeným veliteľom a štábom má dve fázy. Prvú fázu používania rádioreléového spojenia treba vidieť v období organizovania OMS až do jej zasadenia. V tomto období sa bude v plnej miere využívať rádioreléové spojenie v priestore sústredenia, počas presunu, vo východiskovom priestore a na čiare zasadenia.

Keď u armády bude skupina tvorená tankovou divíziou, tak sa pripojí vlastnými prostriedkami na určený pomocný spojovací uzol. Takto organizované rádioreléové spojenie sa môže zabezpečovať až na čiaru zasadenia. OMS frontu sa pripojuje vlastnými prostriedkami na oporný spojovací uzol frontu. Pri preniknutí skupiny do hĺbky nepriateľskej obrany môže sa rádioreléové spojenie s nadriadeným používať, pokiaľ to dovoľia terénne podmienky. Zabezpečovať rádioreléové spojenie cez retranslačné stanice na území nepriateľa nezaručuje požadovanú spoľahlivosť.

Rádioreléové spojenie medzi miestami velenia a podriadenými útvarmi sa spravidla bude organizovať v prvej i druhej fáze bojovej činnosti skupiny, ktoré spoje a kedy sa budú realizovať bude závisieť od konkrétnej situácie. Ak tempo bojovej činnosti bude veľké a velenie sa bude uskutočňovať z krátkych zastávok, rádioreléové spojenie sa nemusí organizovať so všetkými podriadenými útvarmi.

V každom prípade treba stanoviť spôsob vzájomnej informácie o priestoroch rozmiestnenia miest velenia, ktoré sú potrebné pre včasné zriadenie spojenia.

U frontovej OMS sa organizuje rádioreléové spojenie medzi miestami velenia v priestore sústredenia skupiny. S podriadenými sa zabezpečuje cez pomocné spojovacie uzly alebo priamo zo spojovacích uzlov miest velenia. Spôsob organizácie rádioreléového spojenia bude závislý od terénnych podmienok a času, ktorý bude k dispozícii.

V priebehu bojovej činnosti, to je preniknutí do hĺbky nepriateľskej obrany, bude sa organizovať rádioreléové spojenie medzi miestami velenia skupiny. Spojenie s podriadenými zväzkami a útvarmi môžeme organizovať priamo z niektorého spojovacieho uzla miest velenia alebo cez pomocný spojovací uzol. Zriaďovanie pomocných spojovacích uzlov bude veľmi ťažké. Bude treba voliť také priestory, ktoré by zodpovedali podmienkam zabezpečenia spojenia, ale na druhej strane aby boli chránené vlastnými vojskami.

S ohľadom na veľkosť priestoru, na ktorom môže frontová OSM pôsobiť, bude treba zriaďovať pomocné spojovacie uzly v priestoroch, ktoré nebudú mať zabezpečenú ochranu vlastnými vojskami. Potom je potrebné, aby takéto problémy riešil náčelník spojovacieho vojska s náčelníkom štábu skupiny.

Pri organizácii rádioreléového spojenia v priebehu bojovej činnosti bude treba venovať mimoriadnu pozornosť rozmiestneniu miest velenia. Pretože pomocné spojovacie uzly budú ľahko zraniteľné, bude treba ovplyvniť voľbu miest velenia skupiny, ale i podriadených zväzkov a útvarov tak, aby bolo možné uskutočňovať spojenie systémom priamych spojov, to je organizovať priame spojenie medzi miestami velenia.

V niektorých prípadoch môže sa realizovať rádioreléové spojenie medzi miestami velenia podriadených zväzkov. Potom treba, aby podriadené zväzky boli posilnené rádioreléovými prostriedkami OMS frontu. Prepojenie niektorých miest velenia podriadených zväzkov a útvarov nahradí určitým spôsobom pomocné spojovacie uzly.

Môžu vzniknúť námietky alebo názory či je vôbec rentabilné uvažovať o organizácii rádioreléového spojenia u OMS v priebehu bojovej činnosti. Zo skúsenosti zriaďovania rádioreléových spojov vyplýva, že čas ich zriaďovania plne zodpovedá lehotám, aby veliteľ a štáb mohli tieto spoje plne ekonomicky využiť. Je samozrejmé, že to bude vždy závisieť od tempa bojovej činnosti, terénnych podmienok a predovšetkým od vhodného systému riadenia spojenia u OMS.

Po zasadení OMS a jej prenikaní do hĺbky dochádza prakticky k odpojeniu spojovacej sústavy skupiny od spojovacej sústavy (frontu). Prepojenie spojovacích sústav je zabezpečené len rádiovým spojením, ktoré v podstate končí na mieste velenia pri veliteľovi alebo v niektorej prevádzkárni.

Tento nedostatok prepojenia spojovacích sústav len jedným druhom spojenia je možné odstrániť zriadením troposférického spojenia. **Troposférické** spojenie zabezpečí kvalitné prenosové kanály medzi miestami velenia armády (frontu) a miestami velenia skupiny. Pre toto spojenie sa javí najvýhodnejšie troposférická stanica R-412, ktorá má krátku dobu zriadenia, umožňuje vytvoriť 6 prenosových kanálov a dosah stanice je 200 km.

Pri organizovaní troposférického spojenia budú vznikať problémy predovšetkým pri voľbe stanovišťa stanice. Nie vždy bude možné rozvinúť túto stanicu priamo alebo v blízkosti miesta velenia. Bude to ovplyvňovať priestor, ktorý by vyhovoval potrebám spojenia a bezpečnostne aj pásma v smere vysielania.

Linkové spojenie u OMS nie je možné úplne vylúčiť ako nepoužiteľné. V plnej miere sa bude používať v priestore sústreďenia, vo východiskovom priestore, na čiare zasadenie, ako i v niektorých situáciách v priebehu bojovej činnosti v tyle nepriateľa. Použitie linkového spojenia bude musieť spojovací náčelník (náčelník spojovacieho vojska) zhodnotiť vzhľadom na bojovú činnosť skupiny a úlohy, ktoré má skupina splniť.

Linkové spojenie s nadriadeným z priestorov pred zasadením ako i na čiare zasadenia zabezpečuje armáda alebo front, ktorý skupinu organizuje. Spojenie s podriadenými útvarmi (zväzkami) podľa vzdialenosti a času, ktorý je k dispozícii, zabezpečuje štáb skupiny. Zabezpečenie spojenia pridelených útvarov (zväzkov) druhov vojsk so štábom OMS je povinnosťou útvaru (zväzku) druhu vojska. K útvarom špeciálnych druhov vojsk, ktoré sú pridelené skupine, zabezpečuje spojenie štáb OMS.

Poľné poštové spojenie sa v plnej miere bude využívať v priestore sústreďenia, vo vyčkávacom priestore, za presunu, na čiare zasadenia ako aj v priebehu bojovej činnosti. Spôsob organizácie poľného poštového spojenia bude závisieť od počtu a druhov pohyblivých spojovacích prostriedkov. Najčastejšie poľné poštové spojenie sa bude organizovať kombinovaným spôsobom. Znamená to, že k niektorým útvarom a zväzkom bude organizované po smere a k niektorým okružným spôsobom.

Poľné poštové spojenie sa bude predovšetkým používať na doručovanie služobných zásielok, súkromých zásielok a tlačie.

Na spojenie s nadriadeným sa budú používať lietadlá a vrtuľníky nadriadeneho. V prípade, že skupina bude mať k dispozícii vrtuľníky, potom môže byť organizované poľné poštové spojenie s nadriadeným aj prostriedkami skupiny.

Zo skúseností operačných cvičení je známe, že OMS armády (frontu) môže byť tvorená vojskami spojeneckých armád. V takých prípadoch sa najlepšie osvedčil spôsob zabezpečenia spojenia vyslaním styčných skupín so spojovacími prostriedkami. Styčná skupina je spravidla tvorená zástupcami jednotlivých druhov vojsk štábu armády (frontu) a OMS, ktorá je tvorená vojskami spojeneckých armád. Styčné skupiny sú začlenené do štábu armády (frontu) a do štábu OMS. Styčná skupina armády (frontu) ako i styčná skupina od OMS musí byť vybavená takými spojovacími prostriedkami, ktoré sú schopné zabezpečiť spojenie medzi oboma štábmi do celej hĺbky činnosti OMS.

OMS ako dočasný prvok operačnej zostavy armády (frontu) sa rozhodujúcim spôsobom účastní na úspechu útočnej operácie.

Zabezpečenie spoľahlivého spojenia s OMS ako i u skupiny je prvým predpokladom zabezpečenia nepretržitého velenia. Najzložitejšia situácia pri zabezpečovaní spojenia je medzi armádou (frontom) a OMS.

Pri organizácii jednotlivých druhov spojenia u OMS nie je možné automaticky zavrhnúť, že ten alebo onen druh spojenia je nepoužiteľný. Treba si uvedomiť, že bojová činnosť skupiny bude veľmi rozmanitá. Znamená to, že v niektorých prípadoch bude výhodné použiť daný druh spojenia. Ako a čo sa bude používať bude rozhodovať spojovací náčelník (náčelník spojovacieho vojska). V každom prípade musí sa opustiť od akejkoľvek šablonovitosti a pristupovať k riešeniu situácie po jej dokonalom zhodnotení a tvorivým spôsobom riešiť vzniknuté problémy pri zabezpečovaní spoľahlivého spojenia.

KE ZVYŠOVÁNÍ BOJOVÉ ČINNOSTI VÝZBROJE LETADEL

Vědeckotechnická revoluce citelně zasahuje do oblasti vojenské techniky, včetně techniky letecké a její výzbroje. Do výzbroje letectva přicházejí stále složitější zařízení, která bezesporu znamenají další zvýšení bojové účinnosti letadel. Současně však plně využití této techniky klade mimořádné nároky na morálně politické vlastnosti, vojenskou a zejména odbornou připravenost příslušníků letectva ČSLA a to nejen inženýrsko-technických pracovníků, ale i pilotů a velitelů všech stupňů. Rozvoj a zavádění nové vojenské techniky je jedním z důležitých faktorů, které ovlivňují způsoby a formy vedení bojové činnosti. S rozvojem vojenské techniky je tedy nutné počítat a včas znát jeho tendence.

Výzbroj letadel společně s letadlem, jeho palubními a také pozemními prostředky zabezpečení tvoří **letecký zbraňový systém**, jehož funkce je zabezpečena všemi jeho prvky. V užším smyslu výzbroj letadel zahrnuje zbraně, stanoviště zbraní umístěná na letadle a systémy jejich ovládání, munici a zaměřovací systémy. Z hlediska způsobu oddělení munice z letadel v průběhu bojového použití na letadlech odpovídá účelu, kterému dané letadlo slouží.

Další rozvoj výzbroje letadel pro nejbližší desetiletí můžeme stručně charakterizovat těmito tendencemi:

- zaváděním automatizovaných systémů řízených počítači, které zpracovávají velká množství informací, které slouží pilotovi v orientaci jeho letu vzhledem k předpokládané poloze cíle, zjištění a identifikaci cíle, a umožňují optimální volbu použité zbraně,
- zdokonalováním zavedených druhů výzbroje,
- velkým množstvím variant zavěšené výzbroje,
- použitím záměrných systémů s velkou přesností zamíření a tím i zničení cíle s vyšší pravděpodobností,
- pokračující práce na vývoji lasero- vých zbraní.

Zavádění nových bojových letadel s vysokou manévrovací schopností a možností

letu v přízemních výškách si vynucuje další intenzivní rozvoj raketové výzbroje, zejména leteckých protiletadlových řízených raket. Účinnost současných typů leteckých řízených raket klesá:

- se zvyšováním manévrovosti cíle,
- při letu cíle v přízemních výškách,
- se zvětšováním kursového úhlu cíle.

Dále je účinnost raket omezena:

- přetížením působícím na letadlo — nosič při manévrovém vzdušném boji v okamžiku odpálení raket,
- minimální a maximální délkou odpálení raket z důvodů jejich energeticko-balistických vlastností, dosahu naváděcího systému, rychlosti sblížení rakety s cílem a podobně.

Z těchto důvodů je další vývoj leteckých protiletadlových řízených raket zaměřen na zdokonalování:

1. Naváděcích systémů s cílem:

- zvýšit maximální dosah systému a tím i střely,
- zabezpečit použití těchto raket i na malých vzdálenostech střelby od 250 m,
- zvětšit maximální úhel automatického sledování cíle,
- zvýšit úhlovou rychlost sledování cíle naváděcím systémem rakety a tím i maximální dovolené přetížení střely během jejího letu k cíli,
- zvýšit dovolené přetížení letadla — nosiče při odpálení rakety až na hod-

notu maximálního dovoleného přetížení letadla — nosiče.

— vyvinout naváděcí systémy, které umožňují všesměrové použití raket,

— zvýšit přesnost navedení na cíl a odolnost naváděcího systému proti rušení,

— snížit hmotnost naváděcího systému, — zvýšit spolehlivost a tím i životnost naváděcího systému.

2. Raketových motorů s cílem:

— prodloužit dobu činnosti motoru a tím zvýšit dosah rakety,

— snížit hmotnost raketového motoru použitím nových pohonných hmot a materiálů pro spalovací komoru a další části motoru.

3. Ostatních částí leteckých raket, kdy v podstatě jde opět o snížení hmotnosti a zvýšení spolehlivosti zejména kormidlových pohonů, zdrojů energie a nekontaktních zapalovačů.

Je zřejmé, že všechny požadavky nemůžeme splnit jen jeden typ letecké řízené rakety. Proto také již v současné době existuje ve výzbroji letadel více typů protiletadlových řízených raket s různým naváděcím systémem, určením, tvarem i hmotností. Můžeme je rozdělit do skupin:

a) **rakety malého dosahu starší výroby**, ale dosud používané. Jejich možnosti neodpovídají požadavkům na ničení nově zaváděných letadel. Proto budou postupně z výzbroje vyřazovány;

b) **rakety malého dosahu** určené k vedení manévrového vzdušného boje. Jsou postupně zaváděny do výzbroje. Jejich dosah je v rozmezí 300 m až 6 km. Mají umožnit efektivní ničení vzdušných cílů v oblasti, která byla dosud vyhrazena jen leteckým kanónům. Pro navedení na cíl používají výhradně tepelný samonaváděcí systém;

c) **rakety středního dosahu** určené k přepadům vzdušných cílů. Patří k nejrozšířenějším a jejich vývoji se věnuje velká pozornost. Využívají především radiolokačních samonaváděcích systémů a možnosti jejich záměny za tepelný samonaváděcí systém;

d) **rakety velkého dosahu**, určené k ničení významných vzdušných cílů dříve, než dosáhnou prostoru působení. Jejich realizace je dosud nejméně rozpracovaná. U střel s dosahem kolem 50 km se využívá radiolokačních poloaktivních systémů samonavedení. Maximální dosah v tomto případě nezávisí pouze na střele samotné, ale především na výkonu střeleckého radiolokátoru letadla — nosiče.

Přehled takticko-technických údajů v současnosti zavedených typů leteckých protiletadlových řízených raket — viz tabulku 1.

Rozvoj leteckých protizemních řízených raket (typu „vzduch — země“) je zaměřen do dvou základních oblastí. V první řadě je to vývoj laserových naváděcích systémů s cílem dosažení vysoké účinnosti leteckých protitankových řízených raket. Druhou oblastí je vývoj autonomních naváděcích systémů a pohonných jednotek pro strategické letecké řízené střely s plochou dráhou letu.

Další rozvoj leteckých řízených raket a zvyšování jejich bojové účinnosti bude v první řadě závislý na rozvoji elektrotechniky, kde jsou dosud největší rezervy pro zvýšení výkonů radiolokačních systémů, snížení hmotností jak samotných raket, tak i celého systému odpalu a řízení palby na letadle — nosiči.

U kanónové výzbroje můžeme očekávat další zdokonalování vícehlavňových kanónů s vysokou rychlostí střelby, používaných pro ničení vzdušných i pozemních cílů. Vývojové práce budou pokračovat na kanónech s beznábojnicovou municí s využitím kapalných pohonných hmot, čímž se sníží celková hmotnost kanónové výzbroje. Reálně se uvažuje o vývoji a zavedení leteckých kanónů ráže 30 mm se střelami, které jsou opatřeny naváděcím zařízením umožňujícím navedení střely na cíl.

Představu o rozvoji leteckých kanónů za poslední desetiletí a základní takticko-technické údaje leteckých kanónů — viz tabulku 2.

Z tabulky 2 je zřejmý směr vývoje, který vede ke snižování hmotnosti zbraně na jednu hlavň, zvyšování kadence a zvyšování ústové rychlosti střely.

Pro zdokonalování bombardovací výzbroje je charakteristický další rozvoj jaderných pum, konvenčních pum s klasickou dráhou letu i řízeným letem a dále pak brzděných pum pro použití z malých výšek a urychlovaných před dopadem na cíl.

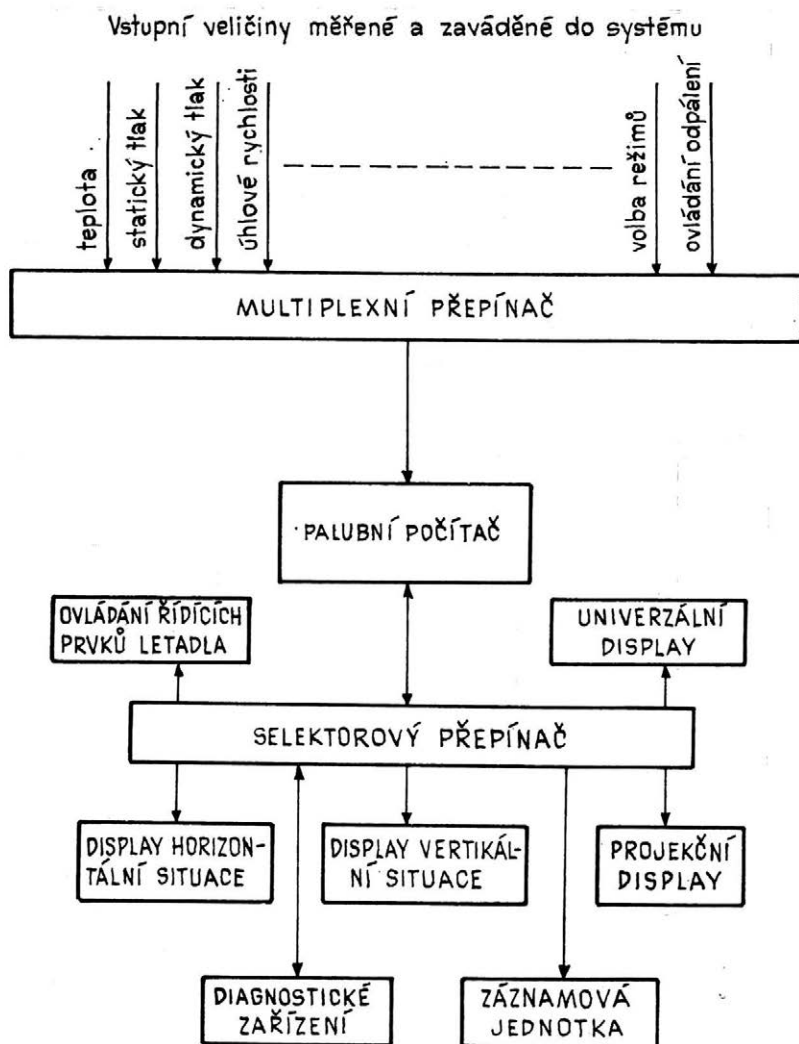
Do základní výzbroje letadel můžeme v průběhu příštích let očekávat zařazení i laserových zbraní pro ničení vzdušných a některých pozemních cílů.

Další rychlý rozvoj se očekává ve zdokonalování palubního elektronického systému, který pozitivně ovlivní účinnost zbraňového systému, zejména při využívání záměrných systémů s velkou přesností zamíření. Tento systém bude využit k plnění především těchto funkcí:

— automatizace procesu navedení letounu na cíl,

Tabulka 1

Skupina	Označení	Délka [m]	Ráže [m]	Rozpětí [m]	Celková hmotnost [kg]	Hmot- nost bojo- vé části [kg]	Dosah [km]	Druh naváděcího systému	Výrobce
Rakety starší výroby	Red Top	3,5	0,225	0,91	150	31	1-11	Infra	Velká Británie
	Falcon D	2,02	0,162	0,51	61	10	1-10	Infra	USA
	Shafrir	2,47	0,16	0,5	93	11	1,2-6	Infra	Izrael
	R-13	2,87	0,127	0,63	90	11,5	1-13	Infra	SSSR
Rakety pro manévrový vzdušný boj	R.550 Magic	2,75	0,15	0,65	88	6	0,5-6	Infra	Francie
	Sraam	2,73	0,168	0,3	-	4	0,3-3	Infra	Velká Británie
	R-60	-	0,125	-	45	3	0,3-5	Infra	SSSR
Rakety středního dosahu	Matra R.530	3,28	0,26	1,1	195	27	1,5-18	Radar	Francie
	Sparrow-3	3,66	0,20	1,02	227	39	1,5-30	Radar	USA
	R-23	4,5	0,22	1,0	220	25	1,8-25	Radar	SSSR
Rakety velkého dosahu	Aspide-1A	3,7	0,2	1,0	220	33	45	Radar	Itálie
	-	6,15	0,39	2,25	850	100	60	Radar	SSSR
	Phoenix	3,95	0,38	0,91	443	60	200	Kombino- vaný	USA

Obr. 1

Tabulka 2

Údaj \ Typ kanónu	DEFA 553 Francie	Mk-11 USA	GAU-4 USA	Kanón na tekuté palivo USA
Počet hlavní	1	2	6	4
Ráže [mm]	30	20	20	25
Kadence [ran . min ⁻¹]	1350	4200	6000	4000
Maximální rychlost střely [ms.s ⁻¹]	820	975	1036	1220
Hmotnost střely [kg]	0,244	0,104	0,10	0,258
Hmotnost kanónu [kg]	85	110	120	366

— přesné řešení úlohy zamíření a optimální volba použitých prostředků k ničení cíle,

— automatizace činnosti pilota a jeho orientace za letu za ztížených povětrnostních podmínek,

— automatizace sledování a vyhodnocování technického stavu letounu a jeho vybavení za letu, včetně signalizace nebezpečných stavů.

Nezbytnou součástí palubního elektronického systému je palubní číslíkový počítačový systém, který využívá nejnovějších výsledků rozvoje techniky (viz obr. 1).

Zkušenosti z posledních lokálních válek ukazují, že většina vzdušných bojů letectva měla manévrový charakter ve všech rovinách. Při tomto boji, je jak jsem již uvedl, krajně ztíženo použití řízených raket. Použití zaměřovačů konstruovaných pro vedení doprovodné palby z leteckých kanónů je při manévrovém vzdušném boji málo účinné. Účinnější je vedení přehradné palby. Ve snaze odstranit menší přesnost tohoto způsobu střelby, byla pro podmínky manévrového vzdušného boje rozpracována nová metoda řešení úlohy zamíření pomocí simulace trajektorie střel (SNAP SHOOT). K jejímu

praktickému využití dochází u nově zaváděných leteckých zbraňových systémů. Metoda využívá možností vysoce výkonných počítačů ve spojení s projekčním displejem. Její podstata spočívá v tom, že palubní číslíkový počítač zobrazí na displeji trajektorie střel vypočtené na základě pohybových rovnic střely. Jde tedy v podstatě o simulování střelby podle stopovek.

Na základě znalosti, že vektor vztlaku je kolmý na rovinu křídel cíle, může pilot pozorovat hlavní složku vektoru zrychlení cíle. Uvědomí si při tom úhel nadběhu o použije jej při sledování cíle. Pilot pak manévruje s letadlem tak, aby relativní dráha střely zobrazovaná na displayi, protínala dráhu cíle v předpokládaném bodě zásahu. Pilot zahajuje střelbu s určitým časovým předstihem, čímž realizuje tak zvanou přehradně doprovodnou palbu. Okamžik zahájení palby usnadňují pilotovi značky rozmístěné podél čáry výstřelů ve známých vzdálenostech. Jejich šířka je ekvivalentní rozpětí křídel cíle, což umožňuje pilotovi vizuálně odhadovat vzdálenost cíle.

Použití této metody podstatně zvyšuje pravděpodobnost zasažení cíle do dále 900 m, s úhly nadběhu až 50° a s přetížecím během manévru do 5 „G“.

Současná úroveň rozvoje vojenství umožnila pochopit společný systémový charakter vývoje bojových zbraní a lidí, kteří je ovládají. Známe-li tendenci vývoje vojenské techniky, můžeme s dostatečnou mírou přesnosti předvídat směry zdokonalování způsobů vedení boje. V praxi vojenského umění to umožňuje likvidovat zaostávající způsobů vedení boje za možnostmi, které dává nová vojenská technika.

Chceme zdůraznit, že je povinností každého velitele sledovat směry rozvoje bojové techniky a na základě jejich analýzy hledat i nové formy bojové činnosti, hledat formy efektivního využití této techniky.

BOJOVÉ POUŽITÍ ŽENIJNÍ SILNIČNÍ MOSTNÍ BRIGÁDY

Základní podmínkou dosažení úspěchu v útočné operaci je rozhodné soustředění úsilí vojsk a úderů jaderných zbraní na směr hlavního úderu. To předpokládá vytvořit odpovídající operační sestavu, která zabezpečí rychlé zasazení úderných skupin a druhého sledu do sražení při efektivním palebném ničení nepřítele na předpokládaných směrech.

Jedním z opatření k vytvoření takových sestav jsou přesuny vojsk, které vyžadují potřebnou přípravu a všestranné zabezpečení.

Důležité úkoly k zabezpečení rychlých přesunů budou plnit ženijní útvary a svazky. Na stupni vyššího svazu je to především ženijní silniční mostní brigáda (žsilmb), která bude zabezpečovat přesuny druhosledových svazů, vševojskových raketových a protiletadlových raketových svazků vyššího svazu úpravou a udržováním komunikací vybraných pro přesuny vojsk, zřizováním nízkovodních a kombinovaných mostů, zesilováním vysokovodních mostů, zřizováním plovoucích mostů z pontonové mostové soupravy, těžbou dřeva a výrobou prvků konstrukcí nízkovodních dřevěných mostů z netěženého materiálu.

Pro plnění uvedených úkolů je žsilmb složena ze třech ženijních silničních praporů (žsilpr), ze dvou ženijních silničních mostních praporů (žsilmpr), z jednoho ženijního silničního mostního praporu vybaveného pontonovou mostovou soupravou, z velitelství a štábu a zabezpečovacích jednotek.

Žsilpr provizorně opravuje porušené nebo zničené úseky komunikací, odstraňuje překážky a zátarasy z cest, vytýčuje

a upravuje objízďky, zřizuje krátké výpomocné dřevěné mosty a propustě, těžší materiál, ze kterého vyrábí prvky konstrukce těchto mostů a propustí. K dočasnému použití zřizuje krátké mosty z mostních konstrukcí doprovodných mostů AM-50.

Žsilmpr zřizuje nízkovodní dřevěné mosty převážně přes středně široké vodní toky. Ke zřízení těchto mostů těžší materiál, ze kterého vyrábí jejich konstrukce.

Žsilmpr vybavený pontonovou mostovou soupravou zřizuje plovoucí mosty zpravidla k rychlému nahrazení zničených mostů.

Zabezpečovací jednotky vedou podrobný ženijní, radiační a chemický průzkum, zabezpečují spojení a plní úkoly týlového a technického zabezpečení pro potřeby brigády.

Pro plnění hlavních úkolů mají prapory a brigáda potřebnou silniční a mostní techniku.

Žsilmb může za 10–12 hodin splnit tyto úkoly:

Každý žsilpr může

- upravit 120–140 km komunikací nebo vybudovat 2 km výpomocných cest,
- vyrobit prvky konstrukce pro 40 m nízkovodního dřevěného mostu pro přepravu břemen o hmotnosti do 60 t,
- z předem připravené konstrukce zřídit až 300 m nízkovodního dřevěného mostu pro přepravu břemen o hmotnosti do 60 t;

Každý žsilmpr může

- vyrobit prvky konstrukce pro 100 m nízkovodního dřevěného mostu pro přepravu břemen o hmotnosti do 60 t,

— z předem připravených prvků zřít až 500 m nízkovodního dřevěného mostu;

Žsilmpř vybavený pontonovou mostovou soupravou může

— zřít za 45 až 60 minut plovoucí most pro břemena o hmotnosti 60 t o celkové délce 227 m nebo dva mosty, každý o délce 119 m,

— ve výjimečných případech zřít za 75–100 minut plovoucí most pro břemena o hmotnosti 20 t a celkové délce 335 m.

Celkem tedy může ženijní silniční mostní brigáda za 10–12 hodin:

— upravit 360–420 km komunikací nebo vybudovat 6 km výpomocných cest,

— zřít z předem připravených konstrukcí 1400 až 1600 m nízkovodních dřevěných mostů pro břemena o hmotnosti do 60 t,

— vyrobit konstrukce pro 240 m nízkovodního dřevěného mostu,

— zřít za 45 až 60 minut plovoucí most z pontonové mostové soupravy pro břemena o hmotnosti 60 tun o celkové délce 227 m.

Použití žsilmb bude záviset na členitosti terénu, na stavu komunikační sítě v útočném pásmu, na používaných prostředcích ničení, na složení operační sestavy, na době, kterou bude mít brigáda k dispozici pro plnění úkolu, na ročním období a povětrnostních podmínkách.

Žsilmb bude plnit úkoly centralizované. Pouze ve zcela výjimečných případech budou jednotlivé prapory plnit úkoly samostatně nebo jako posilové prostředky.

Žsilmpř dvěma ženijními silničními rotami upravují podélné komunikace, které spolu sousedí. Silniční jednotky těchto rot opravují vozovky, odstraňují závaly a překážky. Mostní jednotky připravují v dřevozávodech prvky konstrukcí krátkých dřevěných mostů, které buď vestavují do překážek místo zničených mostů, nebo v blízkosti přemostění zřizují záložní skládky tohoto materiálu pro opravu mostů nebo jejich nahrazení nízkovodním dřevěným mostem. Doprovodné mosty AM-50 při úpravě cest ponechává velitel praporu ve své záloze a na základě výsledků podrobného ženijního průzkumu zabezpečuje vestavení jejich mostních konstrukcí do překážek místo zničených mostů tak, aby se silniční jednotky mohly přepravit přes řeku a mohly pokračovat v úpravě cest za řekou bez toho, že by musely čekat na zřízení nízkovodních dřevěných mostů.

Žsilmpř budou rotami ženijních konstrukcí připravovat prvky nízkovodních

dřevěných mostů v blízkosti středně širokých vodních toků. Dřevozávody pro zpracování natěženého materiálu budou rozvíňovat v nejbližších lesích nebo ve stálých závodech a podnicích pro zpracování dřeva. Mostní roty budou připravené prvky konstrukcí nízkovodních dřevěných mostů převážet do prostorů zničených stálých mostů na stanovených osách přesunů, kde je vestaví do překážky. U nepoškozených mostů tyto roty zřizují zálohu materiálu pro jejich opravu. Na objíždkách v bezpečné vzdálenosti od stálých mostů zřizují pevnou část náhradního kombinovaného mostu.

Žsilmpř vybavený pontonovou mostovou soupravou (při úpravě cest) zůstává v záloze velitele brigády a podle výsledků podrobného ženijního průzkumu zabezpečuje přemostění úzkých a středně širokých vodních toků tak, aby byla přes tyto řeky zajištěna přeprava žsilpr a nezdržovala se úprava stanovených os přesunů za řekou. K zabezpečení přeprav žsilpr přes široké vodní překážky zřizuje s využitím pontonové mostové soupravy přívozová přepraviště.

Takovým použitím praporů může žsilmb za jeden den upravit jednu rokádu a šest podélných cest, každou o délce 60 km. Toto tempo úpravy cest odpovídá tempu útočné operace.

Budou-li cesty upravovány pouze pro zabezpečení přesunů vševojskové zálohy, raketové a protiletadlové raketové brigády, tedy v situaci, kdy není v operační sestavě druhosledový svaz, nebude efektivní ponechávat žsilmb v pásmu přesunů těchto svazků v době, kdy se přesunují. Velitel vyššího svazu pravděpodobně rozhodne, aby brigáda pokračovala v další úpravě cest. K bezprostřednímu zabezpečení přesunu si velitel těchto svazků vyčlení organické ženijní síly a prostředky. Náhradní přemostění pro případ zničení stálých mostů na osách přesunu budou řešeny zálohami přepravních prostředků ze stupně vyšší svaz.

V případě, že v operační sestavě bude druhosledový svaz, v prvé řadě bude zabezpečovat jeho přesuny žsilmb. Do vyčkávacího prostoru se bude zpravidla přesunovat na vzdálenost (250–350 km), která odpovídá dennímu výkonu. Aby brigáda v pásmu přesunu svazu upravila šest podélných cest a čtyři rokády, musí zahájit práce nejméně se 4denním předstihem. Jak ukazují zkušenosti z operačních velitelsko-štabních cvičení, podmínky k tomu, aby byly zahájeny úpravy komunikací s tímto předstihem, nejsou reálné. Zpravidla bude mít žsilmb k dispozici pro úpravu cest dva dny.

V těchto případech se předpokládá (vedle brigády) využití ženijních záloh vyššího svazu, sil a prostředků týlu a na vlastním území i sil a prostředků teritoria. Při tom budou v maximální míře využívány komunikace upravované stupněm svazu. Kromě toho se bude čas pro odpočinek a údržbu techniky ženijní silniční mostní brigády zkracovat na minimum. Předpokládá se s denním nasazením jednotek na úpravu cest po dobu čtrnácti až šestnácti hodin. To umožňuje jednorázové zvýšení jejich výkonu o 30–40 %. I přes to bude brigáda v uvažované době schopna upravit nejvýše 60 % cest v pásmu přesunu druhosledového svazku. V takových podmínkách bude kapacita brigády využita k plnění úkolů v nejvíce členěném terénu a v prostorech, kterými v pásmu přesunu protéká největší počet vodních toků.

K největšímu ničení komunikací, ke vzniku požárů, závalů a k ničení mostů bude docházet v průběhu vlastního přesunu útvarů a svazků druhého sledu vyššího svazu, které se bude nepřítel snažit ničit v nejvíce zranitelných prostorech. Proto bude výhodné ponechat žsilmb po dobu přesunu druhosledového svazu v těchto prostorech v pohotovosti k rychlému zásahu ve prospěch přesunujících se vojsk.

K přímému zabezpečení vojsk na přesunu bude výhodné ponechat žsilpr v prostorech horských a zalesněných masívů a žsilmb v nejzranitelnějších úsecích středně širokých nebo širokých vodních toků.

Při tom žsilpr budou pokračovat v úpravě objížděk a rokůd tak, aby byl zdvojen každý přechod přes horský a lesní masív. Zároveň rozšiřovat komunikace v ostrých zatáčkách a zřizovat průseky v lesních porostech k vytvoření protipožárního pásu podél komunikací. Po úderech na vojska na přesunu zabezpečují průzkum objížděk a vyhledávají nepoškozené nebo takové, na kterých došlo k lehkým závalům. S maximálním nasazením odstraňují vzniklé překážky a uvolňují cesty pro od-

klon nezasažených proudů. Tak zabezpečují rychlé převedení hlavních sil přes horský a lesní masív. V dalším přijímají opatření k uvolnění komunikací, na kterých byla vojska zasažena.

Žsilmb pokračují ve výrobě prvků konstrukcí nízkovodních dřevěných mostů a v budování dřevěných částí nízkovodních mostů na středně širokých a širokých řekách pro snížení potřeby plovoucích částí normovaných mostů ke zřízení náhradních kombinovaných přepravišť.

Takové použití útvarů žsilmb předpokládá jejich manévr před vojska, která zaujala nový prostor. Tento manévr uskutěční brigáda zpravidla v době denního odpočinku druhosledového svazu.

Předpokládá-li se, že druhý den druhosledový svaz, který zaujal vyčkávací prostor se přesune na čaru zasazení, je schopna žsilmb zaujmout pouze nejvíce zranitelné prostory a zabezpečit tak nejnütnější potřeby okolo svazu v době jejího přesunu. V takovém případě plně využívá komunikací, upravených silami prvosledových svazů.

S narůstající modernizací vojsk a doplňováním útvarů a svazků novou technikou rostou i požadavky na komplexní řešení úpravy komunikací. Především půjde o to, aby bylo efektivně využito zvýšených technických parametrů nových vozidel i při přesunech, zejména jejich vysokých rychlostí. Použití jaderných zbraní, zkvalitnění průzkumných prostředků, zvýšení dosahu a zpřesnění zbraňových systémů nepřítelů bude vyžadovat další zkracování proudů přesunujících se vojsk. To se odrazí v rozšiřování pásem přesunů a ve zvyšování počtu podélních i rokůdních cest. Tyto skutečnosti bude nutné brát i nadále v úvahu při další modernizaci útvarů a svazků ženijního vojska, které jsou k úpravě cest předurčené jak ve zdokonalování jejich technického vybavení, tak i ve zkvalitňování jejich organizačních struktur.

K VYUŽITÍ UKOŘISTĚNÉ CHEMICKÉ TECHNIKY A MATERIÁLU

Válka bude vyžadovat k zabezpečení úspěšné bojové činnosti vojsk včasné přisun materiálu a všeho potřebného pro život a činnost vojsk. K tomu bude třeba organizovat rychlé opravy poškozené bojové techniky a materiálu, jejich včasné navrácení vojskům a rychlé zásobování, které rozhodujícím způsobem může ovlivnit výsledek boje a operace.

Základním zdrojem zásobování ČSLA je naše národní hospodářství. Kromě toho mohou vojska využívat místních zdrojů, vyrábět potřebné předměty ve vlastních dílnách a využívat všech druhů materiálních prostředků, které zanechal nepřítel na bojišti.

I když tyto zdroje jsou pomocného charakteru, mohou hrát ve válce značnou úlohu, neboť přisun zásob ze zápolí bude značně obtížný. Zvláště důležitým zdrojem bude získávání a využívání ukořistěné techniky a materiálu. Jejich úloha vynikne zejména při ničení vezených zásob nebo nebudou-li realizovány včas přísuny zásob techniky a materiálu, ať již z důvodu nedostatku kapacity dopravních prostředků, nebo zničených komunikací.

Předpokládáme, že při hromadném použití zbraní hromadného ničení, moderní bojové techniky a soudobých způsobů vedení boje a operace bude podstatně vyšší množství ukořistěného materiálu. To bude klást i vyšší požadavky na jeho zajišťování, prověřování, třídění, odsunování i využívání. Možnost okamžitého použití ukořistěné techniky a materiálu bude ovlivňovat též úmyslné i neúmyslné zamoření. Půjde zejména o omezené možnosti využívání u jednotek prvního sledu, které nebudou mít dostatek sil a prostředků

k prověření nezávadnosti ukořistěného materiálu. (Kořist podrobně charakterizuje služební předpis Týl-2-4 „Kořistní služba“ a stanoví zásoby pro její využití.) Tyto zásady platí plně i pro využití ukořistěné chemické techniky a materiálu k úhradě tabulkového chemického materiálu a techniky.

Hlavním předpokladem pro správné a efektivní využití ukořistěné techniky a materiálu je požadavek, aby příslušní funkcionáři chemického vojska měli přehled o to, jaké prostředky a k jakým účelům mohou využít, kde mohou počítat s jejich výskytem a jaká opatření mají k jejich využití organizovat. Tzn. aby znali dokonale chemickou techniku a materiál hlavních armád NATO, jejich takticko-technická data, organizační začlenění, zásady a způsoby jejich použití. Dále aby měli přehled o rozmístění závodů, skladů, podniků, opravárenských závodů na zájmovém území nepřítel, z kterých mohou získat upotřebitelnou techniku, materiál, náhradní díly, správkový a spotřební materiál.

V tabulce uvádíme orientační přehled techniky a materiálu, který můžeme využít k úhradě tabulkové chemické techniky a materiálu. Tabulka není vyčerpávající, protože prozatím nemáme k dispozici všechny potřebné údaje. Abychom získali všechny potřebné údaje a podchytili všechny významnější zásoby a výskyty tohoto materiálu, musíme získávat potřebné zprávy, pravidelně je vyhodnocovat a přehledy doplňovat a upřesňovat.

Druhým předpokladem pro úspěšné využití ukořistěné chemické techniky a materiálu je požadavek, aby na příslušných

Tabulková vojenská technika a materiál

Tabulka

Druh techniky a materiálu		Je ve vý- zbroji armády	Využití
Skupina	technika, materiál		
1	2	3	4
Prostředky radiálního a chemického průzkumu	Průkazníkové křidy M7, M7A1	USA, Francie	K vedení chemického průzkumu (detekce BOL) pozorovateli – signalisty, jednotkami radiálního a chemického průzkumu Pro radiální průzkum a kontrolu radioaktivního zamoření
	Průkazníkové papíry M6, ABC M8	USA Francie	
	Průkazníkový prášek	NSR	
	Průkazníková barva M1, M5, M9A2, M18A1, M30A1	USA Francie	
	Polní chemická laboratoř M10A1	USA	
	Automatické průkazníky M6A1, E41, LOPAIR, SHOPAIR, M8	USA	
	Rentgenometr IM-174/RD	USA	
	Rentgenometr AN/PDR-39		
	Rentgenometr-radiometr AN/PDR-27		
	Vojсковý přístroj radiálního průzkumu TOTAL 6109A	NSR	
Prostředky protichemické ochrany jednotlivce	Rentgenometr-radiometr FH 40T	NSR	K úhradě potřeby prostředků PCHOJ
	Ochranné masky: M17, M17A1, M9, M9A1, M10, M11A1, M12, ABC-M21, M2-10A1-6, M14A2	USA NSR	
	ABC-54, ABC-65	Francie	
	ANP-51 M53	USA	
	Izolační přístroje M13, M15, M20	USA	
	Ochranná kapuce M6A2	USA	
	Resuscitátor E21	USA	
	Filtrační ochranné oděvy A, B	USA	
	Izolační protichemický plášť M2	USA	
	Protichemická pláštěnka	USA	
	Izolační ochranný oděv M3, M5	USA	
	Lehký ochranný oděv MK 66	Francie	
	Ochranný oděv MK 63	Francie	
	Těžký ochranný oděv MK 67	Francie	
Prostředky kolektivní ochrany	Filtroventilační zařízení: M6A1 GED, M6A1 MED, M9 GED, M9A2 EMD, M10 GED, M10A2 EMD, M11 GED, M11A2 EMD, M12 GED, M12A2 EMD	USA	Ke kolektivní ochraně pro protichemické úkryty
	Polní přenosný úkryt XM51	USA	
Dozimetry a vyhodnocovací soupravy	Samoodčítací dozimetry IM-93/PD, IM 9/PD	USA	Ke kontrole radioaktivního ozáření osob
	Nabíjecí souprava RR-1578/PD	USA	
	Souprava skleněných dozimetrů DT-60/PD, s vyhodnocovacím zařízením	USA	
	Souprava samoodčítacích dozimetrů FH – 39	NSR	
	Automatický signální dozimetr TOTAL 6119		

Druh techniky a materiálu		Je ve vý- zbroji armády	Využití
Skupina	technika, materiál		
1	2	3	4
Prostředky pro speciální očistu	Odmořovací látky: - stabilizované chlorové vápno STB - roztok DANC - roztok DS2 - emulzní čisticí prostředky MIL-C-179-GUNK a PS 751 - chlornan vápenatý HTH, chlornan sodný, chloramin T, dichloramin T Odmořovací prostředky: - přenosné odmořovací přístroje M11, M59, M62 - odmořovací automobily M3A3, M9 - odmořovací soupravy M12A1, M8A2, MB-3, MB-1 DE 6001-F4	USA USA Francie USA USA Francie	Pro speciální očistu k úhradě chlornanu vápenatého a odmořovacích roztoků číslo 1 a 2 Pro speciální očistu k úhradě souprav AOS a přenosných rozstřikovačů. K úhradě speciálních vozidel ARS, soupravy MKS
Opravné prostředky	Soupravy pro opravu ochranných masek M11, M8, M3	USA	Pro opravy ochranných masek, popř. ochranných plášťů a protichemických oděvů
Zadýmovací prostředky	Ruční dýmový granát M15, AN-M8 Puškový dýmový granát M9A1 Ruční a puškový dýmový granát M34 Puškový dýmový granát M23A2 Puškový dýmový granát M23 Dýmovnička M5 Plovoucí dýmovnička AN-M7 Dýmový generátor M3, M3A2, M3A1	USA USA USA USA USA USA USA USA	K zadýmování na taktickém stupni

Ostatní technika a materiál

Prostředek	Výskyt	Využití
Chlorové vápno	Potravinářské závody, zemědělské podniky, sklady apod.	Odmořování bojové techniky dopravních prostředků, terénu
Chlornan sodný	Papírny, celuložky, textilní a chemické továrny, potravinářské závody apod.	
Chloraminy	Mlékárny, pivovary, zemědělské podniky, chemické továrny, sklady apod.	Odmořování BT, povrchu těla a výstroje a dalšího materiálu
Hydroxid sodný (drasel- ný), soda, potaš, alkalická odmašťovač (P3 apod.)	Chemické a tukové závody, sklárny, strojírenské závody, sklady, drogerie apod.	Pro speciální očistu
Čpavek, čpavková voda	Chemické závody, plynárny, textilní zá- vody apod.	Pro odmořování BT

Prostředek	Výskyt	Využití
Chemická okysličovadla	Chemické závody, textilní továrny apod.	Pro odmořování
Smáčedla, mýdlo, namáčecí a prací prostředky	Chemické a textilní závody, prádelny, drogerie, sklady apod.	Pro speciální očistu
Organická rozpouštědla	Chemické závody, lakovny, chemické čistírny, drogerie, sklady apod.	Pro speciální očistu
Akumulátory, baterie, monočlánky, žárovky, tranzistory, odpory a jiné elektronický materiál	Elektrotechnické závody, výroby akumulátorů a baterií, elektroobchody, elektroopravny, autoopravny, sklady apod.	Zdroje do přístrojů radiačního a chemického průzkumu a jiné techniky, náhradní součástky pro opravy
Náhradní díly a různý správkový materiál, nářadí	Opravy automobilů, čerpadel, pryžového materiálu, materiálu z umělých hmot, výrobní závody a jejich údržbářské dílny, sklady a prodejny náhradních dílů a řemeslnických potřeb apod.	Pro úhradu náhradních dílů, součástek a správkového materiálu v chemických dílnách
Dílenská a opravárenská zařízení pojiždná i stacionární	Komunální služby, autoopravny, údržbářské dílny v průmyslových závodech apod.	K úpravě nebo k doplňování opravářských zařízení
Postřikovací automobily protipožární stříkačky apod.	Komunální technické služby ve městech, požární sbory v obcích apod.	K úhradě speciálních vozidel ARS (ACHR), ČV 25
Stacionární zařízení k umývání automobilů a jiné techniky	Mycí linky v autoservisech, v dopravních podnicích apod.	Pro speciální očistu BT a dopravních prostředků přímo na místě
atd.		

stupních velení byl dostatek speciálně připravených odborníků — instruktorů, kteří by byli schopni vysvětlit určeným obsluhám použití ukořistěné techniky a materiálu.

K tomu je vhodné mít funkční vzorky nebo alespoň návody pro obsluhu (použití) příslušné techniky a materiálu a odborníky, kteří by v krátkodobých kurzech tyto instruktory připravovali.

Dalším předpokladem pro využití ukořistěné techniky a materiálu je prověření její nezávadnosti, tj. zda není zamořená a zda je provozuschopná. Bez prověření je zakázáno jejich využití.

Jakou ukořistěnou techniku a materiál můžeme na jednotlivých stupních velení používat stanoví služební předpis Týl-2-4. U ukořistěné chemické techniky a materiálu jsou to na stupni útvar a svazek

prostředky protichemické ochrany jednotlivce, prostředky radiačního a chemického průzkumu a prostředky k vykonání speciální očištění.

Kořistní služba je v ČSLA organizována a za plnění úkolů kořistní služby odpovídá velitel. Řídícím orgánem pro zabezpečení stanovených úkolů je zástupce velitele pro tyl. Výkonným orgánem jsou kořistní jednotky. Na stupni útvar a svazek nejsou organické kořistní jednotky — jsou vyčleňované podle potřeby z počtu vlastních sil. Na vyšších stupních velení jsou organické kořistní jednotky.

Ke zjištění výskytu kořistního materiálu, jeho přibližného množství, druhu a stavu organizujeme průzkum. Podle druhu dělíme kořistní průzkum na všeobecný a odborný. Všeobecný kořistní průzkum vedou všechny orgány kořistní služby. Odborný kořistní průzkum organizujeme podle po-

třeby a vysíláme do prostorů, v kterých jsme zjistili sklad určitého druhu materiálu, vhodná výrobní nebo opravářská zařízení, nové druhy vojenské techniky apod. Zpravidla zjišťuje:

- technický stav a použitelnost jednotlivých druhů techniky a materiálu;
- druh a rozsah zamoření skladů, úseků a objektů radioaktivními a otravnými látkami, bojovými biologickými prostředky, zaminování objektů, možnosti jejich speciální očisty nebo odminování;
- možnosti využití ukořistěné techniky, materiálu a zařízení a obnovení jejich činnosti.

Na kořistním průzkumu techniky a materiálu, který patří do kompetence chemického vojska, se podílí kromě jednotek chemického vojska a radiálního průzkumu i jiní specialisté chemického vojska, jako chemičtí zbrojníci, instruktoři, obsluhy speciální techniky apod.

Organické kořistní jednotky jsou na stupni vševojsková armáda a front.

Kořistní rota (A) má ve své struktuře dvě družstva radiálního a chemického průzkumu a v četě pro ženijní, spojovací a chemický materiál dvě družstva pro chemický materiál. Kořistní prapor (F) má četu chemické ochrany o dvou družstvech radiálního a chemického průzkumu a dvou družstvech speciální očisty, (s vozidly ARS), ve třech kořistních rotách je po jednom družstvu radiálního a chemického průzkumu a v četě ženijního, spojovacího a chemického materiálu po dvou chemických družstvech o třech osobách. V kořistních skladech je oddělení převýšovací a odsunu a oddělení třídění materiálu.

Družstva radiálního a chemického průzkumu u těchto jednotek budou kromě svých úkolů plnit i úkol průzkumu výskytu kořistního materiálu a kontroly radioaktivního a chemického zamoření veškeré ukořistěné bojové techniky a materiálu. V případě hromadného výskytu kořistního materiálu, když nebude kapacita družstev radiálního a chemického průzkumu stačit ke kontrole zamoření, budou se na této kontrole podílet i pozorovatelé, signalisté ostatních kořistních jednotek.

Chemická družstva čet pro ženijní, spojovací a chemický materiál shromažďují kořistní chemickou techniku a materiál a předávají jej skladům kořistního ma-

teriálu. Podílejí se též na sběru chemického materiálu, který zanechala vlastní vojska na bojišti.

Ukořistěný (zanechaný) materiál třídí oddělení pro třídění materiálu. Zde by měli být speciálně vycvičení vojáci (chemičtí zbrojníci, skladníci) pro hodnocení použitelnosti ukořistěné chemické techniky a materiálu. Hlavním úkolem třídění chemické techniky a materiálu v kořistních skladech je rozřazení chemické techniky a materiálu na využitelné pro zabezpečení vojsk přímo nebo po opravě a na materiál a techniku k odsunu na teritorium.

Jednotky speciální očisty čtyř chemické ochrany kořistní jednotky jsou určeny pro speciální očistu jednotek a pro speciální očistu ukořistěné (zanechané vlastní) techniky a materiálu. Speciální očista této techniky a materiálu probíhá před jeho předáním do kořistního skladu ke třídění a odsunu.

Chemickou techniku a materiál, který jsme z kořisti použili k úhradě ztrát a pro doplnění stanovených zásob, bereme do evidence.

V otázkách využití kořistního materiálu a techniky musí NCHS (NCHV) trvale spolupracovat s orgány týlu, pověřenými řízením kořistní služby na příslušném stupni velení. NCHV armády a frontu (jejich materiální orgány) se podílejí na odborném řízení kořistních jednotek armády a frontu, navrhuji způsob využití kořistní techniky a materiálu k zabezpečení vlastních vojsk. Pro co nejúplnější přehled o možnostech získání kořistního materiálu klademe požadavky zpravodajským a průzkumným orgánům na dodání co nejpodrobnějších údajů o rozmístění nepřátelských skladů, zařízení a všech dalších údajů, které mají vliv na možnosti získání kořistního materiálu.

Včasné a správné využívání ukořistěné chemické techniky a materiálu může dostatečně usnadnit zásobování vojsk chemickou technikou a materiálem. Vojska mohou používat po prověření nezávadnosti a se souhlasem příslušného velitele (svazku, armády, frontu) i další ukořistěnou techniku a materiál (která jsem neuvedl), je-li to nutné ke splnění bojového úkolu. Využití této kořisti je nutné hlásit nadřízenému s uvedením množství kořisti vzaté do příjmu a množství spotřebované kořisti.

ZDRAVOTNICKÉ ZABEZPEČENÍ LETECTVA VE FRONTOVÉ OPERACI

V návaznosti na článek generálmajora MUDr. Bohumila Indry „Zdravotnické zabezpečení frontu spojeneckého složení“ (VM 5/1981) chceme poukázat na některé zvláštnosti zdravotnického zabezpečení letectva ve frontové operaci.

Obecné principy zdravotnického zabezpečení, tj. etapový systém léčebného zabezpečení s odsunem podle určení, kromě ostatních, jsou uvedeny v citovaném článku a plně se vztahují i na zdravotnické zabezpečení letectva.

Vzhledem ke zvláštnostem bojové činnosti frontového letectva, dislokaci a manévru leteckých útvarů a svazků v celé hloubce operační sestavy frontu včetně toho, že letiště budou jedním z nejvyhledávanějších cílů protivníka, ať již za použití klasických zbraní nebo zbraní hromadného ničení, bude charakter i množství zdravotnických ztrát odlišné od zdravotnických ztrát pozemních vojsk.

Zdravotnické ztráty představovaly v období druhé světové války u letectva cca 0,1 % z celkového počtu za den. Z toho 80–85 % tvořili nemocní a jen 15 až 20 % ranění, u nichž převládaly především nenávratné ztráty. V soudobých operacích můžeme předpokládat bez použití ZHN zdravotnické ztráty letectva až do výše 1 % za den z celkového počtu. Při použití jaderných zbraní předpokládáme 25–30 % z početního stavu na letišti, na které bude veden úder. Počet ztrát bude záviset na stupni zodolnění letiště.

K zabezpečení předpokládaných zdravotnických ztrát u frontového letectva využívá zdravotnická služba letectva, s přihlédnutím ke zvláštnostem bojové činnosti letectva a jeho rozmístění v celé hloubce operační sestavy frontu, nejen vlastní síly a prostředky, ale i zdravotnické útvary a zařízení pozemních vojsk a teritoria. Tato specifikace vyžaduje (jak prokázaly zvláště operační cvičení), aby řídicí orgány týlu a zdravotnické služby letectva frontu podrobně a včas znaly nejen zámysl a předpoklady manévru letectva a jeho úsilí, ale i orientačně situaci pozemních vojsk s důrazem na možnosti využití jejich rozvinutých zdravotnických etap a zařízení, dále i situaci ve zdravotnických zařízeních teritoria, jež může využít ve svůj prospěch. Při organizaci zdravotnic-

kého zabezpečení letectva vycházíme [při organizaci vlastních organických prostředků] z těchto zásad.

U leteckého útvaru je pouze náčelník zdravotnické služby, který nemá k dispozici jiné prostředky. Jeho hlavním úkolem je zabezpečit bojovou činnost leteckého pluku z hlediska zdravotního stavu osádek ve smyslu příl. 8. předpisu Zdrav-1-1. V případě začlenění leteckého pluku do frontu spojeneckého složení je třeba přihlížet i k ustanovení předpisu Zdrav-6-5, který řeší zdravotnické zabezpečení letectva ve společných operacích spojeneckých vojsk, s respektováním specifiky československého vojenského letectva.

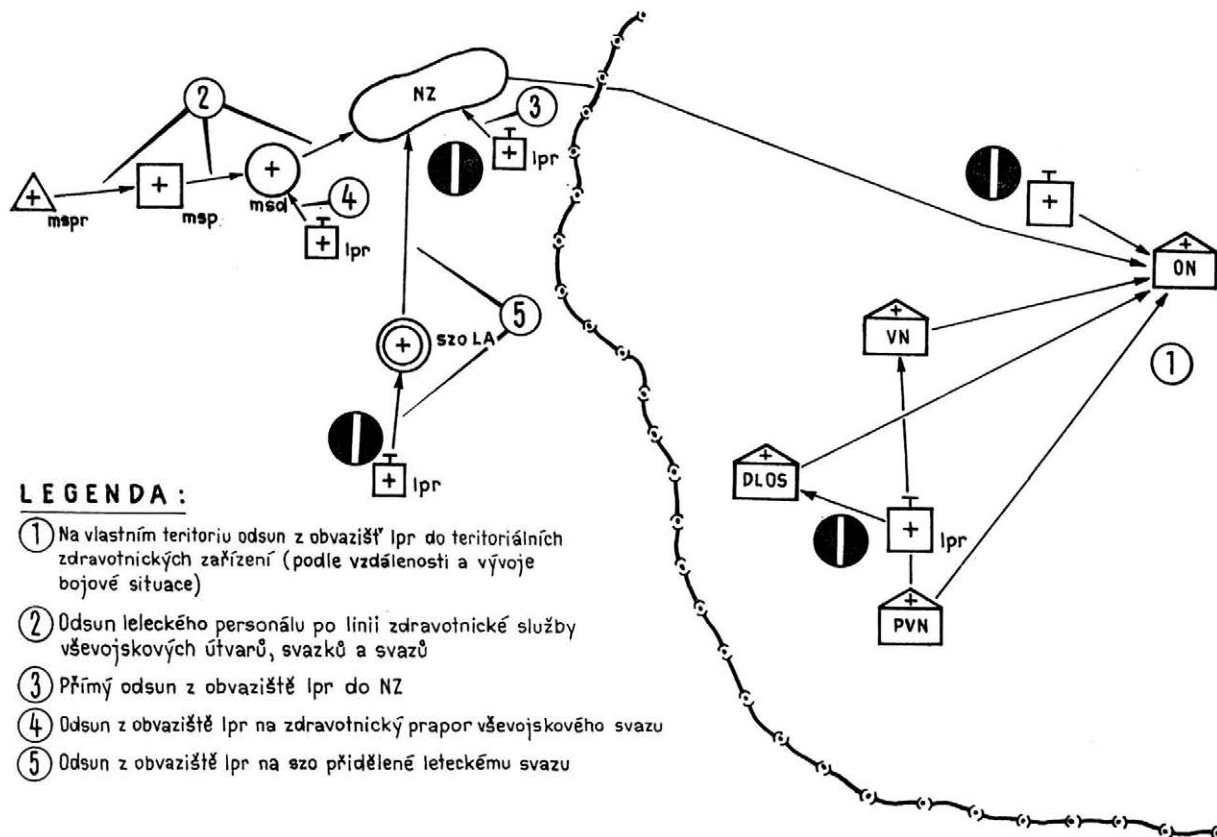
Součástí letištního praporu, který zabezpečuje letecký pluk, je obvaziště letištního praporu, které je zdravotnickou etapou první lékařské pomoci a je schopné zabezpečit bojovou činnost leteckého pluku ze dvou až tří letišť. Rozmísťuje se zpravidla ve vzdálenosti 3—4 km od vzletové a přistávací dráhy. Poskytuje nebo doplňuje předlékařskou pomoc a první lékařskou pomoc a připravuje raněné a nemocné k odsunu na vyšší zdravotnickou etapu. Odsuny z obvaziště letištního praporu směřují do zařízení zdravotnické služby podle místních podmínek (umístění letiště, vzdálenost jednotlivých zdravotnických etap apod.). Pro zabezpečení bojové činnosti ze 2—3 letišť má obvaziště letištního praporu pojezdné převazovny a obvazovou část a je schopné se rozdělit až na tři části.

Dalším organickým prostředkem frontového letectva je armádní hygienicko-protiepidemiologický oddíl, který je výkonným polním hygienicko-protiepidemiickým zařízením zdravotnické služby a má možnost vytvořit samostatné laboratorní jednotky. Rozmísťuje se buď v pásmu leteckých základen, nebo ve zdravotnické záloze frontového letectva. Je podřízen NZS frontového letectva. Ve spolupráci s frontovými a teritoriálními hygienicko-protiepidemiologickými prostředky zabezpečuje laboratorní, mikrobiologické a hygienické vyšetření, organizuje preventivní protiepidemické a izolačně karanténní opatření v epidemiologických ohniscích, vede hygienicko-epidemiologický a biologický průzkum, zahajuje odstraňování ztrát v ohniscích napadení bojovými biologickými prostředky a posiluje nižší články zdravotnické služby letectva.

Uvedené organické síly a prostředky zdravotnické služby frontového letectva v systému léčebně odsunového zabezpečení nemají etapy odborné lékařské pomoci, jako jsou zdravotnické prapory nebo samostatné zdravotnické oddíly u pozemních vojsk, ani etapy specializované zdravotnické pomoci, jako jsou polní nemocnice a nemocniční základny. Z toho vyplývá nutnost organizovat zdravotnické zabezpečení letectva nejen vlastními silami a prostředky, ale i prostředky a silami zdravotnické služby frontu, což vyžaduje nepřetržitou úzkou součinnost s náčelníky zdravotnické služby frontu (popř. teritoria).

Využití článků vševojskové zdravotnické služby (viz obr. 1) přichází v úvahu u útvarů při poskytování pomoci zejména létajícímu personálu (praporeční a plukovní obvaziště), která jsou povinna poskytnout jim pomoc v rozsahu předlékařské a první lékařské pomoci a zabezpečit jejich odsun na vyšší zdravotnické etapy.

Vyšší etapou vševojskové zdravotnické služby pro poskytování odborné lékařské pomoci jsou divízní obvaziště (DO) a samostatné zdravotnické oddíly (szo) vševojskových svazků. Na tyto etapy budeme i odsunovat raněné a ne-

Obr. 1

mocné přímo z obvazišť letištních praporů, pokud budou rozvinuty v jejich blízkosti, nebo ze zdravotnických etap vševojskových útvarů. Zde je poskytována odborná lékařská pomoc v plném nebo zúženém rozsahu (event. rozšířeném rozsahu) podle konkrétní bojové situace.

Nejvyšším článkem frontové zdravotnické služby jsou nemocniční základny (NZ), kde je poskytována specializovaná lékařská pomoc. V sestavě nemocničních základen jsou polní nemocnice různého profilu a specializace (chirurgická polní pohyblivá nemocnice, nemocnice pro lehce raněné, chirurgická odsunová nemocnice atd.).

Zvláštním zařízením pro léčbu leteckého personálu je polní letecká nemocnice, která je v podřízenosti náčelníka zdravotnické služby frontu. Bývá rozvíjena v některé nemocniční základně a je určena k poskytování odborné a specializované lékařské pomoci, doléčování a zejména k včasné rehabilitaci létajícího personálu a technických specialistů letectva a k posudkové činnosti.

Letecký personál může být do těchto zařízení odsunován jednak klasickým způsobem (obvazišť útvaru — divizní obvazišť nebo szo — nemocniční základna), nebo v případě rozvinutí nemocniční základny poblíž některých letišť přímo z obvazišť letištních praporů.

Pro vlastní zdravotnické zabezpečení frontového letectva náčelník zdravotnické služby frontu přiděluje (v souladu s předpokládaným úsilím a organizací letectva) do dočasné podřízenosti náčelníkovi zdravotnické služby frontového letectva již před zahájením operace několik samostatných zdravotnických oddílů a zpravidla posílá zdravotnickou službu letectva i odsunovými prostředky.

Zdravotnická služba frontového letectva se svými organickými silami a prostředky (tzn. bez etap odborné lékařské pomoci a specializované lékařské pomoci) není schopna bez využití zdravotnických zařízení frontu splnit úkoly léčebné odsunového zabezpečení. Kromě toho využívá pro zabezpečení zdravotnických ztrát i **zdravotnických útvarů a zařízení teritoria**, ať již vojenských zdravotnických zařízení nebo zařízení vytvářených státní zdravotní správou.

V teritoriálním systému zdravotnického zabezpečení budeme využívat vojenských nemocnic (VN), dále pomocných vojenských nemocnic (PVN) a odsunových nemocnic ministerstva zdravotnictví (ON), které jsou spádovým zařízením. Zdravotnicky zabezpečují útvary a svazky trvale rozmístěné ve spádovém území, ale i útvary a svazky, které jsou na tomto území dočasně. Poskytují ambulantní a lůžkovou péči ve všech oborech, které mají v nemocnicích odborná oddělení a zásobuje útvary ve svém spádu zdravotnickým materiálem. Tato zařízení mohou být posilována specializovanými brigádami odborníků. V pohraničních prostorech je účelné navázat součinnost a využívat i dočasných lékařských ošetrovacích středisek (DLOS) zřizovaných na bázi OÚNZ, která jsou schopna poskytovat první lékařskou a neodkladnou chirurgickou pomoc i dočasnou hospitalizaci.

Podle konkrétní situace může ve prospěch leteckých útvarů zasáhnout i výjezdní oddíl vojenských nemocnic (VOVN), který je určen především pro práci v ohnisku hromadných ztrát na území kraje a má na starosti hygienicko-protiepidemické zabezpečení ve spádovém území.

Vysoce specializovaným zařízením na teritoriu, které může zdravotnická služba letectva využívat, je dále Ústřední vojenská nemocnice (ÚVN). Tato poskytuje specializovanou lékařskou pomoc, kterou nemohou poskytnout ostatní vojenské nemocnice. Dále je to Ústav leteckého zdravotnictví (ÚLZ), který soustřeďuje

speciální pracoviště letecké medicíny s úseky preventivně léčebným, vědecko-výzkumným a lékařsko-posudkovým.

Při zabezpečování přesunu pozemních sledů letectva plně využíváme ke zdravotnickému zabezpečení všech uvedených zařízení vševojskového i teritoriálního charakteru. Kromě toho využíváme i etapních stanic zdravotnické pomoci (ESZP), které slouží k zabezpečení potřeb vojenských silničních přesunů a přeprav na určených automobilních silnicích a poskytují první lékařskou pomoc.

Ve prospěch frontového letectva budeme tudíž plně využívat léčebného systému všech zdravotnických zařízení polního a teritoriálního charakteru pro zabezpečení zdravotnických ztrát. Nutnost komplexního využívání těchto zařízení je dána bojovou sestavou leteckých útvarů, svazků a zařízení, množstvím a charakterem zdravotnických ztrát a jejich rozložením v celé hloubce frontového pásma a teritoria. Včasné poskytnutí léčebné péče je však podmíněno vysoce organizovaným **systémem zdravotnického odsunu**.

Odsun raněných, nemocných a zasažených příslušníků frontového letectva na stupni letecký útvar (viz **obr. 2**) organizuje náčelník zdravotnické služby letištního praporu ve spolupráci s velitelem a zástupcem pro týl. Při malém počtu zdravotnických ztrát využívá kapacity organických zdravotnických automobilů, při větších ztrátách je však třeba využít i vozidel všeobecného určení. Výhodné bude i využití možnosti leteckého odsunu, které je dáno jednak dislokací útvarů a možností využití dopravních letounů a vrtulníků. Letecký odsun by byl směřován do nemocničních základů nebo až do hlubokého týlu.

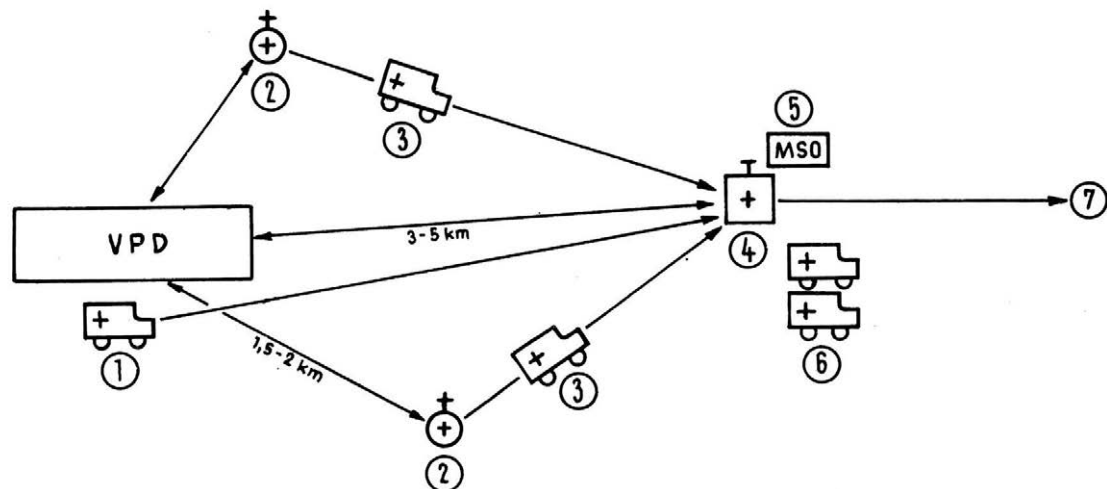
Pro posílení odsunové kapacity na podřízených stupních velení využívá náčelník zdravotnické služby frontového letectva organickou autobusovou zdravotnickou rotu, která zabezpečuje zejména odsun raněných z míst hromadných ztrát a z přidělených samostatných zdravotnických oddílů do nemocniční základny nebo zdravotnických zařízení teritoria. Rozmísťuje se zpravidla ve zdravotnické záloze. Je podřízena NZS frontového letectva, který její odsunovou kapacitu cca 1300 osob na den, 1—2 koloběhy, využívá centralizovaně nebo formou posilování po částech zvláště do prostorů hromadných ztrát. Kromě toho, na základě vývoje operace, konkrétní situace a potřeb letectva řeší NT — ZV a NZS frontu posilování dalšími odsunovými prostředky — jednotkami.

Pokud bude zdravotnická pomoc příslušníků letectva poskytována na zdravotnických etapách vševojskových útvarů a svazků, budou odsuny raněných a nemocných uskutečněny prostředky zdravotnické služby těchto útvarů a svazků, nebo bude využito i vojenských odsunových prostředků. Pro odsun raněných a nemocných z rozvinutých zdravotnických zařízení ve frontovém pásmu do teritoria budou sloužit především stále a improvizované zdravotnické vlaky.

Pro odsun z míst hromadných ztrát na teritoriu budeme využívat ve spádovém území kraje kromě vlastních a posilových prostředků i odsunové kapacity výjezdních oddílů vojenských nemocnic. Odsunovým prostředkem na teritoriu je dále autobusový zdravotnický prapor, o jehož využití ve prospěch frontového letectva rozhoduje náčelník zdravotnické služby na teritoriu.

Operační cvičení prokázala, že přijatý léčebně odsunový systém ve frontovém letectvu při komplexním využití sil a prostředků zdravotnické služby, pol-

LEGENDA :

- ① Zdravotnická hlídka u vzletové a přistávací dráhy (VPD)
- ② Zdravotnický instruktor letištní roty
- ③ Odsun raněných, nemocných a zasažených na obvaziště lpr
- ④ Rozvinuté obvaziště lpr
- ⑤ Místo speciální očisty
- ⑥ Stanoviště odsunových vozidel
- ⑦ Odsun na vyšší zdravotnickou etapu

Obr. 2

ních vojsk a teritoria plně zabezpečuje požadovanou péči o příslušníky tohoto výsoce specializovaného druhu vojska.

Současně však ukázala na potřebu nepřetržitě součinnosti řídicích orgánů týlu a zdravotnické služby letectva s operačním štábem, aby včas, na základě vývoje operace a plánovaného manévru letectva, bylo možné s předstihem v úzké součinnosti s týlem frontu a okruhů řešit a koordinovat opatření v léčebném i odsunovém zabezpečení.

Proto nejdůležitějším úkolem náčelníka zdravotnické služby frontového letectva se ukázala jeho osobní účast na plánování zabezpečení bojové činnosti frontového letectva a trvalá součinnost s náčelníkem zdravotnické služby frontu, kde má možnost ovlivnit zdravotnické zabezpečení frontového letectva a může uplatnit požadavky na součinnost se zdravotnickou službou teritoria.

Plánované rozmístění sil a prostředků zdravotnické služby frontu a teritoria jsou podkladem pro zpracování plánu zdravotnického zabezpečení frontového letectva v jednotlivých fázích operace včetně manévru přidělenými posilovými prostředky (szo, odsunové prostředky frontu). Jsou zároveň podkladem i pro zabezpečení plánovitého odstraňování hromadných zdravotnických ztrát v případě použití ZHN nepřítelem.

V průběhu frontové operace je pro náčelníka zdravotnické služby letectva nezbytné mít nejen trvalé spojení a udržovat součinnost s náčelníkem zdravotnické služby frontu, ale i vést stálý operativní přehled o možnostech a využití všech sil a prostředků, které zdravotnická služba má v celé hloubce bojové sestavy frontového letectva. Tyto odborné informace, spolu se stálou znalostí bojové situace letectva s předpokladem jeho dalšího použití, jsou základními podklady pro reálný rozhodovací proces k optimální organizaci a zajištění požadované úrovně zdravotnické péče o příslušníky frontového letectva.

Vzájemná spojitost vojenské vědy s přírodními vědami

Redakčně zpracovaný a zkrácený článek generálmajora inženýra I. I. Anurejeva, zasloužilého vědeckého pracovníka RSFSR, doktora vojenských věd, profesora, uveřejněný v sovětském časopise „Vojennaja mysl“ čís. 1/1981.

Vědeckotechnický pokrok a zásadní změny ve vojenství měly za následek rozšíření spojitosti vědy se společenskými, přírodními a technickými vědami a v nich vyčlenění speciálních odvětví vědeckých znalostí, které se zabývají vojenskou problematikou.

Zkušenosti z válek, výstavba ozbrojených sil a teoretické výzkumy dokazují, že výsledky přírodních a dalších věd nemohou být využívány bezprostředně v konečné podobě. Jsou přitom nutné různé metodologické principy a metody přechodu od přírodních výsledků, např. přírodních věd k součástem vojenské vědy.

Cílem článku je posoudit metodologické principy a způsoby upevňování spojitosti vojenské vědy s přírodními vědami. Objektem zkoumání přírodních věd je příroda, a to jak organická, tak anorganická, včetně člověka. K nim patří: fyzika s jejími specifickými odvětvími (jaderná fyzika, fyzika elementárních částic, fyzika plazmy, fyzika pevného skupenství a polovodičů, radiofyzika, kvantová elektronika atd.), che-

mie a její odvětví (anorganická a organická chemie, fyzikální chemie, chemická fyzika, geochemie, biochemie, chemie makromolekulárních sloučenin atd.), geografie, geofyzika, geodézie, astronomie, biologie a další vědní odvětví. Zvláštní úlohu má matematika, jejíž výsledky využívají všechny vědní obory.

Spojitost vojenské vědy s přírodními vědami je dvoustranný proces. Nejen přírodní vědy ovlivňují vojenskou teorii, ale také ony zpětně jsou jí ovlivňovány. Takové vynikající vědeckotechnické objevy a nové zbraňové systémy — jako radiolokace, ponorky, reaktivní letectvo, využívání jaderné energie, raketová technika — vznikly ve značné míře z potřeby rozvoje vojenství a požadavků vojenské vědy.

Nutnost upevňování obranyschopnosti státu vyžaduje plnění odpovědných úkolů v oblasti vojenské vědy, která především klade konkrétní požadavky na přírodní vědy. Problém upevnění spojitosti mezi nimi se stává stále více aktuální.

Směry spojitosti vojenské vědy s přírodními vědami

Spojitosti vojenské vědy s přírodními vědami probíhají v oblasti základního a aplikovaného výzkumu. **Základní výzkum**

je spojen s objevy nových přírodních zákonů, se stanovením spojitosti mezi jevy a procesy probíhajícími v přírodě, které

umožňují zdůvodněně prognózovat vznik a vývoj principiálně nových druhů zbraní. **Aplikovaný výzkum** směřuje k praktickému využití objevených přírodních zákonů a na jejich základě k vývoji nové techniky a technologie. Zahnuje zkušební vývojové konstrukční činnosti, technický výzkum, zkoušky atd. Jsou spojujícím článkem mezi vědou a vojenstvím a jsou využívány k vývoji nových a k modernizaci zavedených druhů zbraní a bojové techniky.

Využívání vědeckých objevů při vývoji principiálně nových druhů zbraní věnuje velkou pozornost USA a další imperialistické státy. Vydaje na vojenskovevědecký výzkum Pentagonu pohlcují polovinu všech prostředků, vyčleněných federální vládou na rozvoj vědy. Přidělené prostředky na vojenskovevědecké výzkumy a zkušební konstrukční práce tvoří desetinu celkového vojenského rozpočtu státu, což je jen 1,5 krát méně než činí výdaje Pentagonu, vyčleněné na nákup zbraní a bojové techniky. Přitom se však při vývoji nových druhů zbraní široce využívá výsledků základního výzkumu z oblasti přírodních věd, což můžeme dokumentovat následujícími příklady.

Principiálně novým druhem zbraní se označují takové, které jsou konstruovány s využitím již známého nebo nového jevu, přírodního, fyzikálního nebo jiného principu. K takovým druhům zbraní, podle názorů zahraničních odborníků, patří např. **munice s velkoplošným účinkem**, která představuje novou realizaci (výbuch plynů nebo částečně disperzované směsi paliva a okysličovadla, která má do okamžiku výbuchu velký objem) již známé chemické reakce.

Neutronová munice, vyvinutá v USA, také patří k tomuto druhu zbraní. Je založena na novém rozdělení výbuchové energie štěpné a termojaderné náplně ve prospěch pronikavé radiace při potlačení ostatních ničivých faktorů výbuchu, zejména tlakové vlny.

Strategické řízení střely s plochou dráhou letu jsou novým druhem strategických útočných zbraní. Jsou zkonstruovány na již známém aerodynamickém principu. Mohou však létat i v přizemních výškách s využitím moderních autonomních systémů navedení podle předem zmapovaného terénu a jeho povrchu.

Při výrobě těchto druhů zbraní je využíváno výsledků mnoha přírodních věd. Např. při rozpracování munice s velkoplošným účinkem bylo využito výsledků

mnoha chemických věd, výroba neutronové munice je spojena s výzkumem různých druhů termojaderných reakcí, pružného a nepružného rozptýlu neutronů, gama záření a dalších fyzikálních problémů. Používání strategických řízených střel s plochou dráhou letu v přizemních výškách bylo možné na základě použití malých výkonných proudových motorů, radiolokačních výškoměrů a naváděcí soustavy TERCOM a systému profilového letu. Řešení těchto problémů vyžadovalo ve své podstatě využívání nejnovějších výsledků výzkumu v oblasti chemie, fyziky, geodzie, radiofyziky, kvantové elektroniky a matematiky. Dalšími příklady rostoucí úlohy přírodních věd při výzkumu principiálně nových druhů zbraní jsou výzkumy, které směřují k vývoji laserových zbraní, zbraní s využitím korpuskulárního záření, geofyzikálních a anihilačních zbraňových systémů.

Laserové zbraně jsou založeny na využití účinků monochromatického (na jedné fixované délce vlny) a koherentního (tj. vyslaného pouze v jediném kmitočtu) vyzařování ve viditelné části elektromagnetického spektra. Lasery odevzdávají energii, kterou získají optickým nabuzením ve formě úzkého svazku paprsků o vysoké energii. Koncentrace energie v úzkém laserovém svazku dosahuje hodnot až 10⁷ i více joulů [1] /impuls.

Laserové zbraně budou mít bezpochyby významný vliv na řešení problému protiletectvé, protiraketové a protikosmické obrany, na způsobu bojové činnosti letectva a pozemních vojsk.

Zavedení laserové techniky do soudobých armád podstatně zvětší bojové možnosti vojsk a zvýší efektivnost mnohých druhů zabezpečení bojové činnosti.

Využití laserů ve vojenství se jeví účelné v těchto laserových systémech: průzkumu, spojení, řízení a velení bojovým prostředkům, v laserových dálkoměrech atd. Pumy, vybavené laserovými naváděcími hlavicemi, mohou zabezpečit vysokou přesnost ničení objektů s pravděpodobnou kruhovou úchytkou několika metrů. Bojová efektivnost letectva se ovšem může značně zvýšit i při použití klasických zbraní.

Při vývoji laserových zbraní a techniky se využívá výsledků mladé odvětví fyziky — kvantové elektroniky. Vznikla v letech 1953—1954 a již našla široké použití ve vojenství. Očekává se její další mohutný rozvoj. Perspektivním směrem v této oblasti budou: termojaderná syntéza iniciovaná laserovým zářením, procesy založené na účincích vysoce výkonných

laserů za hmotou, pracujících v oblasti röntgenového a gama záření, vývoj výpočetní techniky nové generace s velkými pracovními rychlostmi, a kapacitami paměťových přístrojů zkonstruovaných s využitím optoelektroniky a halografie. Pracovní rychlost takových počítačích strojů s využitím analogového přenosu informací může teoreticky dosáhnout 10^{12} — 10^{14} operací za sekundu a kapacita paměťových přístrojů 10^{14} — 10^{16} bitů.

Na základě jednoho z oborů přírodních věd — kvantové elektroniky — je vidět jaký hluboký vliv má na vývoj nové výzbroje, způsoby jejího použití a na charaktere bojové činnosti a v souhrnu i na vojenskou teorii a praxi.

Zbraně s využitím korpuskulárního záření je termín, který se používá k označení principiálně nové zbraně, založené na tvorbě paprsků — svazků elementárních částic s využitím různých urychlovačů částic. Jejich ničivý faktor je založen na působení elementárních částic na různé přístroje a živé organismy, rovněž i na termomechanickém působení. Největší energie částic může být dosaženo v cyklických rezonančních urychlovačích.

Geofyzikální zbraně představují komplex prostředků pro aktivní působení na litosféru, hydrosféru a atmosféru Země pro vojenské cíle, a to vytvořením umělého zemětřesení, mohutných záplavových vln typu tsunami, umělých změn v podnebí v určitých prostorech na Zemi, vytvořením děr v ozónové vrstvě atmosféry a další. Např. narušení ozónové vrstvy atmosféry, která se nachází ve výšce 20 — 60 km, má za následek pronikání galaktických a slunečních kosmických paprsků k povrchu Země, což má velmi nepříznivý vliv na živé organismy. Zkoumá se i možnost rozptylování vhodných materiálů s využitím raket, letounů a kosmických přístrojů k vyvolání změn ve fyzikálních vlastnostech ozónové vrstvy. Např. sloučeniny bromu, vypuštěné do atmosféry, rozkládají ozón.

Při vedení agresivní války proti vietnamskému lidu vedly americké ozbrojené síly meteorologickou válku pod krycím názvem „Operation Pop“. Tyto operace spočívaly v umělém vytváření lijáků s cílem vytvořit povodně, narušit hráze a přehrady. Od roku 1966 do roku 1972 bylo uskutečněno nad územím Indočíny 2568 letounových vzletů a shozeno 47 967 pum s krystaly jodidu stříbrného a jodidu olovnatého, které v kupovitých mracích vytvářejí kondenzační jádra, důležitá pro vznik dešťů.

Kromě meteorologické války vytvářely USA povodně konvenčními prostředky s využitím letectva a dělostřelectva. V roce 1972, v předvečer období dešťů, americké letectvo bombardovalo a dělostřelectvo vedlo palbu na přehrady a hráze téměř na všech nejdůležitějších řekách VDR.

Výzkumy v oblasti vývoje geofyzikálních zbraní pokračují v USA, Anglii, Francii, Japonsku a v některých dalších kapitalistických státech. Zjišťuje se, nakolik je účelné z vojenského hlediska využívat jednotlivých jejich druhů. Podrobně jsou zkoumány geofyzikální procesy; určuje se území, na kterém by jejich vliv byl neúčinnější; hledají se způsoby jejich aktivizace nebo odvrácení; propočítávají se možné ztráty na obyvatelstvu a na ekonomice.

Na těchto příkladech se názorně projevuje spojitost vojenství s takovými přírodními vědami, jako je věda o Zemi a atmosféře, zejména s geofyzikou. Ta tvoří komplex věd, který zkoumá fyzikální vlastnosti země a procesy, které probíhají v litosféře, hydrosféře a atmosféře.

Geofyzikální zbraně, zvláště ty, které způsobí narušení ozónové vrstvy atmosféry, se v případě jejich zavedení stanou nejmohutnější zbraní hromadného ničení živé síly. Sovětský svaz chápe zhoubnost těchto barbarských zbraní a rozhodně bojuje za zákaz jejich použití k válečným účelům.

V zahraničním tisku byly uveřejněny některé údaje o **anihilačních zbraních**, které jsou založeny na procesu anihilace, tj. na interakcích mezi částicemi a příslušnými antičásticemi, při kterých se uvolňuje elektromagnetické záření a ohromné množství energie. Anihilace může být k vojenským účelům využita k vývoji nových zbraní mohutné ničivé síly, které by tisícnásobně převyšovaly mohutnost účinku termojaderných zbraní. Proto se objevují v americkém tisku výroky, spojené s možností výroby gigatonové pumy (tj. ráže několika miliard tun). Uvažuje se, že je to teoreticky možné na základě anihilace negatronů a pozitronů nebo jiných částic a antičástic. V souvislosti s anihilačními zbraněmi se uvažuje za možné vyvinout nové zbraně na základě hypotézy kvarků.

V souladu s hypotézou kvarků skládají se elementární částice (neutron, proton) ze tří subelementárních částic — kvarků, které se dělí o jejich elektrický náboj. Na základě této hypotézy byla předpovězena a potom také objevena omega minus čas-

tice. Existují-li kvarky, pak energie, která je spojuje, je ohromná a značně převyšuje energii jaderných sil. Její uvolnění by bylo podstatou kvarkových zbraní.

Výsledky přírodních věd jsou široce využívány při organizaci zabezpečení bojové činnosti ozbrojených sil. Průzkum, ochrana vojsk a objektů týlu proti zbraním hromadného ničení, radioelektronický boj, ženijní, hydrometeorologické, topograficko-geodetické a další druhy zabezpečení bojové činnosti úzce souvisí s ta-

kovými přírodními vědami, jako je zeměpis, fyzika, astronomie, geodézie, meteorologie, hydrologie, chemie a biologie. To se projevuje především při rozpracování takticko-technických požadavků na technické prostředky zabezpečení. Přitom nejúplnější využití výsledků přírodních věd nám umožňuje udělat dokonalou analýzu fyzikálních veličin a podmínek, ve kterých musí působit technické prostředky, stanovit takticko-technická data a mnohé další.

Vzájemná spojitost hlavních součástí vojenské vědy s přírodními vědami

Obsahem další části článku je problém spojitosti řady součástí sovětské vojenské vědy — teorie vojenského umění, vojenské výstavby, vojenské ekonomiky a týlu, vojenského vývoje a výchovy — s přírodními vědami. Teorie velení, která je zkoumána jako součást strategie, operačního umění a taktiky, se v současné době rychle rozvíjí a zdůvodněně aspiruje na úlohu samostatné součásti vojenské vědy, tj. teorie velení ozbrojeným silám.

Teorie vojenského umění je těsně spojena s přírodními vědami především prostřednictvím využívaných zbraní a bojové techniky. Jejich kvalita ve své podstatě zásadně ovlivňuje taktiku, operační umění a strategii. Např. na základě údajů experimentální chemie byl vynalezen ve 13. století v Evropě střelný prach. Úspěchy v oblasti mechaniky, balistiky, automatiky umožnily vývoj střelných zbraní, v dalším i automatických pěchotních zbraní, které měly revoluční vliv na vojenské umění.

Výsledky v oblasti fyziky, chemie, termodynamiky, aerodynamiky a dalších věd umožnily vyrobit spalovací motory a v dalším tanky a letouny. Jejich použití ve druhé světové válce mělo za následek zásadní změny v organizační struktuře vojsk, v taktice, operačním umění a strategii.

Zavedení jaderných zbraní ve druhé polovině 20. století na základě objevů mnoha přírodních věd a především jaderné fyziky, způsobilo revoluční přeměny ve vojenství a vedlo k přehodnocení mnohých zásad vojenského umění, výstavby armády, forem a způsobů přípravy státu a ozbrojených sil k vedení válečné činnosti.

Tyto příklady dokazují, že přírodní vědy prostřednictvím materiální základny ozbrojeného zápasu působí na rozvoj vojenského umění. Čím rychleji dochází ke

změně zbraní a bojové techniky, tím výrazněji se to projevuje v dalším rozvoji vojenství. Úkolem vojenské vědy je nejen nezaostávat za tímto procesem, ale včas předvídat tyto změny a počítat s nimi při výstavbě ozbrojených sil, při rozpracování forem a způsobů jejich bojového použití.

Teorie výstavby ozbrojených sil, která zkoumá zákonitosti stanovení složení a organizační struktury ozbrojených sil v míru a ve válce, systémy jejich mobilizace, doplňování, rozvinování, přípravy záloh a další otázky, využívá výsledků přírodních věd především při zdůrazňování jednotné vojenskotechnické politiky. Jejmi nejdůležitějšími úkoly jsou: rozvoj základních a aplikovaných vědeckých výzkumů ve vojenské oblasti, rozpracování nových a modernizace zavedených systémů výzbroje. Při jejich řešení se využívá jak základních, tak aplikovaných výsledků přírodních věd. Teorie výstavby ozbrojených sil ve své podstatě předkládá požadavky na přírodní vědy a stanoví takové prvotní problémy, které je především nutné řešit ke zvýšení bojové síly a bojové pohotovosti ozbrojených sil. Důležitou součástí této teorie je stanovení optimálního poměru vojsk, druhů ozbrojených sil a racionální organizační struktury vojsk. Přitom je také nesporná významná úloha těch přírodních věd, v nichž se předpokládá převratný objev nebo objevení nových zákonů a přírodních jevů.

Teorie vojenské ekonomiky a týlu, která zkoumá otázky shromažďování a využívání materiálních prostředků pro obranu státu a činnost ozbrojených sil, je přímo spojena s přírodními vědami. Vědecky zdůvodněné plánování potřeby výzbroje, bojové techniky, munice, materiálních prostředků, nutných zásob a rozdělení lidských zdrojů k vedení války tvoří jeden ze základních úkolů vojenské ekonomiky. Na jeho řešení mají rozhodně vliv přírodní

vědy, které určují podstatu technologických procesů, využívání nových strojů a mechanismů ve výrobě výzbroje, nových materiálů a druhů energie a dopravních prostředků. To všechno předurčuje množství a kvalitu vyráběné výzbroje a dalších materiálních prostředků k vedení války. Ve své podstatě teorie vojenské ekonomiky, která vychází ze zásad vojenské vědy o charakteru soudobé války, předkládá požadavky na řešení nejdůležitějších vědeckých problémů různými přírodními vědami.

Teorie výcviku a výchovy vojáků rozpracovává efektivní formy a metody, kromě toho i základy plánování operační, bojové a politické přípravy vojsk. Z toho je zřejmé, že je přitom nutné využívat všech výsledků přírodních věd při řešení jak metodických, tak i programových otázek. Velmi důležitým problémem výcviku vojsk je stanovení optimálního poměru mezi rozsahem základních a aplikovaných odvětví činnosti ve stanovených dobách výcviku a za neustálého růstu rozsahu vědeckých informací. Ve vysokých vojenských školách je zapotřebí dávat přednost základním odvětvím činnosti. Jejich zvládnutí základními metodami umožní budoucímu důstojníku samostatně si osvojit nové konkrétní vědecké výsledky.

Důležitý význam pro zdokonalování velení ozbrojeným silám mají: psychologie, inženýrská psychologie, biologie, bionomie, fyzika a elektronika. Mezi hlavní způsoby tohoto procesu patří

- rozvoj a zavádění automatizovaných systémů velení a spojovacích prostředků,
- zkvalitňování organizační struktury orgánů velení a zdokonalování metod jejich práce.

Tyto způsoby jsou spojeny s využíváním výsledků přírodních věd. Automatizované systémy velení z hlediska kybernetiky jsou lidskými a strojovými systémy, kde plní hlavní úlohu velitel, který přijímá rozhodnutí. V rámci vědeckého rozpracování optimálního poměru, úlohy a místa člověka a stroje v takových systémech je nutné přihlídnout k politickým, psychologickým, biologickým a technickým faktorům. To vyžaduje systémový přístup k vzájemné spojitosti teorie velení ozbrojeným silám s přírodními vědami. Důležitá úloha při zdokonalování automatizovaných systémů velení vojskům a práce těchto systémů patří matematice a kybernetice.

Spojitost matematiky s vojenskou vědou.

Matematika zkoumá kvantitativní vztahy a prostorové formy skutečného světa a

zaujímá mezilehlé postavení ve vědě. Její výsledky jsou využívány přírodními, technickými a společenskými vědami. V soudobých podmínkách probíhá bouřlivý proces matematizace nejen odvětví společenských a přírodních věd, ale i všech součástí vojenské vědy, která má plodné výsledky.

Velký význam přikládali matematice klasikové marxismu-leninismu.

Mezi oblastí, které používají matematiku ve vojenské vědě, patří:

- kvantitativní zdůvodnění perspektiv rozvoje ozbrojených sil,
- stanovení bojových možností vojsk,
- zhodnocení bojové efektivity techniky, výzbroje a systémů velení vojskům (silám).

Kvantitativní zdůvodnění perspektiv rozvoje ozbrojených sil souvisí s vypracováním hlavních směrů vojenskotechnické politiky a se stanovením optimálního poměru druhů vojsk a druhů ozbrojených sil. Zhodnocení bojových možností vojsk je důležitým úkolem velitele při přijímání rozhodnutí k boji a operaci. Soudobé matematické metody umožňují získat kvantitativní návod o poměru sil stran, bojových možnostech vševojskových útvarů a svazků, raketových vojsk a dělostřelectva, letectva a vojsk protivzdušné obrany.

Nejsložitějším a současně nejdůležitějším problémem teorie vojenského umění je hledání optimálních variant rozhodnutí k vedení bojové činnosti. V matematice existuje řada metod, které jsou využívány k získání optimálních rozhodnutí podle některých kritérií. Avšak složitost ozbrojeného zápasu, velké množství kritérií úkolů, ke kterým patří úkoly vojenského umění, ještě omezují použití matematických metod optimalizace. Je zapotřebí vyvinout značné úsilí vojenských vědců různých odborností k řešení těchto problémů, aby bylo možné vytvořit prakticky spolehlivé metodiky hledání optimálních variant bojové činnosti vojsk.

Zhodnocení efektivity systému velení vojskům (silám) zahrnuje stanovení kritérií, které charakterizují jeho činnost (operativnost, spolehlivost, odolnost, utajení, ochrana proti rušení atd.), a rovněž takové bojové efektivity, kterou má mít v operacích. Úkol optimalizace systému velení spočívá v hledání takové struktury a takového rozdělení funkcí mezi jejími prvky, za nichž by byl bojový efekt systému velení vojskům (silám) největší.

Ve vojenské vědě jsou prakticky používány všechny části soudobé matematiky:

matematická analýza, teorie pravděpodobnosti, teorie hromadné obsluhy, matematické programování, teorie hry, teorie grafů atd.

Posilování vzájemné spojitosti vojenské vědy s přírodními vědami v soudobých podmínkách probíhá v oblasti dalšího rozvoje a širokého využívání metod vojenskovo-vědeckého prognózování, systémového přístupu organizací a vedení vojenskovo-vědeckých výzkumů a zabezpečení styků vojenské vědy s přírodními vědami.

Metody vojenskovo-vědeckého prognózování se uplatňují při zdůvodňování perspektiv rozvoje ozbrojených sil, při konstrukci nových zbraní a bojové techniky. Dále je nutné zdokonalovat metody vědeckého prognózování, které mají vztah k perspektivním problémům, řešených přírodními vědami. Přitom je nutné předvídat, jaké nové fyzikální principy a přírodní jevy mohou být objeveny v jednotlivých vědách a jaký význam mohou mít pro rozvoj ozbrojených sil. Je zapotřebí včas zhodnotit možnou bojovou efektivnost zbraní, které mohou být vytvořeny na základě nového principu nebo objeveného přírodního jevu. Současně je účelné řešit „protizbraňové“ problémy, tj. teoreticky zkoumat prostředky a způsoby boje se zbraněmi, které nebyly ještě vyvinuty. To je zvláště důležité proto, aby bylo sníženo časové rozmezí mezi objevením útočné a obranné zbraně. Takové metody se musí zavádět i do prognózování charakteru operace a boje, způsobů jejich vedení, s použitím nových perspektivních prostředků ozbrojeného zápasu, organizační struktury vojsk a z výstavby ozbrojených sil v celku.

Vojenská věda na základě prognózování vojenskopolitické situace ve světě, charakteru soudobé války, hlavních forem a způsobů válečné činnosti předkládá požadavky na vývoj zbraní a bojové techniky a tím staví do popředí konkrétní problémy různým přírodním vědám.

Systémový přístup k organizaci a provedení vojenskovo-vědeckých výzkumů je jedním z důležitých způsobů posilování vzájemných spojitostí vojenské vědy s přírodními vědami. Spočívá v prozkoumání objektu výzkumu jako systému, který se skládá z řady podsystémů; ty mají funkční spojitosti mezi sebou a s vnějším prostředím. Vojenská věda společně s přírodními vědami rovněž představuje velký systém. Analýza vzájemné spojitosti jejich jednotlivých podsystémů se musí uskutečňovat jen na základě systémového přístupu. Jeho praktické využívání vyžaduje rozpracování grafů cílů a stanovení kvantitativních

vztahů mezi funkčními spojitostmi podsystémů.

Jako příklad přístupu k této otázce je možné uvést toto. Na jedné rovině se formulují vojenskopolitické cíle a strategické úkoly ozbrojených sil. Na druhé rovině se stanoví operační úkoly druhů ozbrojených sil a druhů vojsk. Třetí úroveň bude v souladu taktickými úkoly. Potom na čtvrté úrovni musí být vyjmenovány zbraňové systémy [prognózované], určené k řešení taktických, operačních a strategických úkolů na základě ekonomických podmínek. Na páté úrovni je nutné formulovat ty vědecké problémy, jejichž řešení umožní vytvořit perspektivní zbraňové systémy. Přitom každá úroveň musí být rozdělena na podproblémy, řešené obecně v rámci mnohých přírodních věd.

Na této úrovni se výrazně projevuje vzájemná spojitost vojenské vědy s přírodními vědami. Kvantitativní vztahy mezi funkčními podsystémy umožní prognózovat pravděpodobné termíny řešení vědeckých problémů, vytváření systémů výzbroje a jejich možnou bojovou efektivnost. Je účelné zpracovat grafikony pro jednotlivé vědecké problémy, zformulované na páté úrovni, z nichž budou jasně zřetelné úkoly konkrétních přírodních věd.

Tento systémový přístup ukazuje směr vlivu vojenské vědy na přírodní vědy. Ve vědeckovýzkumných ústavech je účelné uplatňovat jej s cílem zabezpečení vzájemné spojitosti vojenské vědy s přírodními vědami.

Zabezpečení styků vojenské vědy s přírodními vědami vyžaduje řešení organizačních úkolů a přípravu vojenskovo-vědeckých kádřů — odborníků systémové analýzy. Organizační úkoly jsou spojeny se zlepšením plánovaných základních a aplikovaných vojenskovo-vědeckých výzkumů, s posílením spolupráce mezi vědeckovýzkumnými ústavy ministerstva obrany a civilními vědeckými organizacemi. Přitom je důležité stanovit vztah mezi základními a aplikovanými vojenskovo-vědeckými výzkumy a hlavní důraz položit na perspektivní výzkumy. Při plánování vojenskovo-vědeckých prací je nezbytné široce využívat systémové analýzy a při plnění metody vojenskovo-vědeckého prognózování.

Vojenskovo-vědecké kádře odborníků systémové analýzy musí mít hluboké znalosti vojenské vědy a nejdůležitějších přírodních věd, ovládat soudobé matematické metody, metody systémové analýzy, teorie operačního výzkumu a kybernetiky. Je účelné připravovat takové kádře v systé-

mu aspirantury ve vojenských akademiích z počtu aspirantů, kteří prokázali schopnosti využívat výsledků přírodních věd ve vojenské oblasti.

Určitá část disertačních a doktorských prací musí být věnována vojenskovědeckým problémům, které vyžadují ke svému řešení využívat nejnovějších výsledků přírodních věd a systémového přístupu. Je

velmi důležité, aby významní vojenští vědci, kteří pracují v oblasti zabezpečování styků vojenské vědy s přírodními vědami, organizovali vědecké školy a vychovávali mladé kádry potřebné odbornosti. Dále je účelné ve vojenských vysokých školách rozšířit výuku speciálních částí matematiky, systémové analýzy, teorie operačního výzkumu a kybernetiky.

V současném světě, v podmínkách ostrého boje dvou protichůdných světových společenských systémů socialismu a kapitalismu, daly se reakční síly kursem k dosažení vojenskotechnické převahy nad silami míru a sociálního pokroku. Aby technická základna ozbrojených sil Sovět-

ského svazu a dalších socialistických států nezaostávala za armádami imperialistických států, je nutné nejen operativně počítat s nejnovějšími výsledky přírodních věd, ale také hodnotit jejich možné využití k upevnění obranné síly celého socialistického společenství.

Způsoby a prostředky vedení vzdušného radiačního průzkumu

Redakčně zpracovaný a zkrácený článek plukovníka inženýra V. I. Jenenkova a plukovníka M. Maleka, plukovníka inženýra T. Noskovského, uveřejněný v „Informačním sborníku štábu Spojených ozbrojených sil států—účastníků Varšavské smlouvy“ č. 22/1981.

Cílem vzdušného radiačního průzkumu (VRPz) je zjistit radiační situaci na velkých plochách.

VRPz má oproti jiným druhům radiačního průzkumu celou řadu předností:

- může být úspěšně veden v prostorech s vysokými úrovněmi radiace, kdy použití pozemních prostředků průzkumu bude ztíženo,

- využívá vzdušných prostředků, vybavených speciálními přístroji,

- umožňuje za poměrně krátkou dobu zjistit radiační situaci na velkých plochách, včetně prostorů těžko dostupných pro pozemní prostředky (v podmínkách nedostatku dobrých cest, velkých lesních masívů apod.),

- je prakticky jedním způsobem získání zpráv o radiační situaci na území nepřítel.

Vzdušný radiační průzkum nevylučuje využívání pozemních prostředků k získání podrobnějších informací o radiační situaci v jednotlivých prostorech.

VRPz může být veden s použitím vrtulníků a letounů, vybavených leteckými rentgenometry.

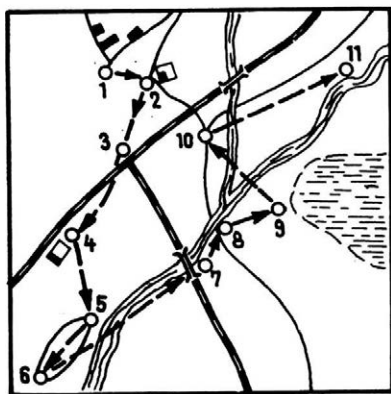
Cílem článku je objasnit některé způsoby, metodiku vedení VRPz a hlavní takticko-technická data vrtulníku radiačního průzkumu „Pyton“.

Volba způsobu vedení průzkumu je určována cíli průzkumu, časem vyčleněným na splnění úkolu, přípustnými dávkami ozáření osádky, konkrétními bojovými a meteorologickými podmínkami, denní dobou atp.

Existují tyto možné způsoby vedení VRPz: bodový, po směrových přímkách, po komunikacích, volným průzkumem.

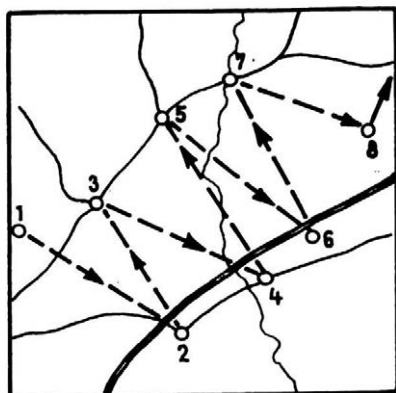
Každý z nich má své přednosti a nedostatky, se kterými je nutné počítat při vedení průzkumu.

Při **bodovém způsobu** (obr. 1) vedení VRPz vybírá se na letové mapě osádky řada bodů, které se očísloují. Tyto body jsou zpravidla totožné s určitými orientačními body, lehko rozeznatelnými při letu nad pásmem průzkumu. Bodový způsob je nejjednodušší způsob získání prvotních informací o radiační situaci v jednotlivých bodech prozkoumávaného prostoru. Používá se pro průzkum poměrně nevelkých prostorů terénu, kde jsou vhodné orientační body.

Obr. 1

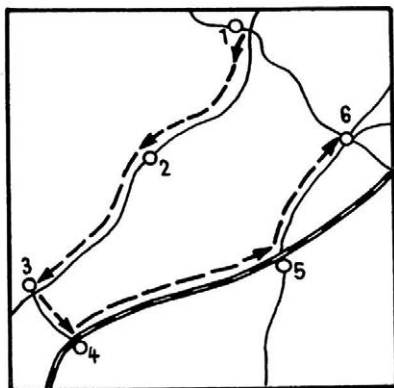
Pro systematický průzkum velkých ploch je výhodnější způsob **po směrových přímkách** (obr. 2). V tomto případě se měří hodnota úrovně radiace během letu za určité časové intervaly. Samotný let se uskutečňuje po přímkách mezi dvěma zvolenými body. Obvykle jsou tyto přímky zvoleny klikatě. Při přípravě k VRPz tímto způsobem vybírá se v pásmu průzkumu pokud možno co největší počet ze vzduchu dobře viditelných pomocných bodů, ve kterých se předpokládá změna kursu a určuje se posloupnost změny směru letu.

Obr. 2

V závislosti na terénu se určuje předem výška letu vrtulníku nad každým směrem.

Způsob **po komunikacích** (obr. 3) je jedním z druhů způsobu po směrových přímkách. Je použitelný k prozkoumávání velkých ploch s lehce rozeznatelnými pozemními orientačními body. Zpravidla je trasa letu volena mezi dvěma orientačními body podél zřetelně na zemi viditelné čáry, např. automobilové silnice, elektrického vedení, železnice.

Obr. 3

Měření hodnoty úrovně radiace se uskutečňuje v předem určených bodech trasy letu nebo po určitých intervalech v závislosti na podmínkách letu a stanovením úkolu. Při přípravě letu po komunikacích nabývá na zvláštní důležitosti přesné určení pomocných bodů, neboť v tomto případě horizontální provozní rychlost vrtulníku nemusí být vždy stabilní v důsledku proměnlivého působení větru při změně směru a výšky letu.

Jestliže operátor měří hodnoty úrovně radiace při letu po komunikacích po určitých časových intervalech, musí pilot důsledně dodržovat výšku a hlavně rychlost letu. To není zapotřebí, jestliže se měření uskutečňuje jen v určitých bodech nad komunikací.

Způsob **volného průzkumu** spojuje v sobě všechny dříve uvedené způsoby VRPz. Tohoto způsobu je účelné používat v prvních hodinách po jaderných úderech, kdy hodnota úrovně radiace bude velmi vysoká a může se podstatně lišit na poměrně nevelkých plochách.

Vzhledem k tomu, že dým z požárů ukryje mnohé pozemní orientační body, osádka vrtulníku může dostat jen nejobecnější pokyny o pásmu průzkumu.

Vedení vzdušného radiačního průzkumu jakýmkoli způsobem se musí uskutečňovat podle předem připraveného plánu, zpracovaného na mapě. Z plánu musí být jasný způsob průzkumu, směr letu, meteorologické údaje, čas zahájení a skončení VRPz.

Osádka vrtulníku je povinna v předletové přípravě důkladně prostudovat prostor průzkumu na mapě (relief terénu, hlavní orientační body), zhodnotit vliv meteorologických podmínek a denní doby na vedení průzkumu, propočítat optimální rychlost a výšku letu, zvolit metodu topografického nebo časového připojení údajů přístroje ke směru průzkumu. Přitom se

rovněž upřesňuje součinnost mezi letcem a operátorem o otázkách kontroly radiační bezpečnosti osádky, způsobu vedení záznamů předávání zpráv o průzkumu.

Kromě obvyklých požadavků, kladených na piloty libovolných vrtulníků, musí piloti, kteří uskutečňují VRPz, zvláště dobře udržovat potřebnou rychlost, výšku a směr letu. Operátor musí mít pevné návyky rychlého a přesného vedení odpovídajících záznamů o úrovních radiace v terénu, dovedně používat speciální vybavení vrtulníku, vydávat zdůvodněné návrhy pilotovi na volbu nebo změnu směru a výšky letu. Dobře vycvičený operátor může vést záznamy měření každých 15 sekund.

V průběhu průzkumu musí operátor dovedně hodnotit vliv pozadí zamořeného vrtulníku na údaje leteckého rentgenometru. Jestliže úroveň radiace od pozadí zamořeného vrtulníku nepřevyšuje minimální hodnotu měřených úrovní radiace z povrchu země, pak se toto pozadí odpočítá od změřených úrovní radiace. Při velkých hodnotách pozadí je nezbytná deaktivace vrtulníku.

Zvláštní pozornost při organizaci a vedení musí být věnována radiační bezpečnosti osádky. Stupeň ozáření pilota a operátora v době průzkumu se kontroluje palubním rentgenometrem. Rovněž je účelné, aby osádka měla individuální dozimetry. V případě překročení maximálně přípustné dávky ozáření musí osádka přijmout opatření ke zvýšení radiační bezpečnosti, např. zvětšením výšky letu. V této souvislosti je nutné mít na zřeteli, že dávka ozáření osob za letu ve vrtulnících ve srovnání s dávkou na zemi ve výšce 1 m se zmenšuje orientačně 5krát při stoupání do výšky 60 m a 15krát při stoupání do výšky 200 m.

Vrtulník radiačního průzkumu „Pyton“ je v podstatě vrtulník Mi-2, vybavený spe-

Tabulka 1

Vzdálenost spojení vrtulníku v závislosti na typu rádiové stanice v km

Výška letu v m	Typ součinnostní rádiové stanice		
	R-105	R-107	R-123
100	25	30	40
200	35	40	50
300	40	50	60—95
500	40	50	80—90

ciální aparaturou. Jeho letecko-technická data jsou stejná jako u vrtulníku Mi-2.

Do speciální aparatury patří letecký rentgenometr RL-78 (RL-75), signalizační rentgenometr DPS-68, imitátor radiace IP-RL-78 (PRL-75), automatický imitátor radiace AIP-68, rádiová stanice R-123.

Letecký rentgenometr je předurčen k měření radioaktivního zamoření v terénu. Ve vrtulníku „Pyton“ se používá společně s rádiovým výškoměrem RV-5, což zabezpečuje automatický záznam výšky vedení průzkumu: rentgenometr ukazuje úroveň radiace ve výšce 1 m od povrchu země.

Pro výcvik techniky vedení průzkumu osádky se používá imitátor radioaktivního vyzařování IP-RL-78, z něhož signalizace vystupuje na pult řízení rentgenometru.

Letecký rentgenometr se skládá z detektoru záření, pultu řízení a elektrických kabelů. Do soupravy rentgenometru patří též radioaktivní zdroj záření v ochranném kontejneru, zařízení pro montáž přístroje a provozní dokumentace.

Výchozími údaji pro přípravu přístroje k práci jsou orientační doba od okamžiku radioaktivního zamoření terénu, veličina atmosférického tlaku, teplota vzduchu a předpokládaná výška letu. S využitím tabulek, které jsou v provozní dokumentaci přístroje, se určí opravné koeficienty, které se zavádějí do rentgenometru před zahájením průzkumu. Průzkum může být veden i v případě, že nejsou k dispozici údaje o době zamoření terénu. V tomto případě se však několikrát zvětšuje chyba v získaných informacích.

Rentgenometr DPS-68 je určen k měření hodnoty úrovně radiace v kabině vrtulníku. Rozsah měření přístroje je od 0,0005 do 200 R/h. Součástí rentgenometru je světelná a zvuková signalizace překročení přípustné hodnoty úrovně radiace.

Pro imitaci radioaktivního záření při výcviku osádky se používá automatický imitátor radiace AIP-68, z něhož vycházejí imitované hodnoty úrovně radiace na pult rentgenometru DPS-68.

Dvoustranné rádiové spojení mezi osádkou a pozemními stanovišti zabezpečuje

u vrtulníku „Pyton“ rádiová stanice R-123. Možnosti spojení uvádí **tabulka 1**.

Speciální vybavení vrtulníku tak umožňuje stanovit úroveň radioaktivního zamoření terénu, kontrolovat ozáření osádky, předávat výsledky průzkumu na pozemní stanoviště a kromě toho cvičit osádky technice vedení VRPz s využitím imitace radioaktivního zamoření terénu a ozáření osádky bez použití radioaktivních zářičů.

K tomuto účelu jsou na vrtulníku „Pyton“ navíc vybudována dvě pracovní místa: jedno pro operátora a druhé pro instruktora, které se obsazuje jen v průběhu výcviku osádky.

Vnitřní spojení mezi členy osádky vrtulníku je zabezpečováno s využitím palubního telefonu SPU-7. Vnější spojení je uskutečňováno palubními rádiovými stanicemi R-842 a R-860.

Ze zkušeností získaných z celé řady cvičení vyplývá, že úloha vzdušného radiačního průzkumu terénu neustále vzrůstá.

K plnění úkolů vzdušného radiačního průzkumu je účelné mít vyčleněné u frontu dva roje vrtulníků (Mi-2ch 6 kusů), u armády jeden roj (Mi-2ch 3 kusy) a u svazku 1–2 vrtulníky.

Typické objekty VRPz jsou

- osy přesunu vojsk a prostory jejich soustředění,
- výchozí prostory,
- palebná postavení raketového vojska a dělostřelectva,
- čáry zasazení svazků nebo svazů do sražení,
- rozsáhlá pásma radioaktivního zamoření,
- prostory násilného přechodu vodních překážek,
- prostory pozemních jaderných úderů.

Možnosti VRPz závisí hlavně na takticko-technických datech letecké techniky (vrtulníků, letounů), používané k vedení radiačního průzkumu, kromě toho i na technické charakteristice palubní speciální výbavy a na přípravě operátorů.

Mezi charakteristiky letecké techniky, které bezprostředně ovlivňují možnost VRPz, patří rychlost letu v době průzku-

mu, dolet, délka pobytu ve vzduchu, povolené množství letounových vzletů za den.

Možnosti VRPz ovlivňují rovněž technické charakteristiky speciálního vybavení vrtulníku: opakování měření úrovně radiace, přesnost a věrohodnost měření, způsob zobrazení výsledků měření a doba jejich doručení štábu (stupeň automatizace), vzdálenost předávání výsledků měření.

Hlavní úsilí k dalšímu zdokonalování VRPz směřuje k rozvoji speciálního palubního vybavení, zvláště dozimetrických přístrojů, dále k rozšíření možností shromažďování zpráv o skutečné radiační situaci.

K zabezpečení požadavků operačních stupňů velení jsou vytvořeny organické jednotky vzdušného radiačního průzkumu, v jejichž výzbroji jsou vrtulníky Mi-2 („Pyton“). Tento typ vrtulníků je hlavním prostředkem radiačního průzkumu vzhledem k jeho vysokým takticko-technickým datům.

K plnění úkolů VRPz jsou vrtulníky Mi-2 vybaveny rentgenometry typu RL-75 a palubními rádiovými stanicemi typu R-123.

Takticko-technické možnosti jednoho vrtulníku umožňují v průběhu jedné hodiny prozkoumat do 180 km silnic nebo prostor soustředění vojsk o ploše přes 500 km². Rychlost předávání výsledků měření závisí

hlavně na vycvičenosti operátora. Praxe ukazuje, že optimální rychlost, která umožňuje uskutečnit měření každých 400–500 metrů letu, dosahuje 12–19 sekund při rychlosti letu 120 km . h⁻¹ a 8–10 sekund při rychlosti 180 km . h⁻¹. Je-li nutné předávat hlášení na vzdálenost větší než dosah rádiové stanice, musí být řešena retranslace zpráv s využitím k tomu účelu vyčleněného vrtulníku nebo pozemního stanoviště.

K vedení VRPz svazky druhů ozbrojených sil a druhů vojsk jsou přizpůsobeny nejen vrtulníky Mi-2, ale i letouny „Vilga-35“, které jsou v sestavě těchto svazků. Toto přizpůsobení tkví ve vybavení vrtulníků Mi-2 rentgenometrem-signalizátorem DPS-68 a letounů „Vilga-35“ blokem radiačního průzkumu, který obsahuje rentgenometr DPS-68, imitátor AIP-68 a výškoměr.

Taktické možnosti těchto vrtulníků a letounů jsou blízké možnostem vrtulníků radiačního a chemického průzkumu typu Mi-2ch. Přednost a rychlost měření úrovně

radiace je u nich ovšem značně menší vzhledem k nutnosti přepočtu výsledků měření s přihlédnutím k výšce letu vrtulníku (letounu).

Existence vrtulníků a letounů VRPz v družích ozbrojených sil a družích vojsk umožnila svazkům samostatně zjišťovat skutečnou radiační situaci, určovat pásma zničení, zátop a požárů v prostorech použití zbraní hromadného ničení. Srovnání množství vrtulníků Mi-2ch k vedení radiačního průzkumu s možnostmi pozemního průzkumu na obrněných transportérech typu BRDM-2ch je uvedeno v tabulce 2. Z tabulky je zřejmé, že jeden vrtulník Mi-2ch může nahradit 3–6 obrněných transportérů BRDM-2rch.

Svazy a svazky svými vlastními silami možného průzkumu mohou kromě toho vést radiační průzkum v zájmu jednotlivých prvků jejich operační (bojové) sestavy, zvláště v zájmu operačních manévrujících skupin, předsunutých odřadů, výsadek a letectva.

Tabulka 2

Možnosti vedení radiačního průzkumu vrtulníky a obrněnými transportéry

Plněný úkol	Možnosti za 1 h	
	obrněného transportéru BRDM-2rch	vrtulníku Mi-2ch
Průzkum os přesunu	30 km	120 km
Průzkum prostoru pozemního jaderného výbuchu	60 km ²	180 km ²
Průzkum stopy mraku pozemního jaderného výbuchu	90 km ²	540 km ²
Předání zpráv průzkumu technickými prostředky	30 km	90 km

Již několik let používaný způsob centralizovaného velení jednotkám vzdušného radiačního průzkumu umožňuje operativněji používat vyčleněné síly a prostředky. Velmi podstatná je možnost soustředit úsilí těchto jednotek v zájmu svazů a svazků a v nezbytných případech i v zájmu sousedů. To zabezpečuje různým stupňům velení, zvláště po hromadných jaderných úderech nepřítele, operativně zjišťovat a shromažďovat zprávy o radiační situaci, zničení, zátopách a požárech,

a to s využitím všech sil a prostředků vzdušného radiačního průzkumu nezávisle na jejich organizační příslušnosti a místa jejich rozmístění.

Poznámka:

Z článku vyplývá, že význam vzdušného radiačního průzkumu neustále roste. Pro ČSLA jsou zkušenosti uvedeného článku o to významnější, že v současné době jsou zaváděny rentgenometry RL-75, DPS-68 a imitátory AIP-68.

různé

K RIEŠENIU NIEKTORÝCH SOCIÁLNYCH PROBLÉMOV DÔSTOJNÍCKEHO ZBORU V POVOJNOVEJ ČESKOSLOVENSKEJ ARMÁDE (1945-1948)

Podplukovník PhDr. Vladimír Š m i h u l a

V súčasnosti sa venuje neprestajná pozornosť všestrannému zabezpečeniu materiálnych potrieb príslušníkov armády, ako jednému z dôležitých faktorov bojovej pohotovosti ozbrojených síl. V armáde nastali v poslednom období veľké zmeny, ktoré ovplyvnili aj charakter činnosti vojakov. Vybavenie útvarov novými zbraňami a bojovou technikou, ich majstrovské ovládanie, vyžaduje od všetkých príslušníkov zvýšené psychické a fyzické vypätie, čo vyvoláva nevyhnutnosť nového prístupu k zabezpečeniu životných podmienok vojsk. V našej armáde sa dosiahli úspechy v oblasti materiálnej starostlivosti o vojakov vďaka politike KSČ a zodpovednej organizátorskej práci veliteľov, politických pracovníkov a orgánov tyla.

Komunistická strana kládla na riešenie materiálnych a sociálnych problémov armády vždy veľký dôraz. Vychádzala z predpokladu, že neprestajná pozornosť týmto otázkam je jedným zo základných postulátov budovania modernej československej armády.

Terajší vysoký stupeň materiálnej a sociálnej vybavenosti armády sa nedosiahol ľahko. Všetky dnešné pozitívne výsledky vychádzajú zo základov budovania povojnovej československej ľudovej armády.

V povojnovom období, v období národnej a demokratickej revolúcie, sa v armáde a jej veliteľskom zbore vyskytli materiálne a sociálne problémy. Prihliadnúc na ničivé dôsledky okupácie a vojny bolo zákonité, že po nastolení ľudovodemokratickej moci išlo predovšetkým o vyriešenie základných politických otázok, o obnovu vojnu zničenej československej ekonomiky. V rámci obnovy sa malo začať s výrobou, opravou dopravnej siete, hospodárske problémy sa mali riešiť tak, aby sa rozširovala demokracia aj v ekonomickej oblasti, aby obnova slúžila ľudu a uskutočňovala sa v intenciách Košického vládneho programu.

V roku 1945 predstavovala priemyselná výroba v Československu len polovicu predvojnovnej priemyselnej výroby. Ani poľnohospodárstvo na tom nebolo lepšie. Komunistická strana Československa sa rozhodla na hospodárskom poli zasadiť buržoázii rozhodujúci úder — znárodniť kľúčový priemysel a banky. Tento krok vytvoril priaznivé podmienky pre hospodársky rozvoj Československa, posilnil štátnu nezávislosť a bezpečnosť. Komunistická strana považovala hospodársku politiku za svoj druhý program, čo môžeme sledovať po víťazných voľbách v roku 1946, kedy vypracovala Budovateľský program, ktorého hlavným obsahom boli smernice dvojročného plánu.

Vzhľadom na objektívnu situáciu, ktorú vyvolala druhá svetová vojna v našom hospodárstve, komunistická strana bezprostredne po vojne presadzovala koncepciu výroby najnaliehavejších potrieb pre našu spoločnosť. Pri nevyhnutnom budovaní obranneho systému krajiny vychádzala zo spojeneckej zmluvy medzi Zväzom sovietskych socialistických republík a Československom a snažila sa za pomoci Sovietskeho zväzu zabezpečiť aj materiálne vybavenie novej československej armády. Riešila problémy armády, jej veliteľského zboru, presadzovala konkrétne opatrenia na zmiernenie ťažkých materiálnych a sociálnych podmienok, ktoré boli stálym sprievodným javom povojnového obdobia. O tom svedčí aj obsah Budovateľského programu, v ktorom na riešenie spomínaných problémov presadila nasledovné: „Vláda bude pokračovať v riešení páličivých problémov stavovských a sociálnych. Pôjde pritom o starostlivosť o vojakov a ich rodiny, o pozostalých po padlých, o invalidov a o zabezpečenie dôstojnej existencie aktívnym dôstojníkom nášho druhého odboja doma a za hranicami. Vláda, plniac vôľu ľudu, dá armáde všetko, čo potrebuje.“ (Gottwald, K.: Spisy, sv. 13. Praha, SNPL 1957, s. 154.)

Budovateľský program nadväzoval na Košický vládný program. Znovu opakoval jeho zásady a rozvíjal budovanie armády v nových podmienkach — prerastania národnej a demokratickej revolúcie do revolúcie socialistickej — cestou jej pokojného vývoja. Ak sa Košický vládný program zaoberal materiálnou stránkou dôstojníckeho zboru len vo všeobecnej rovine, Budovateľský program už ju riešil konkrétnejšie, aj keď v otázkach budovania veliteľského zboru, jeho výchovy a dopĺňovania prakticky zotrval na úrovni prvého programu s tým kvalitatívnym rozdielom, že posilňoval pozície robotníckej triedy vo veliteľskom zbore.

Téza Budovateľského programu, že: „... vláda... dá armáde všetko, čo potrebuje“, bola však na vtedajšie pomery len priánim. Iestvoval značný schodok štátneho rozpočtu, ktorý najviac postihoval Ministerstvo národnej obrany, Ministerstvo vnútra a Ministerstvo sociálnej starostlivosti. Pomerne veľké obmedzenie finančných prostriedkov malo negatívny vplyv na výstavbu modernej armády, čo samozrejme pôsobilo aj na dôstojnícky zbor. Medzi základné otázky, ktoré ovplyvňovali životné pomery veliteľov, patrili ich nízke platy v porovnaní s inými kategóriami štátnych zamestnancov, odlúčenie od rodín, nedostatky vo výstrojnej službe, vysoké nájomné, minimálne preferenčné možnosti vôbec. To sa odrážalo v nespokojnosti veliteľského zboru a tým aj v jeho morálnom a politickom stave.

Vplyvom nevyriešených materiálnych pomerov na dôstojníkov sa dôsledne zaoberala Vojenská rada pri predsedníctve vlády v auguste 1945. [Vojenská rada bola vytvorená 5. 4. 1945. Jej vedenie bolo v rukách KSČ. Tento orgán pôsobil do konca roku 1945.] Na základe širokého rozboru hlavných príčin nespokojnosti dôstojníkov prijala niektoré konkrétne opatrenia v oblasti sociálnych otázok, ako boli napr. odstránenie nerovnosti v hodnotiacich veliteľského zboru, priznanie finančných náležitostí demobilizujúcim vojakom, lekárska starostlivosť, zabezpečenie rekreácie pre vojenské osoby a iné.

Vojenská rada nemohla v dôsledku svojho krátkeho pôsobenia vyriešiť dané sociálne otázky dôstojníckeho zboru. Politika KSČ preto sledovala ich postupné riešenie. Dbala o to, aby sa na materiálnych a sociálnych problémoch zainteresovali aj nové mocenské orgány ľudu, národné výbory. Tie mali vychádzať v ústrety vojakom z povolania, zmiernovať ich ťažkosti v poskytovaní ubytovania a v uprednostňovaní armády.

Najväčšie problémy dôstojníkov sa týkali finančnej oblasti. Všeobecne nízke platy, neprimerané ceny potravín, vysoké nájomné a odlúčenosť od rodín spôsobovali ich finančnú tieseň. Aj na základe schváleného zákona o platových pomeroch príslušníkov armády v roku 1946 sa reálne platy dôstojníckeho zboru znížili zavedením dôchodkovej dane. Napriek tomu vo verejnosti boli mýlné predstavy o platoch dôstojníkov československej armády.

Životné podmienky dôstojníkov negatívne ovplyvňovala aj bytová situácia. Vojaci z povolania veľmi citlivo reagovali na časté premiestňovanie, ktoré vyplývalo

z charakteru vojenskej služby. V podkladových materiáloch pre ministra národnej obrany sa uvádzalo, že v českých krajinách žilo bez rodinných bytov 5500 ženatých dôstojníkov a 4500 ich žilo odlúčené od rodín. Dvojité vedenie domácností a platenie vysokého nájomného za byty viedlo k nízkemu životnému štandardu dôstojníkov.

Kritická situácia bola aj vo výstrojnej službe. Väčšina dôstojníkov mala zastaralú výstroj z predmníchovskej armády. Všeobecne sa porovnávala materiálna starostlivosť medzi dôstojníkmi československej armády a príslušníkmi zboru národnej bezpečnosti, ktorí boli finančne lepšie odmeňovaní a vystrojení.

Komunistická strana na tieto citlivé problémy vojakov z povolania neprestajne reagovala. Poslanci — komunisti presadili, aby sa príslušníkom domáceho odboja poskytla zľava pri nákupe nábytku, ako náhrada za zrušenie prídavkov na stravu a ubytovanie. Ďalej odoslali rezolúciu Ministerstvu národnej obrany, aby vláde urýchlene predložila návrh na poskytnutie mimoriadnej výpomoci pri ošatení vojakov z povolania. Na zlepšenie materiálneho postavenia mladých dôstojníkov komunistická strana presadzovala diferencované hodnotenie vo forme výkonnostných prídavkov. Vychádzala zo zásady, že kvalitnejšia práca jednotlivých dôstojníkov má byť finančne ohodnotená.

Komunistická strana Československa svojím vplyvom a aktivitou dosiahla, že Ministerstvo národnej obrany sa zaoberalo nedobrymi materiálnymi pomermi vojakov z povolania a prijalo aj určité opatrenia. Napríklad vojenská správa vytvorila na pomoc zadlženým vojakom podporný fond.

Funkcionári odbojových zväzov posielali vláde petície na vyriešenie hmotnej podpory vdovám a sirotám po fašistami zavraždených politických väzňoch a rozhorčovali sa nad pasivitou kompetentných miest pri riešení závažných životných problémov. Svädčí o tom aj príklad vojnových invalidov, ktorí sa ešte v roku 1947 domáhali riešenia základných existenčných otázok. Z celkového počtu registrovaných 6800 vojnových invalidov bolo v tom čase 10 % nezamestnaných.

Reakčné strany vzhľadom na objektívne povojnové pomery šikovne využili postavenie vojakov z povolania pre svoje záujmy. „Obhajcami“ záujmov dôstojníkov bola zvlášť Národnosocialistická strana v Čechách a Demokratická strana na Slovensku. Politika Demokratickej strany na-

chádzala svoju živnú pôdu medzi časťou dôstojníckeho zboru. Kým komunisti poukazyvali na vysoké platové rozdiely medzi vyššími a nižšími dôstojníkmi, demokrati sa dožadovali novej platovej úpravy. Ich zámerom bolo získať si najvplyvnejšie osoby v armáde pre svoju politiku.

V českých krajinách sa „zasadzovali“ o riešenie sociálnych problémov v armáde národní socialisti. Títo mali záujem ponechať prestarých vojenských odborníkov z predmníchovskej armády v novovytvorenej armáde, a preto demagogicky hovorili o vysokých penziách, ktoré vraj zbytočne ochudobňujú spoločnosť. Národní socialisti urobili tiež veľký rozruch v roku 1947, keď v súvislosti s využitím pracovných síl z radov príslušníkov armády na pomoc národnému hospodárstvu sa dožadovali zásadného skrátenia vojenskej služby. K tomuto účelu sa pokúšali strhnúť na svoju stranu aj vojakov základnej služby bez toho, aby zabezpečovali obranyschopnosť krajiny.

Komunistická strana vychádzala z predpokladu, že materiálne podmienky týkajúce sa obranyschopnosti Československa sú závislé od hospodárskej obnovy krajiny. Pri veľkom nedostatku pracovných síl v hospodárstve rátať sa pomocou príslušníkov armády v najdôležitejších odvetviach výroby. Komunisti preto pripravili návrh, aby vojaci jednu tretinu základnej služby odpracovali najmä v baníctve, stavebníctve a v poľnohospodárstve. Zdôvodňovali to najmä tým, že to prospeje nielen nášmu hospodárstvu, ale aj výchove vojakov, lebo „...všetci mladí ľudia bez rozdielu tu budú vykonávať svoju povinnosť, pán aleba nepán, voči republike“. (Gottwald, K.: Spisy, sv. 14. Praha, SNPL 1958, s. 102.)

Povojnové budovanie modernej československej armády narážalo na veľké problémy týkajúce sa hospodárskeho potenciálu krajiny. Ekonomika sa musela predovšetkým zamerať na obnovu výroby základných životných potrieb obyvateľstva a orientovať sa na urýchlenu hospodársku obnovu štátu, čo bolo hlavným faktorom politickej konsolidovanosti krajiny. Ministerstvo národnej obrany dostalo zo štátneho rozpočtu iba čiastku, ktorá slúžila len na najnutnejšie potreby armády. Objektívne podmienky povojnového Československa tak priamo ovplyvňovali život a výstavbu modernej armády. Potreby presahovali materiálne možnosti spoločnosti. To malo svoj vplyv na dôstojníkov, najmä na formovanie ich morálneho profilu a vzťahu k vojenskej službe. Buržoázia v snahe

ovládnúť armádu bola najprv za „obhajobu“ záujmov veliteľského zboru, keď sa však presvedčila, že sa jej to nedarí, vnášala do armády demoralizujúce názory o nevyhnutnosti skrátenia vojenskej služby, o zbytočnosti armády, čím chcela dezorientovať jej príslušníkov a izolovať ich od KSČ.

Komunistická strana odhaľovala pravý zmysel tejto prot ľudovej politiky. Plne podporovala ministra národnej obrany

L. Svobodu, ktorý vo svojich vystúpeniach viackrát venoval pozornosť skráteniu vojenskej služby a ďalším tzv. „populárnym“ návrhom ukázal ich nereálnosť a škodlivosť. Na základe spoločného úsilia komunistov a demokraticky orientovaných dôstojníkov nemala táto demagogická politika úspech. Komunistická strana Československa získala svojou zásadovosťou pred februárovými udalosťami na svoju stranu väčšinu príslušníkov armády.

Starostlivosť Komunistickej strany Československa o zlepšenie životných podmienok príslušníkov našej armády dosiahla po víťaznom Februári nový vyšší stupeň. So straníckou principiálnosťou rieši problémy v tejto oblasti a tak vytvára vhodné podmienky pre plnenie zodpovedného posolania ČSĽA. Budovanie súčasnej modernej armády je dnes viac než kedykoľvek predtým spojené s ďalekosiahlymi investíciami a vyžaduje si stálu starostlivosť o jej príslušníkov. Stranícke a vládne orgány vychádzajú zo skutočnosti, že zvyšovanie mobilizačnej a bojovej pohotovosti ČSĽA, jej disciplíny a organizovanosti je spojené s uspokojovaním materiálnych a duchovných potrieb ľudí. To napokon výstižne potvrdzujú závery XVI.

zjazdu Komunistickej strany Československa, na ktorom generálny tajomník Ústredného výboru KSČ súdruh Gustáv Husák okrem iného povedal: „Budeme aj naďalej budovať ČSĽA ako neoddeliteľnú súčasť ozbrojených síl štátov Varšavskej zmluvy. Nebudeme ľutovať sily a prostriedky, aby naša armáda bola vysoko modernou armádou, bezmedzne oddanou strane a ľudu, schopnou spoločne so Sovietskou armádou a armádami ostatných štátov Varšavskej zmluvy uchrániť mier a vymoženosti socializmu.“ [Správa o činnosti strany a vývoji spoločnosti od XV. zjazdu KSČ a ďalšie úlohy strany, prednesená generálnym tajomníkom ÚV KSČ súdruhom Gustávom Husákom na XVI. zjazde KSČ. Pravda, 7. 4. 1981.]

СОДЕРЖАНИЕ

Генерал-лейтенант Павел Папач	
К некоторым задачам в работе с военными кадрами после ХУІ съезда КПЧ .	3
Автор разбирает принципы целеустремленной работы с военными кадрами, как основное [предположение дальнейшего повышения боевой силы ЧНА, боевой и мобилизационной готовности, а также всесторонней подготовленности к обороне социализма. Он обращает внимание на непрерывное и равномерное пополнение армии военными кадрами, их оценку, подготовку резерва военных кадров, а также на работу с молодыми офицерами и прапорщиками.	
Подполковник Эмил Баркол	
Задачи командиров и политических работников в ходе реализации итогов ХУІ съезда КПЧ в частях и соединениях ЧНА	9
Автор рассматривает некоторые требования к командирам и политическим работникам при реализации линии ХУІ съезда КПЧ и задач для ЧНА, вытекающих из армейского партийного актива. Он обращает особое внимание на помощь молодым военным кадрам, руководящую и организаторскую работу, а также на дальнейшее повышение готовности и идеологической работы.	
Подполковник Йосеф Ганусек, кандидат философских наук майор Цырил Костик, кандидат философских наук	
Формирование отношений слушателей военных высших заведений к военной профессии	14
Авторы объясняют значение и сущность сознательного отношения к военной профессии, обоснование выбора военной профессии, а также проблематику формирования отношения к ней в высших военных заведениях.	
ВОЕННОЕ ИСКУССТВО	
Генерал-лейтенант Милан Вацлавик	
Ввод второго эшелона фронта	19
Автор статьи, на основе опыта из Великой Отечественной войны, разбирает значение второго эшелона, его оперативное построение в исходном районе, при выдвижении и непосредственно при вводе в сражение. Кроме этого, автор рассматривает работу командующего и его штаба в ходе принятия обоснованного решения, а также задачи отдельных родов войск, обеспечивающих ввод в сражение.	
Генерал-майор Вацлав Роучка	
Боевые действия войск ночью	25
Автор статьи разбирает основы ведения наступательной операции войск армии ночью. Он обращает особое внимание на безостановочное ведение боевых действий, высокие темпы наступления, высокие моральные и физические качества военнослужащих, освещающие средства, а также на ответственную и сложную работу командующего и его штаба при подготовке и в ходе ведения наступления ночью.	
Подполковник Антон Выбох майор Штефан Гамарчак	
К применению оперативной маневренной группы в наступлении общевойсковой армии	29
Авторы, на основе опыта из учений, далее углубляют некоторые принципы и способы применения этих групп, обращая особое внимание на боевой состав, задачи и размах боевых действий групп, а также время ее ввода в сражение.	
Полковник Милош Пеликан, кандидат военных наук, доцент	
Разведка в пользу оперативной маневренной группы	34
Автор статьи разбирает проблематику планирования, организации и ведения разведки в пользу оперативной маневренной группы, а также особенности разведки после ввода указанной группы.	
	91

Полковник Ярослав Шевела полковник Доминик Кинчок	
Инженерное обеспечение оперативной маневренной группы	41
Авторы статьи, на основе учения, разбирают некоторые вопросы инженерного обеспечения оперативной маневренной группы, особенно в исходном районе, при ее вводе в сражение и достижении высоких темпов наступления, в ходе форсирования водных преград, а также на инженерное укрепление занятых рубежей.	
Подполковник Карол Жилка, кандидат военных наук	
К организации связи в оперативной маневренной группе	46
Автор, исходя из статьи напечатанной в нашем журнале № 1/1981 г., высказывает свое мнение по поводу задач и требований к обеспечению системы связи в указанной группе. Он обращает внимание на связь командования, а также связь взаимодействия.	
Полковник Лудвик Неедлы, кандидат военных наук, подполковник Вацлав Фоусек	
К повышению боевой эффективности вооружения самолетов	53
Авторы, исходя из итогов научно-технической революции, рассматривают развитие внедрение в войска новой техники и боевую эффективность вооружения самолетов, развитие авиационных управляемых ракет, развитие авиационных пушек, а также усовершенствование электронной системы самолетов.	
Полковник Лубомир Тума	
Боевое применение инженерной дорожно-мостовой бригады	58
Автор статьи разбирает возможности, задачи и предназначение инженерной дорожно-мостовой бригады и подчиненных подразделений. Он обращает внимание на задачи соединения и подразделений при подготовке дорог, а также постройке различных мостов.	
Полковник Ярослав Сегнал, кандидат военных наук	
К использованию захваченной химической техники и материала	61
Автор статьи рассматривает возможности использования трофейной химической техники и химического материала. Он указывает, что для правильного использования этого материала и техники необходимо знать эти средства, подготовить кадры, а также проверить их работоспособность.	
Полковник Честмир Мусил подполковник Йиржи Рогел	
Медицинское обеспечение авиации во фронтовой операции	66
Авторы, исходя из опыта учений, разбирают силы и средства медицинского обеспечения авиации на отдельных звенах управления, возможности использования общевойсковых средств и сил для медицинского обеспечения авиации, а также территориальных медицинских учреждений.	

ИЗ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИХ АРМИЙ

Взаимосвязь военной науки с естественными науками	73
Способы и средства ведения воздушной радиационной разведки	80

ИНФОРМАЦИИ

Подполковник Владислав Шмигула	
К некоторым социальным проблемам офицерского состава послевоенной Чехословацкой армии (1945-1948 гг.)	87
Автор рассматривает социальные проблемы офицерского состава в 1945-1948 годах. Одновременно он подчеркивает усилие КПЧ к их решению, а свои выводы он соотвествующим способом опирает о архивные документы.	